Nr 215

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under återstoden av produktionsåret 1955/56; given Stockholms slott den 25 november 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sam B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

Sedan överenskommelse träffats mellan statens jordbruksnämnd, å ena, samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation, å andra sidan, angående prissättningen på jordbrukets produkter under återstoden av regleringsåret 1955/56, har Kungl. Maj:t den 9 och 11 november 1955 meddelat beslut i prisfrågorna. Sagda prisöverenskommelse samt i anslutning därtill framlagda förslag till åtgärder underställes i propositionen riksdagens prövning.

Till ledning för prisöverenskommelsen har legat en av kalkylsakkunniga företagen omräkning av jordbrukskalkylen för regleringsåret 1955/56. Denna visar jämfört med den i januari—februari 1955 upprättade förkalkylen (justerad för de i vårens prisöverenskommelse förutsatta prisändringarna) ett inkomstbortfall för jordbruket av 504 miljoner kronor. Enligt vårens prisöverenskommelse skall jordbruket självt bära ett inkomstbortfall av 4 procent av inkomstsumman enligt nyssnämnda förkalkyl eller 165 miljoner kronor. Det belopp, varmed jordbruket skall kompenseras, utgör sålunda 339 miljoner kronor. Den nu ingångna prisöverenskommelsen innebär i huvudsak, att jordbruket skall, utöver de i den omräknade kalkylen redovisade inkomsterna, tillföras i form av prisförhöjningar ett belopp av i runt tal 239 miljoner kronor. Av statliga medel skall dessutom i de av missväxten år

1955 hårdast drabbade områdena utbetalas kontanta bidrag till ett sammanlagt belopp av 98,9 miljoner kronor, varjämte av statliga medel skall utgå 0,6 miljoner kronor till pristillägg på stärkelsepotatis och 0,5 miljoner kronor till Svenska mejeriernas riksförening för särskilda ersättningar i anledning av skördeskadorna.

Prishöjningsbeloppet, jämfört med de i den omräknade kalkylen upptagna inkomsterna, fördelar sig med 66,7 miljoner kronor på konsumtionsmjölk, 3,5 miljoner kronor på grädde, 4,0 miljoner kronor på ost, 46,7 miljoner kronor på smör, 95,7 miljoner kronor på kött och fläsk, 7,8 miljoner kronor på ägg, 8,0 miljoner kronor på matpotatis samt 0,5 miljoner kronor på brännvinspotatis, vartill kommer 6,0 miljoner kronor som viss prisstegringsvinst på lager av smör och ost.

Det belopp av 98,9 miljoner kronor, som jordbruket enligt överenskommelsen avses skola tillföras av statliga medel, förutsättes skola disponeras med 20 miljoner kronor till kontanta bidrag efter behovsprövning till de av missväxten hårdast drabbade jordbrukarna, med cirka 58 miljoner kronor till arealbidrag till jordbrukare inom vissa områden med särskilt svåra skördeskador (jämte Norrbotten och delar av Västerbotten) samt med cirka 21 miljoner kronor till extra leveranstillägg till mjölkleverantörer, berättigade till leveranstillägg, inom samma områden. Vidare föreslås, att en del av inkomsttillskottet genom prishöjningarna på mjölk och mejeriprodukter i de av skördeskador minst drabbade områdena i Skåne skall tagas i anspråk för differentierade mjölkbidrag i de svårast skördeskadade områdena i övriga delar av landet. Genom uttagande av slaktdjursavgift på svin för bland annat stöd åt köttproduktionen samt en viss avvägning av priserna å kött och fläsk avses skola erhållas en för missväxtområdena förmånlig fördelning av prishöjningarna på dessa produkter.

För prisreglerande åtgärder på jordbrukets område äskas å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1955/56 ett reservationsanslag av 100 miljoner kronor.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 november 1955.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under återstoden av produktionsåret 1955/56 samt anför därvid.

Vid överläggningar, som under februari och mars 1955 ägde rum mellan statens jordbruksnämnd, å ena, samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation, å andra sidan, träffades överenskommelse om prisregleringen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1955/56. Överenskommelsen godkändes av Kungl. Maj:t genom beslut den 25 mars 1955 och innebar i huvudsak, att jordbruket — utöver de i den under januari—februari 1955 av kalkylsakkunniga upprättade jordbrukskalkylen redovisade inkomsterna — skulle tillföras en inkomstökning till ett belopp av i runt tal 290 miljoner kronor i form av prishöjningar på brödsäd, matpotatis, konsumtionsmjölk, grädde, ost, ägg samt kött och fläsk. Överenskommelsen skulle vidare gälla hela regleringsåret 1955/56 och förutsatte, att den s. k. 4-procentregeln skulle äga tillämpning. Omräkning av jordbrukskalkylen skulle sålunda ske under november 1955 på grundval av skörderapporterna per den 15 oktober 1955, dock endast för såvitt sådan omräkning skulle begäras av jordbruksnämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation.

Överenskommelsen förelades riksdagen genom propositionen 1955: 180 och vann även riksdagens godkännande (JoU 25, rskr. 320). I samband härmed anvisade riksdagen å riksstaten för budgetåret 1955/56 bland annat till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 169 000 000 kronor. Vidare medgav riksdagen Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under regleringsåret 1955/56 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i nyssnämnda proposition och utskottsutlåtande.

På grund av de för jordbruket ogynnsamma väderleksförhållandena under sommaren och hösten 1955 blev det redan tidigt klart, att en omräkning av jordbrukskalkylen i enlighet med vårens prisöverenskommelse måste ske. Med anledning av de inträffade skördeskadorna uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 16 augusti 1955 åt jordbruksnämnden att i samråd med lantbruksstyrelsen utreda omfattningen och arten av de mera väsentliga skador, som uppkommit å 1955 års skörd till följd av väderleksförhållandena. För att i möjligaste mån påskynda utredningsarbetet i samband med nyssnämnda omräkning av jordbrukskalkylen beslöt Kungl. Maj:t den 12 september 1955, efter framställning av jordbruksnämnden i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, att tidpunkten för avgivandet av skörderapporterna skulle flyttas från den 15 till den 1 oktober. I syfte att bidraga till att avhjälpa de kreditsvårigheter, som uppkommit till följd av förluster på grund av felslagen skörd, framlade Kungl. Maj:t vidare den 22 september 1955 proposition till riksdagen angående utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m. (prop. 1955: 203).

I skrivelse den 9 november 1955 har jordbruksnämnden hemställt om bemyndigande att medge höjning fr. o. m. den 10 november 1955 av priserna från mejeri på smör och ost med 75 respektive 10 öre per kilogram. Kungl. Maj:t har den 9 november 1955 lämnat jordbruksnämndens framställning utan erinran.

Vidare har jordbruksnämnden i skrivelse den 9 november 1955, vilken inkommit till jordbruksdepartementet den 10 november samma år, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte godkänna en mellan nämnden, å ena, och den av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedda förhandlingsdelegationen, å andra sidan, den 9 november 1955 träffad, av nämndens råd samma dag enhälligt godkänd överenskommelse om prissättningen på jordbrukets produkter under återstoden av regleringsåret 1955/56 i de delar överenskommelsen berör prishöjningar på andra produkter än smör och ost. Kungl. Maj:t har den 11 november 1955 godkänt sagda överenskommelse i ifrågavarande delar.

I skrivelse den 11 november 1955 har jordbruksnämnden framlagt förslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under återstoden av regleringsåret 1955/56. Förslaget grundas på nyssnämnda mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelse i ämnet. Vid nämndens skrivelse har fogats, bl. a., promemoria med reviderade beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56. Promemorian torde såsom *bilaga* få fogas till detta protokoll. Vidare har vid jordbruksnämndens skrivelse fogats en särskild skrivelse från statens priskontrollnämnd med yttrande över sagda promemoria.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t frågan om utformningen i vissa hänseenden av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område under återstoden av regleringsåret 1955/56 och vissa därmed sammanhängande spörsmål.

Det för regleringsåret 1955/56 fastställda systemet för prissättningen på jordbruksprodukter

I sin skrivelse den 11 november 1955 med förslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under återstoden av regleringsåret 1955/56 har jordbruksnämnden redogjort för det system för prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter, som fastställts för sagda regleringsår. Därvid har nämnden i huvudsak anfört följande.

I början av år 1955 upprättade kalkylsakkunniga på sedvanligt sätt en förkalkyl (normkalkyl) över jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1955/56. Kalkylen anslöt sig i metodiskt hänseende i huvudsak till de kalkyler, som på motsvarande sätt upprättats under de närmast föregående åren. I ett väsentligt avseende avvek den dock från de föregående årens motsvarande kalkyler. De kalkylsakkunniga hade nämligen icke ansett möjligt att på objektiva grunder avgöra hur stor minskning i arbetsvolymen, som skulle anses ha ägt rum från basåret 1950/51 till och med 1955/56. Kalkylresultatet redovisades därför med fem olika alternativ, i vilka arbetsvolymen antagits minska med respektive 3,0, 3,5, 4,0, 4,5 och 5,0 procent per år.

Enligt normkalkylen 1955 kunde jordbrukets sammanlagda inkomster år 1955/56 beräknas uppgå till 3 834,6 miljoner kronor, innebärande en stegring med 17,5 procent i förhållande till det för basåret 1950/51 beräknade inkomstbeloppet. Jordbrukets sammanlagda kostnader under år 1955/56 beräknades i de fem olika alternativen till respektive 4 397,2, 4 335,1, 4 274,4, 4 214,9 och 4 156,6 miljoner kronor, innebärande en kostnadsökning i förhållande till basåret med respektive 26,84, 25,05, 23,30, 21,58 och 19,90 procent. Motsvarande kalkylunderskott för 1955/56 uppgick till respektive 284, 226, 169, 113 och 58 miljoner kronor.[1] De sakkunniga tog icke ställning till de angivna alternativen. De önskade genom redovisningen därav endast visa, hur olika antaganden om förändringen av arbetsvolymen påverkade kalkylutfallet.

Normkalkylen för 1955/56 granskades och godkändes av jordbruksnämndens råd den 11 februari 1955. Därefter vidtog mellan nämnden och en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation överläggningar om prissättningen för ifrågavarande regleringsår. Överläggningarna resulterade den 16 mars 1955 i en prisöverenskommelse, som den 17 mars enhälligt godkändes av jordbruksnämndens råd. Prisöverenskommelsen har av nämnden sammanfattats på följande sätt.

Till ledning för den statliga prissättningen skulle på vanligt sätt läggas den av kalkylsakkunniga i februari 1955 framlagda inkomst- och kostnadsprognosen för regleringsåret 1955/56. Denna kalkyl utvisade, som

[1] I enlighet med prisöverenskommelsen våren 1952 utgick man härvid från att av en räntekostnadsökning med 55 miljoner kronor endast 44 miljoner kronor skulle beaktas vid prissättningen för 1955/56. Se propositionen 1955: 180 s. 130*—131*.

redan nämnts, underskott varierande mellan 284 och 58 miljoner kronor, beroende på vilket alternativ för den årliga minskningen av arbetsvolymen, som lades till grund för beräkningarna. I överenskommelsen togs även hänsyn till den höjning av jordbrukets kostnader, som var att motse, sedan förhandlingarna om nya kollektivavtal för lantarbetare och andra arbetargrupper avslutats. Enighet rådde om att jordbruket utöver de i kalkylen redovisade inkomsterna skulle tillföras en inkomstökning i form av prishöjningar till ett belopp av i runt tal 290 miljoner kronor. Härav erhölls 19,1 miljoner kronor genom att de tidigare sänkta riktpriserna för vete och råg per den 1 april 1956 höjdes med 2 kronor per deciton. De i kalkylen upptagna inkomsterna för matpotatis höjdes — till följd av förväntad ökad övergång till kvalitetspotatis — med 8,0 miljoner kronor. Priset på konsumtionsmjölk höjdes med 8 öre per liter, motsvarande för jordbruket en inkomstökning av 107,4 miljoner kronor, på tunn och tjock grädde med 10 respektive 20 öre per liter (tillhopa 6,6 miljoner kronor) och på ost med i genomsnitt 10 öre per kilogram (5,2 miljoner kronor). Inkomsterna för ägg förutsattes öka med 11,3 miljoner kronor, därigenom att det i kalkylen upptagna genomsnittspriset höjdes med 15 öre per kilogram, medan en höjning av priserna på kött och fläsk med cirka 16 öre per kilogram utöver den medelprisnivå, som tillämpades vid förhandlingstillfället, beräknades komma att medföra en inkomsthöjning utöver det i kalkylen upptagna beloppet med 132,0 miljoner kronor.

De definitiva inlösenpriserna för vete och råg skulle fastställas först på sommaren 1955. Det förutsattes, att möjlighet till ytterligare justering av riktpriserna då borde föreligga, därest priserna på världsmarknaden hade visat en påtaglig stegring som kunde väntas bli bestående under regleringsåret 1955/56. En eventuell justering skulle ske med beaktande av att Svensk spannmålshandels ekonomiska ställning icke äventyrades. Förmalningsavgiften skulle utgå med oförändrat 5 kronor per deciton. Därest världsmarknadspriserna på oljeväxtfrö påtagligt skulle stiga och denna stegring kunde väntas bli bestående, skulle möjlighet föreligga att också taga upp frågan om justering av grundpriserna på dessa fröer. Konjunkturutjämningsfondens medel skulle dock icke få anlitas för att möjliggöra en sådan justering.

Kollektivavtalet för lantarbetare och andra arbetare förutsattes skola tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1955. För att bereda jordbruket kompensation för de härav föranledda merkostnaderna under regleringsåret 1954/55 skulle detaljhandelspriset på mjölk höjas redan den 1 april 1955 med 5 öre per liter. Av detta belopp skulle jordbruket erhålla 4,5 öre och detaljhandeln resten till förbättring av dess marginaler. Återstående höjning med 3 öre per liter skulle träda i kraft den 1 september 1955. Av denna höjning skulle jordbruket tillföras 2,7 öre och detaljhandeln 0,3 öre per liter. Vidare förutsattes av samma skäl priserna på kött och fläsk stiga under återstoden av det löpande regleringsåret, så att den för 1955/56 beräknade genomsnittsnivån uppnåddes redan sommaren 1955.

Jordbruksnämnden förklarade sig beredd att liksom tidigare till prövning upptaga önskemål om justering av priserna på vissa slaktdjurs- och mejeriprodukter, i den mån så erfordrades för att täcka inkomstbortfall på grund av att förutsatta priser icke helt skulle kunna uttagas. Detsamma skulle gälla i fråga om täckning av sådana kosnadsstegringar, som kunde komma att inträffa under kalenderåret 1955 på grund av nya kollektivavtal för livsmedels- och transportfacket. Därest sockerbetspriset sänktes vid de då pågående förhandlingarna med betodlarna, skulle jordbruket äga påkalla liknande justering för att täcka det härav föranledda inkomstbortfallet i

kalkylen. Sedermera har kompensationsbeloppet för nämnda kostnadsstegringar och inkomstbortfall fastställts till sammanlagt 19,0 miljoner kronor. Enligt en överenskommelse mellan jordbruksnämnden och jordbrukets ekonomiska organisationer har beloppet fördelats med 12,9 miljoner kronor till Svenska mejeriernas riksförening och 6,1 miljoner kronor till Sveriges slakteriförbund.

Överenskommelsen skulle gälla hela regleringsåret 1955/56 och förutsatte att den s. k. 4-procentregeln skulle äga tillämpning. Oavsett 4-procentregeln förbehöll sig jordbrukets förhandlingsdelegation rätt att upptaga förhandlingar med jordbruksnämnden om kompensation genom prishöjningar på jordbrukets produkter, därest höjda löner efter den 1 januari 1956 till lantarbetare eller andra arbetargrupper skulle föranleda en ökning av jordbrukets kostnader.

Överenskommelsen innebar, såsom redan nämnts, att jordbruket skulle tillföras ett belopp av i runt tal 290 miljoner kronor utöver vad som överenskommits i den prisuppgörelse, som gällde för regleringsåret 1954/55. I sin skrivelse den 19 mars 1955 med förslag angående prissättningen på jordbruksprodukter samt prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1955/56 upplyste emellertid jordbruksnämnden, att beloppet blev betydligt mindre, om man i stället jämförde prishöjningarna med prisläget vid förhandlingstillfället. Enligt överenskommelsen för det innevarande regleringsåret skulle nämligen priserna på kött och fläsk sänkas. På grund av marknadsförhållandena hade emellertid denna sänkning icke kunnat göras hösten 1954. Sedan det blivit klart, att betydande lönehöjningar skulle komma att inträffa från och med den 1 januari 1955, hade jordbruksnämnden icke ansett sig böra påfordra en sänkning av prisnivån. I förhållande till den nivå, som enligt föregående års prisöverenskommelse skulle ha tillämpats för år 1954/55, höjdes priserna med 39,5 öre per kilogram. I jämförelse med det prisläge, som rådde vid förhandlingstillfället våren 1955, stannade höjningen dock vid omkring 16 öre per kilogram. Jordbruksnämnden anförde vidare, att förhållandet i viss mån var likartat i fråga om brödsäd. Enligt en preliminär överenskommelse sommaren 1954 skulle priserna på vete och råg sänkas med omkring 4 kronor 75 öre per deciton. Av den nya överenskommelsen framgick det, att denna sänkning skulle begränsas till 2 kronor 75 öre. Skillnaden mellan dessa två belopp — 2 kronor per deciton — hade i överenskommelsen upptagits som en inkomstökning för jordbruket.

Det kunde enligt jordbruksnämnden beräknas, att de angivna prishöjningarna på konsumtionsmjölk, grädde och ost skulle komma att möjliggöra en höjning av det genomsnittliga avräkningspriset på mejerimjölk med inemot 2 öre per kilogram. Variationerna omkring detta belopp kunde dock regionalt sett bli relativt stora, beroende på omfattningen av försäljningen av konsumtionsmjölk inom olika områden. Denna höjning av avräkningspriset har, upplyser nämnden, kunnat mer än förverkligas under den hittills gångna delen av regleringsåret, trots att mejerikostnaderna blivit något högre än man räknade med i våras. Detta sammanhänger bland annat med förändringar i mejeriernas betalningspolitik och med att exportförlusterna på mejeriprodukter sjunkit i och med att överskottsproduktionen blivit avsevärt mindre än man tidigare hade anledning att räkna med. I normkalkylen våren 1955 upptogs det genomsnittliga avräkningspriset för 1955/56 (exklusive beslutade prishöjningar) till 36,11 öre per kilogram, medan priset i den reviderade kalkylen upptagits 3,44 öre högre eller till 39,55 öre per kilogram. Det kan tilläggas, att en minskning av mjölkinvägningen i och för

sig bör medföra en höjning av avräkningspriset, genom att exportförlusterna nedgår.

Kungl. Maj:t lämnade därefter den 25 mars 1955 beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter under 1955/56 och godtog därvid förenämnda prisöverenskommelse. Kungl. Maj:ts beslut i prisättningsfrågan underställdes därefter riksdagens prövning (prop. 1955: 180). Riksdagen beslutade sedermera i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen (JoU 25, rskr. 320).

Den reviderade kalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1955/56

Den under januari och februari 1955 upprättade förkalkylen (normkalkylen) över jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1955/56 har under oktober 1955 omräknats av kalkylsakkunniga. Den omräknade kalkylen har av jordbruksnämnden och dennas råd granskats vid sammanträde den 2 november 1955 och efter smärre justeringar godkänts vid ett nytt rådssammanträde den 9 november 1955. Nämnden har i sin regleringsskrivelse den 11 november lämnat en redogörelse för innebörden och resultatet av den omräknade kalkylen (jämför *bilagan*).

I redogörelsen anför jordbruksnämnden till en början, att de nu utförda beräkningarna i metodiskt hänseende ansluter sig till motsvarande tidigare undersökningar och på samma sätt som dessa är begränsade till att avse den egentliga jordbruksdriften. Liksom tidigare gäller vidare, att de absoluta talen för inkomster och kostnader icke kan direkt jämföras med varandra. En jämförelse måste grundas på de indextal, som framräknas med 1950/51 som basår.

Vidare anför nämnden, att beräkningarna av jordbrukets inkomster 1955/56 grundar sig vad angår de vegetabiliska produkterna i främsta rummet på den undersökning av skördeutfallet år 1955, som nämnden företagit på grundval av statistiska centralbyråns sammanställning av årsväxt- och skörderapporterna per den 1 oktober. Den animaliska produktionen har uppskattats med ledning av uppgifter rörande kreatursantalet den 1 juni samt en beräkning av fodertillgångarna, varjämte beträffande fläskproduktionen även statistiken över betäckta suggor har kommit till användning. De sakkunniga har därjämte haft ledning av resultat, som framkommit i en av nämnden företagen särskild undersökning av antalet kor och ungdjur den 15 september 1955 och under stallfodringsperioden 1955/56.

Nämnden framhåller, att kalkylsakkunniga har understrukit, att det försök till en kvantitativ uppskattning av animalieproduktionen och behovet av köpfodermedel, som framlagts i den omräknade kalkylen, har verkställts med full insikt om den stora osäkerheten i dylika prognosberäkningar, särskilt när produktionsförutsättningarna, såsom i år varit fallet, så starkt avviker från de normala. De sakkunniga har vidare påpekat, att de prelimi-

nära skörderesultaten självfallet är omgivna av en betydande osäkerhetsmarginal. Sålunda har det icke ansetts uteslutet, att skördeuppskattningarna under ett år som det innevarande har blivit försiktigt hållna. I fråga om inkomstberäkningarna har de sakkunniga dessutom nämnt, att resultatet av en ny undersökning av hemslaktens storlek, som begärdes av de sakkunniga i våras, icke förelegat vid sådan tidpunkt, att det kunnat beaktas vid omräkningen. Den justering av slaktinkomsterna, som föranletts av den nya undersökningen, redovisas i en särskild bilaga till kalkylpromemorian. Ifrågavarande justering påverkar emellertid icke kalkylunderskottet enligt 4-procentregeln.

Ehuru de ändringar på kalkylens kostnadssida, som till huvudsaklig del kan sägas vara en följd av det försämrade skördeutfallet, i främsta rummet är att hänföra till posten köpfodermedel, har de sakkunniga, som framgår av det följande, omräknat samtliga poster på kostnadssidan. Detta innebär, att även sådana kostnadsändringar, som icke bör beaktas enligt 4-procentregeln, redovisats. En särskild redogörelse för kalkylsakkunnigas ställningstagande i fråga om de inkomst- och kostnadsförändringar, som bör inräknas under 4-procentregeln, har emellertid samtidigt lämnats.

Nämnden tillägger slutligen, att de sakkunniga vid beräkningarna utgått från Kungl. Maj:ts av riksdagen sedermera godtagna beslut den 25 mars 1955 angående prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1955/56.

Därefter övergår nämnden till att redogöra för beräkningarna av jordbrukets inkomster och anför inledningsvis beträffande *skörden* i huvudsak följande.

I normkalkylen förutsattes en minskning av brödsädsarealen med cirka 70 000 hektar i jämförelse med föregående år. Enligt arealinventeringen har minskningen blivit cirka 134 000 hektar. Denna betydande avvikelse beror främst på en stark minskning av vårvetearealen, vilken åtminstone delvis kan förklaras med hänvisning till den ovanligt sena våren. För fodersäd och foderväxter har å andra sidan inträffat en något större arealökning än man förutsåg i normkalkylen. Ökningen från år 1954 blev 86 000 respektive 11 000 hektar i stället för i våras antagna 56 000 respektive 3 000 hektar. Totalt har arealen för fodersäd och foderväxter ökat 1,5 procent mer än man förutsatte i våras. Det kan tilläggas, att arealen träda och obrukad åkerjord, som i normkalkylen höjdes från 185 000 hektar 1954 till 195 000 hektar 1955, enligt de reviderade beräkningarna har uppgått till 225 000 hektar. I övrigt föreligger icke några större avvikelser i arealanvändningen jämfört med normkalkylen.

De på grundval av skörderapporterna den 1 oktober 1955 beräknade hektarskördarna understiger avsevärt normskördarna enligt vårkalkylen. Största avvikelsen uppvisar kokärter, för vilken gröda hektarskörden enligt skördeuppskattningen utgör knappt hälften av normskörden. Även för havre, foderrotfrukter, potatis, hö från odlad jord och vårvete är skördeminskningen mycket betydande. För dessa grödor ligger skördeuppskattningen 20—30 procent under normskörden.

Vad härefter angår *fodertillgångarna* och *foderförbrukningen* under 1955/56 anför nämnden följande.

På grundval av beräkningarna rörande 1955 års skörd samt vissa andra uppgifter har kalkylsakkunniga gjort uppskattningar om fodertillgångarna. Enligt dessa uppskattningar kommer tillgångarna på vegetabiliskt foder under stallfodringsperioden 1955/56 att bli nära 20 procent mindre än under 1954/55. Vid beräkningarna har hänsyn icke tagits till att årets skörd av bland annat hö är av betydligt bättre kvalitet än fjolårets. Å andra sidan har icke heller den synnerligen svaga återväxten på vallarna beaktats. Kalkylsakkunniga har i detta sammanhang påpekat, att halm är ett kompletteringsfoder, varav användningen kan variera rätt avsevärt från år till år.

Beräkningarna rörande förbrukningen av foder under stallfodringsperioden för varje särskilt djurslag har baserats på vissa utfodringsnormer, samt uppskattningar rörande stallfodringsperiodens längd. Samma utfodringsnormer har använts som i tidigare kalkyler. Beräkningarna visar, att förbrukningen av vegetabiliskt stallfoder 1955/56 kan väntas bli betydligt mindre än under 1954/55. Den största minskningen gäller mjölkkor och svin men även för hästarna räknas med en nedgång.

Med hänsyn till det svaga underlaget för en bedömning av animalieproduktionens storlek och behovet av köpfodermedel har de sakkunniga undersökt rimligheten i de gjorda beräkningarna genom vissa jämförelser mellan tillgången på fodermedel och den faktiska produktionen av animaliska livsmedel under torråret 1947/48. Enligt dessa jämförelser synes det behov av köpfoder, som de sakkunniga anser erforderligt, för att animalieproduktionen under 1955/56 skall kunna uppehållas vid förutsatt nivå, ligga i överkant. Å andra sidan pekar en jämförelse med produktionsåren 1953/54 och 1954/55 på att en större foderåtgång än beräknat skulle vara behövlig för den animalieproduktion, som upptagits för 1955/56. Vid bedömningen av animalieproduktionens omfattning och behovet av köpfoder har med andra ord en avvägning skett med hänsynstagande till de faktiska förhållandena under såväl torråret 1947/48 som under de senaste åren.

Efter denna översikt av skörde- och foderförhållandena behandlar nämnden inkomstberäkningarna för olika *vegetabiliska produkter* och anför därvid i huvudsak följande.

Jordbrukets inkomster av brödsäd (vete och råg) 1955/56 beräknas i den nu föreliggande kalkylen till 300,6 miljoner kronor mot 385,6 miljoner kronor i normkalkylen,[1] vilket innebär en minskning med 85,0 miljoner kronor. Nedgången sammanhänger dels med årets dåliga skördeutfall per hektar, dels med den kraftiga nedgången i vårvetearealen samt viss minskning av rågarealen. För annan spannmål än brödsäd noteras jämfört med normkalkylen en nedgång i inkomstsumman från 69,7 till 33,4 eller med 36,3 miljoner kronor. Nedgången är praktiskt taget helt att hänföra till försämrat skördeutbyte per hektar.

Jordbrukets sammanlagda inkomster av potatis beräknas däremot bli i stort sett oförändrade jämfört med normkalkylen. Härvid är dock att märka, att en icke ringa skördeminskning för såväl mat- som fabrikspotatis uppvägts av prishöjningar på det förra varuslaget. Härigenom har uppstått en inkomstökning på 9,0 miljoner kronor för matpotatis. Inkomstminskningen för fabrikspotatis uppgår samtidigt till 8,8 miljoner kronor. Ett inkomstbortfall på 34,0 miljoner kronor för sockerbetor förklaras främst av minskad areal och försämrat skördeutfall såväl vad beträffar betskördens storlek som sockerhalten.

[1] Normkalkylens inkomstbelopp, här liksom i fortsättningen, inklusive beräknade inkomstökningar enligt prisöverenskommelsen våren 1955.

Inkomsterna av olje- och spånadsväxter beräknas i den reviderade kalkylen bli ungefär desamma som enligt normkalkylen. Det totala inkomstbeloppet för oljeväxter uppgår sålunda i den reviderade kalkylen till 114,8 miljoner kronor mot 115,0 miljoner kronor enligt normkalkylen. För spånadsväxter är motsvarande belopp 5,2 respektive 4,9 miljoner kronor.

I normkalkylen beräknades inkomsterna av köksväxter komma att uppgå till 45,0 miljoner kronor. Posten har i den reviderade kalkylen — trots att hektarskördarna för flertalet köksväxter i genomsnitt varit lägre än normalt — till följd av prishöjningar upptagits till 54,3 miljoner kronor, vilket motsvarar en inkomstökning av 9,3 miljoner kronor. För tobak har kalkylsakkunniga i den reviderade kalkylen räknat med en inkomsthöjning jämfört med normkalkylen från 1,2 till 1,3 miljoner kronor.

Jordbrukets totala inkomster av vegetabilier uppgår enligt den omräknade kalkylen till 810,9 miljoner kronor mot 956,5 miljoner kronor enligt normkalkylen. Nedgången, vilken utgör 145,6 miljoner kronor, beror som framgått av det föregående främst på väsentligt minskade inkomster av brödsäd, övrig spannmål samt sockerbetor men även på minskade inkomster av fabrikspotatis.

Härefter redogör nämnden för jordbrukets inkomster av *animaliska produkter* och behandlar därvid först mjölk och mejeriprodukter. Nämnden anför härom.

Jordbrukets totala inkomster av mjölk och mejeriprodukter utgör enligt den omräknade kalkylen 1 575,8 miljoner kronor mot 1 676,8 miljoner kronor enligt normkalkylen. Nedgången — 101,0 miljoner kronor — vilken nästan helt är att hänföra till mejerimjölken, sammanhänger med att nu räknats med en lägre invägning vid mejerierna under året 1955/56 än enligt normkalkylen. Detta beror i sin tur framför allt på den kraftiga minskning av koantalet, som blivit en följd av årets svaga skördeutfall. Sålunda har den av torkan i stora delar av landet — främst Mellansverige — starkt nedsatta återväxten på betesvallarna under sommaren och förhösten fått följder, som tidigt återspeglats i uppgifterna om mjölkinvägningen vid mejerierna.

Jordbrukets inkomster av ägg och av fjäderfäslakt har i den reviderade kalkylen angetts med samma belopp som i normkalkylen, nämligen 229,4 respektive 24,0 miljoner kronor. Härvid har man utgått från att såväl kvantiteterna som priserna blir oförändrade jämfört med normkalkylen.

Trots den ovanligt stora utslaktning, som blivit en följd av 1955 års dåliga skördeutfall, redovisas nu en minskning av inkomsterna utav kött och fläsk på sammanlagt 60,7 miljoner kronor. Inkomsterna har nämligen minskat från 1 275,3 miljoner kronor enligt normkalkylen till 1 214,6 miljoner kronor enligt den reviderade kalkylen. Det med tanke på den stora utslaktningen till synes egendomliga resultatet av omräkningen förklaras praktiskt taget helt av en felbedömning av fläskproduktionen i normkalkylen. Felbedömningen sammanhänger med en överskattning av det väntade antalet betäckningar under tiden januari—september 1955.

Enligt en till den reviderade kalkylen fogad bilaga angående hemslakten, i vilken redogöres för de resultat, som erhållits vid bearbetningen av vissa i samband med arealinventeringen den 1 juni 1955 inhämtade uppgifter om antalet hemslaktade, icke veterinärbesiktigade djur m. m., skulle slaktinkomsterna för 1955/56 minskas med ytterligare 22,7 miljoner kronor till

följd av en tidigare icke känd nedgång i hemslakten, framförallt av svin och storboskap. Denna inkomständring påverkar emellertid icke beräkningarna av kalkylunderskottet för 1955/56 enligt 4-procentregeln.

Övriga förut ej nämnda inkomstposter bland animalierna (militärhästar, ull och export av levande djur) svarade i normkalkylen för ett belopp av 4,9 miljoner kronor. Motsvarande inkomstsumma är enligt den reviderade kalkylen 4,4 miljoner kronor. Nedgången hänför sig till något minskad ullproduktion samt till posten export av levande djur.

De beräkningar, som nu verkställts rörande kreaturskapitalets förändringar, har resulterat i en nedgång i detta kapital under 1955/56 av 99,2 miljoner kronor mot 27,9 miljoner kronor enligt normkalkylen. Den ökade nedgången jämfört med normkalkylen är främst en följd av en kraftig reduktion av kostammen.

Jordbrukets totala inkomster av animalier (utan beaktande av förändringarna i kreaturskapitalet) utgör enligt den reviderade kalkylen 3 048,2 miljoner kronor mot 3 210,4 miljoner kronor enligt normkalkylen. Nedgången, som utgör 162,2 miljoner kronor, beror huvudsakligen på minskade mjölkinkomster men även på att fläskproduktionen nu bedömts annorlunda än i våras.

Jordbrukets sammanlagda inkomster (med beaktande av förändringarna i kreaturskapitalet) för 1955/56 beräknas enligt den nu föreliggande kalkylen till 3 759,9 miljoner kronor med 4 139,0 miljoner kronor enligt normkalkylen (inklusive beräknade inkomstökningar enligt prisöverenskommelsen våren 1955). Inkomstminskningen utgör 379,1 miljoner kronor.

Vad härefter angår jordbrukets kostnader anför nämnden till en början, att de ändringar på kalkylens kostnadssida, som till huvudsaklig del kan sägas vara en följd av det försämrade skördeutfallet, i främsta rummet hänför sig till posten köpfodermedel. Trots detta har emellertid samtliga poster på kostnadssidan omräknats. Beräkningen bygger nu liksom vid andra kalkyltillfällen på statistik över kvantiteter, priser och löner så långt dylik statistik förelegat.

Av de olika i kalkylen ingående kostnadsposterna redogör nämnden först för *arbetskostnaderna* och anför härom.

När normkalkylen 1955 utarbetades, hade det nya löneavtalet för 1955 ej träffats och kunde alltså ej beaktas i kalkylen. Vid omräkningen har hänsyn tagits till de förändringar, som skett i avtalslönen (inklusive avtalsstipulerade tillägg). Arbetsvolymen, som redovisas på samma sätt som i vårkalkylen, har antagits vara densamma som i våras. Liksom i normkalkylen har arbetsvolymen sålunda redovisats enligt de fem olika alternativ, som erhålles, om volymen från 1950/51 till och med 1955/56 antages ha nedgått med 3,0, 3,5, 4,0, 4,5 eller 5,0 procent per år. De totala arbetskostnaderna under 1955/56 enligt de olika alternativen för minskning av arbetsvolymen framgår av följande tablå.

Skillnaden mellan det högsta och det lägsta alternativet, som enligt normkalkylen utgjorde 240,6 miljoner kronor, utgör enligt den reviderade kalkylen 268,0 miljoner kronor.

Under samlingsrubriken *kapitalkostnader* behandlas i kalkylen kostnaderna för avskrivning och underhåll av markanläggningar (grundförbätt-

	3,0 %	3,5 %	4,0 %	4,5 %	5,0 %
Normkalkylen, miljoner kronor	2 431,7	2 369,6	2 308,9	2 249,4	2 191,1
Reviderad beräkning, miljoner kronor	2 709,3	2 640,1	2 572,5	2 506,2	2 441,3
Differens reviderad beräkning — normkalkylen, miljoner kronor	277,6	270,5	263,6	256,8	250,2

ringar), ekonomibyggnader samt maskiner och redskap ävensom kostnaderna för elektricitet samt räntekostnaderna. Beträffande dessa poster anför nämnden.

Kostnadsposten grundförbättringar upptogs i normkalkylen till 25,9 miljoner kronor. Den har nu beräknats till 28,4 miljoner kronor. Kostnadsökningen — 2,5 miljoner kronor — hänför sig praktiskt taget helt till lönehöjningar, som nu kunnat beaktas.

Kostnaderna för avskrivning och underhåll av ekonomibyggnader har beräknats enligt samma metodik som tidigare. De kalkylsakkunniga har sålunda ej funnit anledning att frångå sitt ställningstagande i samband med normkalkylen, vilket innebar, att en omläggning av byggnadskostnadsberäkningen borde anstå, tills resultaten av den i jordbruksekonomiska undersökningens regi bedrivna utredningen av byggnadskostnadernas storlek i jordbruket kan tillämpas. De sammanlagda kostnaderna för ekonomibyggnader, vilka enligt normkalkylen beräknades till 197,7 miljoner kronor, uppgår enligt den reviderade beräkningen till 206,2 miljoner kronor. Kostnadsökningen — 8,5 miljoner kronor — har orsakats dels av höjda materialpriser, dels av den lönehöjning från och med den 1 januari 1955 till de lantarbetare, vilka delvis utför byggnadsarbete, som först nu kunnat beaktas.

Kostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap visar en ökning från 434,9 miljoner kronor enligt normkalkylen till 448,1 miljoner kronor enligt den föreliggande kalkylen. Kostnadsökningen — 13,2 miljoner kronor — har orsakats av ökat maskinbestånd, höjda priser på andra maskiner och redskap än traktorer samt höjda verkstadstaxor och reservdelspriser.

Jordbrukets kostnader för elektricitet har i den reviderade kalkylen upptagits med samma belopp som i normkalkylen, nämligen 87,5 miljoner kronor.

Räntekostnaderna har däremot nu beräknats till 453,2 miljoner kronor mot 421,3 miljoner kronor i normkalkylen. Kostnadsstegringen — 31,9 miljoner kronor — hänför sig till den i våras företagna höjningen av räntefoten. Kostnadsstegringen har emellertid i viss utsträckning motverkats av att lantbrukskapitalet beräknats bli något lägre än enligt normkalkylen.

Jordbrukets sammanlagda kapitalkostnader uppgår enligt de nu utförda beräkningarna till 1 223,4 miljoner kronor mot 1 167,3 miljoner kronor enligt normkalkylen. Ökningen, som sålunda utgör 56,1 miljoner kronor, beror huvudsakligen på ökade räntekostnader samt höjda kostnader för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap.

Härefter övergår nämnden till att behandla jordbrukets kostnader för olika slags *förnödenheter*. De viktigaste förnödenhetsposterna i jordbrukskalkylen är driv- och smörjmedel, handelsgödsel och kalk samt köpfoderme-

del. Övriga förnödenheter, vilka är av mindre betydelse, är i kalkylen sammanförda under rubriken »diverse förnödenheter». Beträffande de nu nämnda kostnadsposterna anför nämnden i huvudsak följande.

Kostnaderna för driv- och smörjmedel upptogs i normkalkylen till 115,7 miljoner kronor. I den reviderade beräkningen har de antagits bli 113,9 miljoner kronor. Kostnadsminskningen på 1,8 miljoner kronor beror främst på att man nu räknat med lägre kvantiteter motorfotogen och smörjolja än i normkalkylen, samtidigt som priserna på dessa varuslag sänkts.

En kostnadsminskning för handelsgödsel och kalk från 262,2 miljoner kronor enligt normkalkylen till 255,0 miljoner kronor enligt den reviderade beräkningen, d. v. s. med 7,2 miljoner kronor, beror praktiskt taget helt på att förbrukningen av alla handelsgödselslag med undantag för kalisalt och ammoniumsulfat blivit mindre än som räknades med i normkalkylen. Den starkaste nedgången gäller superfosfat och torde bland annat sammanhänga med förändringarna i arealanvändningen.

En kostnadsökning av 161,3 miljoner kronor för köpfodermedel noteras i den reviderade beräkningen jämförd med normkalkylen. I normkalkylen upptogs nämligen en sammanlagd kostnad för köpfodermedel på 235,9 miljoner kronor, vilket belopp vid omräkningen höjts till 397,2 miljoner kronor. Kostnadsökningen orsakas framför allt av att man nu, med hänsyn till den dåliga tillgången på inhemskt foder, räknat med avsevärt större kvantiteter importfoder än i normkalkylen. Kostnadsökningen beror emellertid även i viss utsträckning på att man i den reviderade beräkningen utgått från förhöjda priser på vissa av de viktigare foderslagen, bland annat oljekraftfoder och vetekli.

Samlingsposten diverse förnödenheter har vid omräkningen ökat från 50,5 miljoner kronor enligt normkalkylen till 54,0 miljoner kronor. Huvuddelen av kostnadsökningen är att hänföra till posten växtskydds- och ogräsmedel m. m.

Jordbrukets sammanlagda kostnader för förnödenheter år 1955/56 utgör enligt nu föreliggande beräkningar 820,1 miljoner kronor mot 664,3 miljoner kronor enligt normkalkylen. Kostnadsökningen, som sålunda utgör 155,8 miljoner kronor, beror praktiskt taget helt på ökade kostnader för köpfodermedel.

Under samlingsrubriken *frakter m. m.* har i kalkylen införts några kostnadsposter, som är att hänföra varken till kapital- eller till förnödenhetskostnader. Beträffande dessa anför nämnden följande.

Jordbrukets kostnader för frakter beräknas nu till 98,4 miljoner kronor mot 101,8 miljoner kronor enligt normkalkylen. Nedgången beror helt på att mjölkfrakterna med hänsyn till den minskade mjölkproduktionen antagits bli avsevärt lägre än enligt normkalkylen. I motsatt riktning verkar smärre kostnadsökningar för bil- och järnvägsfrakter.

Kostnaderna för mjölkkontroll upptages i den föreliggande kalkylen till 7,9 miljoner kronor mot 7,2 miljoner kronor i normkalkylen. Seminkostnaderna upptages samtidigt till 10,1 i stället för 9,8 miljoner kronor. Kostnaderna för maskinlegor samt torkningskostnaderna för brödsäd har nu beräknats till 9,8 respektive 2,0 miljoner kronor mot 8,8 respektive 6,3 miljoner kronor i normkalkylen. Den kraftiga nedgången i torkningskostnaderna sammanhänger främst med att 1955 års skörd av brödsäd bärgats under gynnsamma väderleksbetingelser.

Jordbrukets sammanlagda kostnader under 1955/56 utgör (exklusive arbetskostnader) enligt den nu föreliggande kalkylen 2 171,7 miljoner kronor mot 1 965,5 miljoner kronor enligt normkalkylen. Omräkningen visar sålunda en sammanlagd kostnadsökning av 206,2 miljoner kronor.

Resultatet av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader sammanfattar nämnden i följande tablå.

	1950/51	1955/56 Normkalkylen[1]	1955/56 Reviderad beräkning
Kostnader (inklusive arbetskostnader), miljoner kronor			
Alt. I	3 466,7	4 674,8	4 881,0
II	3 466,7	4 605,6	4 811,8
III	3 466,7	4 538,0	4 744,2
IV	3 466,7	4 471,7	4 677,9
V	3 466,7	4 406,8	4 613,0
Kostnadsindex			
Alt. I	100,00	134,85	140,80
II	100,00	132,85	138,80
III	100,00	130,90	136,85
IV	100,00	128,99	134,94
V	100,00	127,12	133,07
Inkomster, miljoner kronor	3 264,4	4 139,0	3 759,9
Avgår överskott 1950/51 enligt kalkyl med 1938/39 som basår, miljoner kronor	8,4	—	—
Basinkomst, framskriven medelst kostnadsindex, miljoner kronor			
Alt. I	3 256,0	4 390,7	4 584,4
II	3 256,0	4 325,6	4 519,3
III	3 256,0	4 262,1	4 455,8
IV	3 256,0	4 199,9	4 393,6
V	3 256,0	4 139,0	4 332,8
Kalkylmässigt över- eller underskott, miljoner kronor			
Alt. I	—	— 251,7	— 824,5
II	—	— 186,6	— 759,4
III	—	— 123,1	— 695,9
IV	—	— 60,9	— 633,7
V	—	± 0,0	— 572,9

Anm. Alternativ I—V motsvarar en årlig minskning av arbetsvolymen från basåret med respektive 3,0, 3,5, 4,0, 4,5 och 5,0 procent.

[1] Inklusive våren 1955 beslutade prishöjningar jämte kompensation för ökade löner i livsmedels- och transportfacket. Dessutom har arbetskostnadsposten höjts enligt det nya lantarbetaravtalet, varvid samma löneökning kalkylmässigt tillgodoförts jordbrukets egen arbetskraft.

Nämnden erinrar härefter om att enligt prisöverenskommelsen våren 1952 av det dåvarande underskottet för 1952/53 (avrundat nedåt med 1,8 miljoner kronor) 55 miljoner kronor beräknades hänföra sig till ökade räntekostnader på grund av höjning av jordvärdena för jordbruksfastigheter enligt 1952 års fastighetstaxering ävensom ökade värden på kreaturs- och förrådskapital. Av denna räntekostnadsökning skulle en femtedel eller 11 miljoner kronor beaktas vid prissättningen för 1952/53, medan återstående del eller 44 miljoner kronor skulle successivt intäckas med en fjärdedel under vart och ett av de följande fyra åren. I enlighet härmed bör enligt nämnden de i nyssnämnda tablå för 1955/56 angivna underskotten minskas med 11 miljoner kronor.

För sistnämnda år har de sålunda justerade underskotten i avrundade tal av nämnden ställts samman i följande tablå.

Alternativ minskning av arbetsvolymen, %	Underskott (−) respektive överskott (+) 1955/56	
	Normkalkylen,[1] miljoner kronor	Reviderad beräkning, miljoner kronor
3,0	— 241	— 813
3,5	— 176	— 748
4,0	— 112	— 685
4,5	— 50	— 623
5,0	+ 11	— 562

[1] Se not till närmast föregående tablå.

Nämnden anför därefter, att *det kalkylmässiga kompensationsbeloppet vid tillämpning av 4-procentregeln* av kalkylsakkunniga beräknats till 340 miljoner kronor, samt återger vad de sakkunniga i anslutning till redovisningen av omräkningens slutresultat anfört härom.

Med tillägg för de i vårens prisuppgörelse beslutade prishöjningarna, vartill kommer 19,0 miljoner kronor, vilket belopp tillgodoräknats jordbruket såsom kompensation för ökade löner i livsmedels- och transportfacket, kan jordbrukets totala inkomster enligt normkalkylen beräknas uppgå till 4 139,0 miljoner kronor. Såsom framgår av föreliggande reviderade kalkyl har emellertid en stor sänkning av jordbrukets produktionsvolym beräknats för innevarande regleringsår, vilken endast till mindre del kompenserats av prisstegringar utöver vad som förutsattes i uppgörelsen. Den totala inkomstsumman beräknas sålunda nu till 3 759,9 miljoner kronor, vilket belopp med 379,1 miljoner kronor understiger det i våras avsedda inkomstbeloppet. I allt väsentligt kan denna inkomstminskning anses vara ett resultat av det dåliga skördeutfallet. Smärre ändringar i beräkningsmetodiken har visserligen företagits, till exempel för mjölk utanför mejeri och mjölk till hemmaförbrukning. Vidare har en mindre sänkning av producentbidraget för mjölk beräknats jämfört med normkalkylen. Det kan ifrågasättas om inkomstförskjutningar av nu nämnt slag bör inräknas under 4-procentregeln. Ifrågavarande förskjutningar har emellertid en mycket ringa storleksordning jämfört med det totala inkomstunderskottet och verkar dessutom i olika riktningar. De sakkunniga har därför ansett, att man får en i stort sett riktig uppfattning om inkomstbortfallet i jordbruket till följd av de ogynnsamma

väderleksbetingelserna genom att utgå från det totala underskottet på kalkylens inkomstsida.

Kostnadssidan visar en ökning jämfört med normkalkylen med 206,2 miljoner kronor. Härav kommer icke mindre än 161,3 miljoner kronor under posten köpfodermedel. Till viss del beror ökningen på att prisnivån för fodermedel nu beräknas vara något högre än man antog i våras. Kostnadsstegringen är dock väsentligen en följd av att man nu förutsätter ett större behov av köpfodermedel. (En exakt fördelning av kostnadsstegringarna på pris- och volymökning låter sig icke göra med hänsyn till att beräkningen upptager även sådana fodermedel — sorghum etc. — som icke upptogs i normkalkylen).

Å andra sidan har det dåliga skördeutfallet medfört vissa smärre kostnadsbesparingar till följd av minskad skördevolym och reducerat djurbestånd. Detta gäller i främsta rummet posterna räntor, handelsgödsel, mjölkfrakter och torkningskostnader för brödsäd, där kostnaderna i anledning av minskad volym jämfört med normkalkylen beräknas sjunka med 8,7, 7,2, 6,7 respektive 4,3 miljoner kronor eller tillhopa 26,9 miljoner kronor. Enligt nu anförda uppgifter kan kostnadsökningen till följd av det dåliga skördeutfallet beräknas till (161,3 — 26,9 =) 134,4 miljoner kronor. Sagda nettobelopp motsvaras på kalkylens inkomstsida av 126,2 miljoner kronor. Tillsammans med det förut angivna inkomstbortfallet utgör sålunda det på angivet sätt beräknade underskottet (379,1 + 126,2 =) i runt tal 505 miljoner kronor. Riskmarginalen, som jordbruket enligt prisöverenskommelsen självt svarar för, utgör 4 procent av inkomstsumman enligt normkalkylen ökad med beslutade prishöjningar. Detta belopp utgör omkring 165 miljoner kronor. Det kalkylmässiga kompensationsbeloppet enligt 4-procentregeln uppgår sålunda till (505 — 165 =) 340 miljoner kronor.

Vidare upplyser nämnden, att kalkylsakkunniga, som varit eniga om beräkningarna, har understrukit, att kalkylresultatet är omgivet med stor osäkerhetsmarginal såväl uppåt som nedåt. I fråga om köpfodermedel har emellertid sakkunnigledamoten Holmström ansett, att kostnadsökningen tagits upp till ett för lågt belopp, om animalieproduktionen skall kunna uppehållas på den beräknade nivån.

Statens priskontrollnämnd, som beretts tillfälle att taga del av den reviderade kalkylen, har i yttrande den 3 november 1955 anfört i huvudsak följande.

Beträffande arbetskostnadsposten hade det enligt priskontrollnämndens mening varit önskvärt, att hänsyn kunnat tagas till att den starka nedgången av skördade grödor och minskningen av kreatursstammen sannolikt medför en lägre arbetsvolym än som skulle ha gällt under normala förhållanden. Enligt priskontrollnämndens mening synes skälen till ett sådant beaktande vara starkare då såsom i år stora avvikelser från normalår föreligger. Hänsyn till denna minskning av arbetskostnadsposten bör kunna tagas vid de förestående förhandlingarna mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation angående prissättningen. I övrigt har priskontrollnämnden icke någon erinran mot de föreliggande beräkningarna.

I anslutning till kalkylresultatet framhåller priskontrollnämnden, att prisändringar på jordbrukets produkter med sammantaget 340 miljoner kronor, därest de beräknas på perioden den 1 januari—30 september 1956, skulle

påverka konsumentprisindex med 1,5—2 procent eller något mer än 2 enheter. Härvid har hänsyn icke tagits till den eventuella ökning av de absoluta handelsmarginalerna, som kan uppkomma i samband med prishöjningen.

Slutligen har priskontrollnämnden meddelat, att ledamoten av nämnden N. O. Jönsson avgivit följande reservation.

Med anledning av priskontrollnämndens uttalande att en minskad skörd borde ha föranlett en reduktion av de beräknade och i kalkylen angivna arbetskostnaderna, får jag anmäla, att jag av bland annat följande skäl icke kunnat ansluta mig till detta uttalande. De i kalkylen synnerligen summariskt beräknade arbetskostnaderna fotar sig på de i jordbruket träffade avtalsenliga lönerna. På grund av den ständigt stegrade konkurrensen om arbetskraften torde det endast i undantagsfall vara möjligt att vid de mindre och medelstora jordbruken få vare sig tillfällig eller fast arbetskraft med mindre ett ej oväsentligt överskridande av dessa avtalslöner tillämpas, varvid givetvis jordbrukets egen arbetsinkomst blir i motsvarande mån underkompenserad. Därjämte bör hänsyn tagas till den reduktion av arbetskostnaderna, som varje år beräknats uppstå på grund av rationalisering, vilken reduktion i den nu föreliggande kalkylen är avsevärt större än tidigare år. Detta är ett förhållande, som mera torde grunda sig på antaganden än på ett verkligt objektivt bedömande.

Såsom tidigare nämnts har den omräknade kalkylen granskats av jordbruksnämnden och dennas råd vid sammanträde den 2 november 1955. Vid granskningen framställdes yrkanden om viss översyn av kalkylen, nämligen dels i fråga om inkomstberäkningen för sockerbetor, dels huruvida de ökade mejerikostnaderna innefattade lönehöjningar i livsmedels- och transportfacket utöver det belopp, som förutsatts bli en följd av vårens prisöverenkommelse, dels i fråga om inkomster vid upptagande av införselavgifter vid en eventuell smörimport.

Jordbruksnämnden upplyser, att kalkylsakkunniga i ett tillägg till den omräknade kalkylen behandlat dessa frågor, och sammanfattar de sakkunnigas utredning på följande sätt.

Beträffande sockerbetorna konstateras, att sockerhalten nedgått väsentligt jämfört med den uppskattning, som kalkylsakkunniga hade tillgänglig, då kalkylen slutjusterades. Å andra sidan har betskörden per hektar ökat i ungefär samma proportion, som sockerhalten minskat, varför totalinkomsten av sockerbetor icke undergår någon större förändring. Den nya beräkningen ger ett totalt inkomstbelopp för sockerbetor, som med 1 miljon kronor överstiger den tidigare uppskattningen. I anledning härav bör kalkylunderskottet sänkas med samma belopp.

I fråga om den andra punkten i rådets yrkanden har de sakkunniga funnit, att de kalkylmässiga försäljningsinkomsterna av mejerimjölk visat sig innehålla en något större ökning av mejerikostnaderna än den, som förutsatts skola kompenseras enligt tidigare överenskommelse, nämligen 14,8 mot 12,9 miljoner kronor. Om hänsyn tages härtill, bör det kalkylmässiga kompensationsbeloppet vid tillämpning av 4-procentregeln minskas med skillnaden mellan nämnda belopp eller med 1,9 miljoner kronor.

Med hänsyn till ovissheten i fråga om konsumtionsutvecklingen för smör har de sakkunniga icke ansett sig böra göra någon uppskattning av de in-

komster, som i form av införselavgifter kan komma att inflyta vid en eventuell import av smör.

I fråga om de justeringar av kalkylunderskottet, som företagits i anledning av bland annat kalkylsakkunnigas utredning, anför jordbruksnämnden i huvudsak följande.

Vid de förhandlingar, som efter granskningen av kalkylen i jordbruksnämndens råd förevarit mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, har hänsyn tagits till den sänkning med 1 miljon kronor av kalkylunderskottet, som föranletts av den nya uppskattningen av inkomsterna utav sockerbetor. Nyssnämnda belopp om 1,9 miljoner kronor har däremot kvittats mot andra konstaterade inkomst- och kostnadsförskjutningar, vilka kalkylsakkunniga icke medtagit i slutredovisningen. Vid fastställandet av kalkylunderskottet och kompensationsbeloppet har hänsyn vidare tagits till den förmån, som jordbruket erhåller genom att stödlån i anledning av skördeskadorna intill visst belopp förutsatts skola löpa räntefritt under de två första åren. Denna förmån har uppskattats till ett belopp av 3,2 miljoner kronor. Å andra sidan har emellertid uppmärksammats, att de clearingmedel, som står till förfogande för Sveriges export- och importförening för ägg, bör ökas med ett belopp av samma storleksordning, för att den i vårens prisöverenskommelse förutsatta genomsnittliga prisnivån skall kunna uppnås. Kalkylunderskottet har slutgiltigt fastställts till 504 miljoner kronor och kompensationsbeloppet till (504 — 165 =) 339 miljoner kronor.

Som förut nämnts har den sålunda justerade jordbrukskalkylen godkänts av jordbruksnämndens råd den 9 november 1955.

Överläggningar mellan jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer om prissättningen

Jordbruksnämnden har i sin till jordbruksdepartementet den 10 november 1955 inkomna skrivelse anfört, bland annat, att efter granskningen av jordbrukskalkylen i jordbruksnämndens råd den 2 november 1955 förhandlingar om prissättningen på jordbrukets produkter för återstoden av regleringsåret 1955/56 förevarit mellan jordbruksnämnden samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation. Dessa förhandlingar resulterade den 9 november 1955 i en prisöverenskommelse av följande lydelse.

»För att bereda jordbruket kompensation för den nedgång av produktionen och ökning av kostnaderna, som beräknas bli en följd av de ogynnsamma väderleksbetingelserna under vegetationsperioden 1955, har förhandlingar ägt rum mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation. Därvid har träffats följande överenskommelse, avseende återstoden av regleringsåret 1955/56.

1. Till ledning för överenskommelsen har legat den omräkning av jordbrukskalkylen för 1955/56, som i enlighet med statsmakternas beslut verkställts på grundval av skördeuppskattningen per den 1 oktober och

som därefter granskats och godkänts vid sammanträden med jordbruksnämndens råd den 2 och 9 november. Enligt denna kalkyl är jordbruket berättigat att erhålla kompensation för ett inkomstbortfall av 504 miljoner kronor med avdrag av 165 miljoner kronor, motsvarande 4 procent av jordbrukets totala inkomstsumma enligt våruppgörelsen. Det belopp, varmed jordbruket skall kompenseras, utgör sålunda 339 miljoner kronor.

2. Utöver i kalkylen redovisade inkomster tillförs jordbruket genom prishöjningar ett belopp av i runt tal 239 miljoner kronor, fördelat på följande sätt:

	Beräknad inkomstökning, milj. kronor	
a) Prishöjning på k-mjölk från mejeri, 5,5 öre per liter ..	41,8	
Lokala prishöjningar utöver nämnda belopp till täckande av vissa fraktkostnader m. m.	1,5	
Prishöjning på k-mjölk, försåld utanför mejeri, 6 öre per liter	4,8	
Prishöjning på hemmaförbrukad k-mjölk, 6 öre per liter	18,6	66,7
b) Prishöjning på grädde, 10 öre per liter		3,5
c) Prishöjning på ost med i genomsnitt 10 öre per kg....		4,0
d) Prishöjning på smör (mejerismör och lantsmör), 75 öre per kg		46,7
e) Medelprisnivån för kött och fläsk under regleringsåret 1955/56 höjs med i genomsnitt 31,5 öre per kg utöver den medelprisnivå, som förutsattes i vårens prisuppgörelse	98,7	
För speciella regleringsändamål upptages under återstoden av 1955/56 en särskild slaktdjursavgift med		Netto
7 kronor per svin	—10,0	88,7
f) För genomförande av en utjämning av de med sommarens och höstens stora nedslaktning förenade kostnaderna för lagerhållningen av kött tillföres Svensk Kötthandel av ovannämnda slaktdjursavgift		7,0
g) Prishöjning på ägg 15 öre per kg räknat för den på återstoden av året fallande försäljningen; detta beräknas medföra en höjning med ca 10 öre per kg av det i jordbrukskalkylen upptagna årsmedelspriset		7,8
h) Det i jordbrukskalkylen upptagna priset för matpotatis höjs med 2 öre per kg räknat för den på återstoden av året fallande försäljningen		8,0
i) Priset på potatis för brännvinstillverkning höjs med 2 öre per hektoliter och stärkelseprocent		0,5

	Beräknad inkomstökning, milj. kronor
j) Prisstegringsvinst på Svenska mejeriernas riksförenings (SMR) lager av smör och mejeriernas lager av ost	6,0
Summa	238,9

Prishöjningarna förutsätts träda i tillämpning snarast möjligt.

3. Därest SMR respektive mejerierna inom loppet av tre år, räknat från dagen för denna överenskommelses undertecknande, på grund av prissänkning drabbas av förlust å inneliggande lager av smör och ost, skall denna förlust ersättas av till statens jordbruksnämnds förfogande stående prisregleringsmedel, dock högst intill ett belopp av 6 miljoner kronor.
4. Statliga medel med sammanlagt *100 miljoner kronor* förutsätts bli ställda till förfogande till ersättningar i anledning av skördeskadorna. Av dessa medel disponeras till kontanta bidrag i de av missväxten hårdast drabbade områdena ett sammanlagt belopp av 98,9 miljoner kronor, fördelat på följande sätt:
   a) Till kontantbidrag att utgå efter särskild ansökan hos och prövning av lantbruksnämnderna enligt de närmare bestämmelser som må meddelas av Kungl. lantbruksstyrelsen efter samråd med jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation 20,0
   b) Till brukare av mer än två hektar åker inom vissa områden med särskilt svåra skördeskador (skada överstigande 35 procent av normal skörd) utbetalas arealbidrag, preliminärt beräknat till ca 50 kronor per hektar av hela åkerarealen. Inom vissa andra områden med svåra skördeskador (skada mellan 25 och 35 procent av normal skörd) utgår ett arealbidrag, preliminärt beräknat till 25 kronor per hektar av hela åkerarealen. Sistnämnda bidrag per hektar skall utgå även inom Norrbotten och delar av Västerbotten. Sammanlagt .... ca 58,0
   c) Till sådana mjölkleverantörer inom de under b) nämnda områdena, som är berättigade till leveranstillägg, skall utgå extra leveranstillägg med samma belopp som det för året 1954/55 utbetalade, dock med det undantaget att mjölkleverantör i Västerbotten, som icke blir berättigad till arealbidrag, skall äga erhålla extra leveranstillägg med hälften av det för året 1954/55 utbetalade beloppet. Sammanlagt ..... ca 21,0

	Beräknad inkomstökning, milj. kronor
5. Diverse ersättningar.	
a) För potatis som levereras till stärkelsefabrik utbetalas ett pristillägg av 2 öre per hektoliter och stärkelseprocent	0,6
b) Till SMR att efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation disponeras för särskilda ersättningar i anledning av skördeskadorna	0,5.»

Till överenskommelsen har fogats följande protokollsanteckning.

»Det har förutsatts, att den genom Svenska mejeriernas riksförening verkställda prisutjämningen å mjölk och mejeriprodukter justeras på sådant sätt att den sedan 1 september 1955 rådande skillnaden mellan konsumtionsmjölkens och smörmjölkens nettopriser hålles oförändrad. Vid de nya avgifternas fastställande skall dock gälla, att de försäljande mejerierna i genomsnitt får behålla minst värdet av den nu företagna gräddprishöjningen.»

Jordbruksnämnden har upplyst, att överenskommelsen lämnats utan erinran av styrelserna för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk samt enhälligt godkänts av jordbruksnämndens råd den 9 november 1955. Ledamoten av rådet Kuno Möller har emellertid anfört som sin mening, att de merintäkter på mjölk och mejeriprodukter, som uppkommer genom prishöjningarna, borde icke blott utgå till mjölkleverantörerna utan även tagas i anspråk för tillägg till de arealbidrag, som föreslagits i överenskommelsen.

Överenskommelsen innebär sålunda, att jordbruket genom prishöjningar skall tillföras ett belopp av i runt tal 239 miljoner kronor. Jordbruksnämnden har upplyst, att prishöjningarna till jordbrukarna kan beräknas komma att medföra en höjning av socialstyrelsens konsumentprisindex med mindre än 1 procent. Indexeffekten för olika varuslag belyses närmare i följande tablå.

Prishöjningarnas inverkan på socialstyrelsens konsumentprisindex

Varuslag	Prishöjning, öre per kilogram	Indexeffekt i procent
Konsumtionsmjölk	5,5	0,25
Grädde	10	0,02
Ost	10	0,02
Smör	80	0,25
Kött och fläsk	31,5	0,33
Ägg	15	0,04
Matpotatis	2	0,04
	Summa	*0,95*

Därjämte har jordbruksnämnden anfört, att man beträffande kött och fläsk i tablån har utgått från den genomsnittliga höjningen av priserna med 31,5 öre per kilogram utöver den medelprisnivå, som förutsattes i vårens prisuppgörelse. Genomsnittspriserna ligger emellertid för närvarande över denna nivå. Den ytterligare prishöjning på kött och fläsk, som är att vänta i enlighet med uppgörelsen, rör sig sålunda om cirka 20 öre per kilogram. Med beaktande härav kan ökningen av konsumentprisindex med utgångspunkt från dagsläget beräknas bli begränsad till 0,83 procent mot i tablån upptagna 0,95 procent. Jordbruksnämnden har tillagt, att det är tveksamt, huruvida den i och för sig obetydliga indexstegringen till följd av den förutsatta ökningen av potatispriset bör medtagas i detta sammanhang. Å andra sidan har i tablån icke räknats med några förbättringar av handelns marginaler, bortsett från en höjning av handelsmarginalerna för smör med 5 öre per kilogram.

I anslutning till redogörelsen för överenskommelsen meddelar jordbruksnämnden, att nämnden för sin del funnit det önskvärt, att viss del av kompensationsbeloppet hade avsatts till en grundfond för att användas vid genomförandet av en planerad anordning i syfte att bereda skydd eller försäkring mot framtida skördeskador. Nämnden anför, att ett sådant förfarande visserligen skulle ha inneburit, att jordbruket icke nu i kontanta medel skulle ha erhållit hela den kompensation, som det enligt vårens prisöverenskommelse är berättigat till. En avsättning till en dylik fond redan nu skulle dock enligt nämndens mening ur flera synpunkter ha inneburit fördelar för jordbruket. De prishöjningar, som beslutats, skulle därvid visserligen ha begränsats med motsvarande belopp, men samtidigt skulle risken för att prishöjningarna kommer att leda till avsättningsminskning på hemmamarknaden av bestående art ha blivit väsentligt mindre. I detta sammanhang har nämnden särskilt haft den stora smörprishöjning, som nu beslutats, i tankarna. Nämnden understryker i detta sammanhang också, att önskemålet om avsättning av statliga medel för en skördeskadefond redan tidigare har framförts av jordbrukets organisationer, framför allt av Riksförbundet Landsbygdens folk. Nämnden upplyser, att den i förhandlingarnas slutskede preciserat sitt önskemål och därvid angivit, att av beloppet 339 miljoner kronor 50 miljoner kronor skulle få anses kompenserat genom att staten beviljade samma belopp till en sådan fond. Vidare har nämnden förklarat sig beredd att hos Kungl. Maj:t och riksdagen tillstyrka att, om jordbruket nu avstode detta belopp för ändamålet, staten därutöver skulle till fonden — utan avräkning på nu ifrågavarande uppgörelse — tillskjuta ytterligare ett betydande belopp.

I fråga om skördeskadefonden har, upplyser jordbruksnämnden, i anslutning till överenskommelsen följande deklaration avgivits av förhandlingsdelegationen genom dess ordförande och vice ordförande.

»Jordbrukets förhandlingsdelegation vill för sin del uttala sitt stora intresse för att åtgärder till skydd mot skördeskador snarast möjligt kom-

mer till stånd. Förhandlingsdelegationen har emellertid icke ansett det möjligt att på sätt som föreslagits medverka till tillkomsten av en skördeskadefond genom att nu avstå från inkomstförbättringar. I en situation då jordbruket har lidit så betydande skördeskador som under åren 1954/55 och 1955/56 är jordbrukarna i trängande behov av att direkt tillföras alla de inkomster, som enligt vårprisuppgörelsen skall tillkomma jordbruket.

Enligt förhandlingsdelegationens uppfattning synes ställning till fondbildning till skydd mot skördeskador böra tagas först då skördeskadeutredningen framlagt sitt betänkande.»

Trots att jordbruksnämndens önskemål i fråga om avsättning till en skördeskadefond icke tillgodosetts vid överenskommelsen, har nämnden biträtt densamma. Nämnden anför, att detta å andra sidan visar, att nämnden har haft förståelse för att jordbruket mot bakgrunden av det svaga skördeutfallet under såväl år 1954 som år 1955 icke har velat avstå från någon del av den kompensation, som det enligt vårens överenskommelse är berättigat till.

Jordbruksnämnden övergår härefter till att behandla spörsmål berörande de i överenskommelsen förutsatta statliga bidragen och erinrar först om att priset till producent på såväl brännvins- som stärkelsepotatis förutsatts skola höjas med 2 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Av olika skäl har dock ansetts lämpligt, att prishöjningen på stärkelsepotatis skall täckas genom statligt bidrag. Nämnden utgår från att riksdagen skall föreslås anvisa medel för sagda ändamål intill ett belopp av 600 000 kronor.

Vad angår de statliga bidragen i övrigt anför jordbruksnämnden, att punkten 4 a i överenskommelsen förutsätter, att ett belopp av 20 miljoner kronor skall användas till kontanta bidrag åt jordbrukare, som är i trängande behov av ekonomiskt stöd till följd av att de drabbats av skördeskador av katastrofal natur. I likhet med vad som var fallet under regleringsåret 1954/55, bör enligt nämndens mening sådana bidrag utgå efter särskild ansökan hos och prövning av lantbruksnämnd. Liksom tidigare bör vidare fördelningen av de kontanta bidragen genomföras i två etapper. I den första skall centralt företagas en fördelning av totalbeloppet — 20 miljoner kronor — på lantbruksnämnderna av lantbruksstyrelsen i samråd med representanter för jordbruksnämnden, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Den slutliga fördelningen skall därefter ske lokalt genom lantbruksnämndernas försorg, varvid dessa lämpligen bör ha kontakt med representanter för jordbrukets organisationer. I motsats till vad som gällde under 1954/55 bör emellertid någon sammankoppling icke ske med stödlåneverksamheten. De nu föreslagna bidragen bör alltså enligt nämndens mening utbetalas kontant till vederbörande och icke avskrivas på erhållna stödlån.

I fråga om stödlånen anför jordbruksnämnden, att lantbruksstyrelsen gjort en sammanställning av de ansökningar om dylika lån, som inkommit till lantbruksnämnderna före den 1 november 1955. Sammanställningen, som

återges i det följande, visar antalet ansökningar om stödlån samt lånebehovets storlek totalt och i kronor per 10 hektar åker inom olika län. I anslutning till sammanställningen anför nämnden i huvudsak följande.

Ansökningar om stödlån, inkomna till lantbruksnämnderna före den 1 november 1955

	Antal	Belopp, 1 000-tal kronor	Belopp, kronor per 10 hektar åker
Stockholms län och stad ..	321	2 410	166
Uppsala län	181	1 422	95
Södermanlands län	846	6 462	379
Östergötlands län	879	5 250	218
Jönköpings län	206	889	69
Kronobergs län	91	227	24
Kalmar läns norra del	243	1 136	187
Kalmar läns södra del	136	692	59
Gotlands län	118	441	52
Blekinge län	78	224	39
Kristianstads län	172	817	36
Malmöhus län	80	546	17
Hallands län	258	1 394	98
Göteborgs och Bohus län..	95	461	51
Älvsborgs läns norra del ..	318	1 350	104
Älvsborgs läns södra del ..	43	117	16
Skaraborgs län	773	4 449	144
Värmlands län	186	988	54
Örebro län	167	977	65
Västmanlands län	209	1 505	94
Kopparbergs län	34	140	13
Gävleborgs län	55	171	15
Västernorrlands län	89	159	16
Jämtlands län	42	97	14
Västerbottens län	35	65	5
Norrbottens län	373	752	87
Hela landet	6 028	33 153	91

Enligt sammanställningen utgör antalet ansökningar drygt 6 000, innefattande begäran om lån med sammanlagt drygt 33 miljoner kronor. Enär ansökningstiden för stödlånen utgår först den 1 december 1955, kan man för närvarande endast få en ungefärlig uppfattning om storleksordningen av det slutliga lånebehovet. Lantbruksstyrelsen räknar för sin del med att lånebehovet inom vissa områden kan komma att uppgå till ungefär det dubbla, jämfört med det anmälda behovet per den 1 november. Ökningen i andra delar av landet kan däremot bli mindre. Därest styrelsens uppfattning är riktig, torde de medel, som Kungl. Maj:t i propositionen 1955: 203

föreslagit skola användas för ifrågavarande ändamål, vara tillräckliga. Nämnden och styrelsen har emellertid för avsikt att återkomma till denna fråga, sedan lånebehovet definitivt fastställts.

I fråga om de i punkten 4 b i överenskommelsen förutsatta arealbidragen framhåller jordbruksnämnden, att hittills verkställda undersökningar visat, att det högre bidraget (cirka 50 kronor per hektar av hela åkerarealen) bör utgå i praktiskt taget hela Södermanlands län, angränsande delar av Stockholms län, östra delarna av Östergötlands län, större delen av norra Kalmar län, en mindre del av södra Kalmar län, de norra delarna av Skaraborgs län samt eventuellt ytterligare några mindre områden i Mellansverige. Det lägre bidraget (cirka 25 kronor per hektar) bör enligt nämnden utgå i större delen av Stockholms och Östergötlands län, på Öland samt i norra Blekinge län, Göteborgs och Bohus län, de nordliga delarna av Älvsborgs län, vissa delar av Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Uppsala län ävensom i hela Norrbotten samt i delar av Västerbotten.

I fråga om det administrativa förfaringssättet vid utbetalningen av arealbidragen, vilka bör utgå till brukare av jordbruksfastighet med mer än två hektar åker, upplyser jordbruksnämnden, att den haft överläggningar med representanter för lantbruksstyrelsen. Därvid har överenskommits, att ansökningar om arealbidrag skall av brukaren inges till lantbruksnämnden i vederbörande område. Beträffande förfaringssättet i övrigt anför nämnden i huvudsak följande.

I ansökningen bör uppgift lämnas om storleken av brukarens totala åkerareal. Arealuppgiften skall därefter kontrolleras med ledning av det fastighetsregister, som upplagts av Riksförbundet Landsbygdens folk, och den i samband med 1951 års jordbruksräkning gjorda arealinventeringen. I den mån brukarens uppgift mera väsentligt skulle avvika från de i nämnda material tillgängliga uppgifterna om åkerarealen, bör det åligga lantbruksnämnden att föranstalta om särskild undersökning. Statistiska centralbyrån och Riksförbundet Landsbygdens folk har lovat tillhandahålla lantbruksnämnderna det nu berörda uppgiftsmaterialet. Ansökningarna om arealbidrag bör inges snarast möjligt och senast den 1 mars 1956. Det har förutsatts, att ansökningarna skall behandlas allt efter som de inkommer till nämnderna. Utanordning av arealbidragen bör ske genom nämndernas försorg.

Med tanke på att lantbruksnämnderna skall handha administrationen av såväl stödlånen som kontantbidragen torde det enligt jordbruksnämndens och lantbruksstyrelsens mening bli nödvändigt att under viss tid förstärka personalen hos de nämnder, som även har att utdela arealbidrag. Ämbetsverken har därför förutsatt, att riksdagen skall lämna Kungl. Maj:t bemyndigande att medge erforderlig förstärkning av personalen vid dessa lantbruksnämnder under den tid, då ansökningarna behandlas.

I fråga om de i punkten 4 c i överenskommelsen förutsatta extra leveranstilläggen anför jordbruksnämnden, att man vid förhandlingarna diskuterat två alternativ. Enligt det ena skulle leveranstillägg utbetalas till samtliga mejerier i de skördeskadade områdena, geografiskt begränsade enligt punk-

ten 4 b. Enligt det andra alternativet skulle det extra leveranstillägget utgå till de mjölkleverantörer, som har sina brukningsdelar belägna inom ifrågavarande områden. Det förra alternativet är enligt nämnden lätt att realisera administrativt sett men ger icke garanti för att de jordbrukare, som bäst behöver bidraget, verkligen kommer i åtnjutande av detsamma. Man har därför vid förhandlingarna stannat för det senare alternativet.

Följderna av det dåliga skördeutfallet

Jordbruksnämnden lämnar i ett särskilt avsnitt av sin skrivelse den 11 november 1955 en redogörelse för de lokala verkningarna av det dåliga skördeutfallet år 1955 samt, mot bakgrund därav, för fördelningen av kompensationsbeloppet. Redogörelsen inledes med vissa uppgifter om jordbrukets totala produktionsvolym samt prisutvecklingen. Härom anför nämnden bland annat följande.

Ett sammanfattande mått på nedgången i jordbrukets produktionsvolym till följd av de ogynnsamma väderleksbetingelserna lämnas i tabellen på följande sida. Av denna framgår, att volymen jämfört med normkalkylen sjunkit med 11 procent. Minskningen utgör i fråga om den vegetabiliska avsaluproduktionen icke mindre än 19 procent. Den animaliska produktionen beräknas sjunka med i genomsnitt sex procent, vartill kommer en betydande reduktion av kreaturskapitalet. Det kan i detta sammanhang tilläggas, att man — trots den stora nedgången i vegetabilieproduktionen för avsalu — av olika skäl icke räknat med några prishöjningar för nämnda produkter, bortsett från potatis. Prisnivån på grödor, som företrädesvis odlas i slättbygdsområdena och på större brukningsenheter — brödsäd, oljeväxter, sockerbetor — kvarstår sålunda i stort sett oförändrad i förhållande till vårens prisöverenskommelse. Det bör erinras om att genom denna överenskommelse priserna på brödsäd och sockerbetor sänktes ej oväsentligt. Även priserna på höstsådda oljeväxter justerades nedåt.

Beträffande överenskommelsens verkningar på den inhemska prisnivån har förut anförts, att prishöjningarna till jordbrukarna kan beräknas medföra en höjning av socialstyrelsens konsumentprisindex med mindre än en procent. I förhållande till priserna på utlandsmarknaderna innebär överenskommelsen däremot en tämligen betydande förskjutning, något som närmare belyses av följande indexserier.

	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56 prognos
Import/export-priser	100	104	110	118	111	105	103	..
Svenska priser	100	104	111	132	144	139	140	152

De svenska priserna ligger nu drygt 50 procent över 1948/49 års nivå, medan utlandspriserna fram till sommaren 1955 endast obetydligt skilt sig från denna nivå. Under de senaste månaderna har utlandspriserna visat en stigande tendens, varvid fläskpriset stigit kraftigt. Till följd av prisuppgången inom landet på smör, kött och fläsk samt ägg enligt den nya överenskommelsen, vartill får läggas de prishöjningar på animalier, som företogs i våras, kan skyddet för den svenska jordbruksproduktionen nu approximativt beräknas ha stigit från av jordbrukskommissionen angivna 20 procent till cirka 25 procent.

Sammandrag av jordbrukets produktionsvolym räknad i 1955/56 års priser,[1] miljoner kronor

	1950/51	1953/54	1954/55	1955/56 Vårkalkylen	1955/56 Reviderad beräkning	Reviderad beräkning i % av vårkalkylen
Brödsäd	285,4	436,6	431,2	395,3	300,6	76
Övrig spannmål	42,2	71,0	45,4	78,2	33,4	43
Potatis och sockerbetor[2]	350,3	368,3	324,2	361,0	301,3	83
Olje- och spånadsväxter	177,9	81,5	136,3	119,4	120,0	101
Köksväxter och tobak	52,6	48,8	46,6	48,3	55,6	115
Summa vegetabiliska produkter	908,4	1 006,2	983,7	1 002,2	810,9	81
Index	100	111	108	110	89	
Mjölk och mejeriprodukter[3]	1 831,2	1 695,5	1 627,0	1 674,3	1 531,9	91
Ägg och slaktfjäderfä	232,8	235,9	248,2	253,4	253,4	100
Slaktdjur	1 179,7	1 235,9	1 309,2	1 267,9	1 215,0	96
Övrigt	5,9	4,8	4,5	5,1	4,4	86
Summa animaliska produkter	3 249,6	3 172,1	3 188,9	3 200,7	3 004,7	94
Index	100	98	98	98	92	
Samtliga inkomster	4 158,0	4 178,3	4 172,6	4 202,9	3 815,6	91
Index	100	100	100	101	92	
Förändringar i kreaturskapitalet	— 54,6	— 10,1	— 96,1	— 27,9	— 99,2	
Summa	4 103,4	4 168,2	4 076,5	4 175,0	3 716,4	89
Index	100	102	99	102	91	

[1] Exklusive nu föreslagna prishöjningar.
[2] Hänsyn tagen till förändringar i sockerhalten.
[3] Hänsyn tagen till förändringar i mejerimjölkens fetthalt. Exklusive producentbidrag för mjölk.

Det karakteristiska för årets skördeutfall har varit de stora variationerna både mellan olika grödor och mellan skilda delar av landet. Med anledning härav är det angeläget att så långt möjligt söka belysa, hur pass väl fördelningen av kompensationsbeloppet ansluter sig till variationerna i skör-

deutfallet. Jordbruksnämnden lämnar därför i fortsättningen av sin skrivelse en redogörelse dels för skördevariationerna, sådana dessa kommit till uttryck i skördeuppskattningen per den 1 oktober, dels för prishöjningarnas regionala effekt för gårdar med 15 respektive 25 hektar åker, dels för skördeutfallet i landets 64 s. k. naturliga jordbruksområden och prishöjningarnas effekt vid normal produktionsvolym inom dessa områden. Vad först angår skördevariationerna anför nämnden i huvudsak följande.

Totalomdömet för skörden av höstvete uppgår till 2,8, av höstråg till 2,5, av höstraps till 2,6 och av höstrybs till 2,4.[1] Övervintringen av höstsäden har för riket i sin helhet varit god. Den torra och kyliga väderleken under försommaren hämmade utvecklingen, men i Skånelänen och Uppsala län har medelmåttig skörd eller mer erhållits. De lägsta resultaten för höstsäden har framkommit i Jönköpings och Kronobergs län, Kalmar läns norra del samt Skaraborgs län. Vidare redovisas ett lågt värde för höstråg i Stockholms län.

Vårsådden blev i år mycket försenad och verkställdes under ogynnsamma förhållanden. Den kalla och torra försommaren hämmade vårsädens utveckling, liksom den torra och varma högsommaren bidrog till att vårsäden i många fall brådmognade. Utvecklingen varierade avsevärt geografiskt sett men också inom ett och samma område till följd av olikheter med avseende på jordmånen. Betraktas länen som helhet finner man, att ungefär medelmåttig skörd av vårsäd erhållits endast i Kristianstads och Malmöhus län. De lägsta värdena har framkommit i Södermanlands län, där skörden genomgående betraktas som nära missväxt. De därnäst lägsta omdömena har erhållits från Stockholms och Östergötlands län, Kalmar läns norra del samt Värmlands län. För riket i dess helhet har skördeomdömet uppgått till för vårvete och vårråg 2,2, för korn 2,5, för havre 1,9, för blandsäd 2,3, för kokärter 1,4 samt för foderärter och vicker 2,1.

De höstsådda oljeväxterna har icke lämnat fullt medelmåttig skörd. För riket i dess helhet redovisas omdömena 2,6 och 2,4. I Skånelänen och på Gotland har dock erhållits nära medelmåttig skörd. De vårsådda oljeväxterna har lämnat en svag skörd. För vårraps och vårrybs redovisas för riket i dess helhet omdömet 1,7 och för oljelin 2,3. I huvudsak har samma områden som beträffande vårsäden fått god respektive dålig skörd.

Potatis och foderrotfrukter blev försenade under våren och försommaren på grund av sen sättning och sådd samt kall och torr väderlek. Torkan under juli och augusti hämmade utvecklingen, men åtminstone i vissa delar av landet skedde en förbättring efter nederbörden i september. I Älvsborgs läns södra del samt Jämtlands och Västerbottens län har skörden av potatis uppskattats bli nära medelmåttig. För Södermanlands län har uppgivits nära missväxt. De därnäst sämsta områdena är Stockholms, Uppsala och Östergötlands län, Kalmar läns norra del, Gotlands, Skaraborgs samt Västmanlands län. För foderrotfrukterna har de regionala variationerna i skörderesultaten varit ungefär desamma som för potatisen.

För såväl hö från odlad jord som hö från naturlig äng är omdömet för hela riket 2,3. Ungefär medelmåttig skörd har erhållits i Gotlands, Kristianstads och Malmöhus län samt, beträffande hö från naturlig äng, i Norrbottens län. De lägsta värdena redovisas för Kalmar läns norra del.

Sockerbetsskörden uppskattas bli betydligt lägre än föregående år sammanhängande med såväl minskad areal som minskad skörd per hektar.

[1] 3,0 motsvarar normal skörd, 2,0 betydligt under medelmåttig skörd, 1 nära missväxt och 0 fullständig missväxt.

Sammanfattningsvis framhåller jordbruksnämnden beträffande årets skörderesultat, att det skånska kustlandet praktiskt taget är den enda del av landet, som givit normal skörd. Redan en jämförelse mellan detta område samt de centrala och norra delarna av Skåne ger rätt stora kontraster. Ett område i östra Sverige, omfattande Kalmar läns norra del, östliga delar av Östergötlands län och nära nog hela Södermanlands län har drabbats mycket hårt av torkan. Ett hårt drabbat område sträcker sig även över Örebro, Skaraborgs, Värmlands samt Göteborgs och Bohus län ävensom delar av Hallands län.

Till belysning av de överenskomna prishöjningarnas effekt för gårdar med 15 respektive 25 hektar åker inom rikets åtta naturliga jordbruksområden anför jordbruksnämnden vissa beräkningar, vilkas resultat återges i tabellform i det följande. I anslutning härtill framhåller nämnden, att man, enär prishöjningarna i huvudsak berör de animaliska produkterna, à priori kan utgå från att de mindre gårdarna med deras intensivare produktionsinriktning erhåller ett högre kompensationsbelopp per hektar än de större. Detta bekräftas också av tabellen. Inkomstökningen per hektar är genomgående större för gårdar med 15 än för gårdar med 25 hektar åker. Nämnden upplyser vidare, att en överslagsberäkning visat, att det sagda gäller icke endast för nu nämnda storleksgrupper. Inkomstökningen per hektar minskar ytterligare för gårdar över 25 hektar, medan den ökar för gårdar under 15 hektar.

Med utgångspunkt från nu nämnda tabell samt resultat från en undersökning utförd av Jordbrukets utredningsinstitut har jordbruksnämnden sammanställt en tabell, som ger en mera detaljerad bild av prishöjningarnas effekt. Denna tabell, som återges på s. 33—34, visar — förutom årets skörd i procent av det normala produktionsvärdet — prishöjningarna i procent av samma värde i de 64 s. k. naturliga jordbruksområdena. Vid beräkningen av sistnämnda procenttal har man utgått från prishöjningarna per hektar för 15-hektarsgårdarna i de åtta större jordbruksområdena. Som framgår av ifrågavarande tabell ger prishöjningarna vid *normal produktionsvolym* tillskott, som i de olika områdena i regel varierar mellan 10 och 15 procent av det totala produktionsvärdet. I missväxtområdena tillkommer dessutom arealtilläggen och det extra leveranstillägget jämte det särskilda kontantbidraget. Enligt nämndens uppskattningar ger dessa bidrag ett tillskott till 15-hektarsgårdarna av omkring 15 procent av produktionsvärdet i de hårdast drabbade missväxtområdena och omkring 10 procent eller något mera i de återstående hårt drabbade områdena. De statliga bidragen betyder sålunda enligt nämnden minst lika mycket som prishöjningarna i missväxtområdena och torde i själva verket komma att ge relativt sett betydligt mer till följd av att de utgår oberoende av produktionsvolymen, medan effekten av prishöjningarna däremot reduceras inom de svårt skördeskadade områdena.

Jordbruksnämnden är i detta sammanhang angelägen att understryka, att förenämnda tabellsammanställningar icke utan vidare kan utnyttjas för en

Inkomstökning per gård respektive per hektar till följd av de föreslagna prishöjningarna

	Per bruknings-del, kronor 15,0 hektar	Per hektar, kronor	Per bruknings-del, kronor 25,0 hektar	Per hektar, kronor
Skåne-Hallands slättbygd				
Matpotatis	64	4,30	72	2,90
Fabrikspotatis	14	0,90	15	0,60
Mjölk	824	55,00	889	35,50
Kött	240	16,00	299	12,00
Fläsk	850	56,70	996	39,80
Ägg	66	4,40	51	2,00
Summa	2 058	137,30	2 322	92,80
Sydsvenska mellanbygden, Öland och Gotland				
Matpotatis	30	2,00	48	1,90
Fabrikspotatis	43	2,90	69	2,80
Mjölk	775	51,70	1 002	40,10
Kött	242	16,20	356	14,20
Fläsk	576	38,40	719	28,70
Ägg	47	3,10	57	2,30
Summa	1 713	114,30	2 251	90,00
Sydsvenska höglandet, Östsvenska dalbygden, Västsvenska dalbygden				
Matpotatis	65	4,30	69	2,80
Mjölk	879	58,60	1 181	47,20
Kött	239	15,90	347	13,90
Fläsk	375	25,00	400	16,00
Ägg	41	2,70	27	1,10
Summa	1 599	106,50	2 024	81,00
Östgötaslätten, Vänerslätten exkl. Värmlands läns slättbygd				
Matpotatis	23	1,60	22	0,90
Mjölk	786	52,40	1 039	41,60
Kött	167	11,10	251	10,00
Fläsk	344	23,00	503	20,10
Ägg	30	2,00	27	1,10
Summa	1 350	90,10	1 842	73,70

	Per bruknings-del, kronor	Per hektar, kronor	Per bruknings-del, kronor	Per hektar, kronor
	15,0 hektar		25,0 hektar	
Värmlands läns slättbygd, Mälar- och Hjälmarbygden				
Matpotatis	20	1,30	25	1,00
Mjölk	692	46,10	1 006	40,20
Kött	136	9,00	208	8,30
Fläsk	187	12,40	238	9,50
Ägg	19	1,30	23	0,90
Summa	1 054	70,10	1 500	59,90
Södra Bergslagen, Västsvenska dalsjöområdet, norra Bergslagen, östra Dalarna (utom Gästrikland)				
Matpotatis	32	2,20	23	0,90
Mjölk	754	50,30	1 099	43,90
Kött	158	10,50	247	9,90
Fläsk	155	10,40	193	7,70
Ägg	23	1,50	13	0,50
Summa	1 122	74,90	1 575	62,90
Kustlandet i nedre Norrland, nordsvenska mellanbygden, jämtländska silurområdet				
Matpotatis	35	2,30	35	1,40
Mjölk	681	45,40	972	38,90
Kött	155	10,40	248	9,90
Fläsk	129	8,60	176	7,00
Ägg	15	1,00	5	0,20
Summa	1 015	67,70	1 436	57,40
Kustlandet i övriga Norrland, fjäll- och moränbygden				
Matpotatis	36	2,40		
Mjölk	749	49,90		
Kött	167	11,20		
Fläsk	242	16,10		
Ägg	10	0,60		
Summa	1 204	80,20		

Anm. Beräkningarna har för samtliga produkter utom kött grundats på de treårsmedeltal i fråga om kvantiteterna (1950/51—1952/53), som redovisas i bilaga 1 till jordbruksprisutredningen. För kött föreligger ej kvantiteter, varför beräkningarna grundats på motsvarande treårsmedeltal i fråga om värdesummor (vid 1952/53 års prisnivå).

Den genomsnittliga ändringen av avräkningspriset för mjölk på grund av förutsatta prishöjningar på mejeriprodukter har tillämpats inom samtliga områden.

Årets skörd samt prishöjningarnas effekt i procent av normalt produktionsvärde inom naturliga jordbruksområden

Naturligt jordbruksområde	I % av normalt produktionsvärde	
	Årets skörd	Prishöjningar
Stockholms stad och län ..	67	10
Uppsala län	77	10
Södermanlands län	59	10
Östergötlands län		
Norra skogsbygden	70	12
Östgötaslätten	74	11
Södra skogsbygden	67	16
Södra kustlandet	59	16
Jönköpings län	80	16
Kronobergs län	83	15
Kalmar län		
länets norra del		
Norra kustlandet	57	16
Skogsbygden	66	16
länets södra del		
Kalmarslätten	81	13
Norra kustlandet	62	15
Skogsbygden	75	14
Öland	75	12
Gotlands län	88	13
Blekinge län		
Skogsbygden	71	11
Slättbygden	78	11
Kristianstads län		
Skogsbygden	83	10
Mellanbygden	87	12
Slättbygden	95	11
Malmöhus län		
Skogsbygden	88	13
Mellanbygden	92	13
Slättbygden	98	10
Hallands län		
Slättbygden	82	13
Skogsbygden	84	14
Norra Halland	79	16
Göteborgs och Bohus län ..	74	16

Naturligt jordbruksområde	I % av normalt produktionsvärde	
	Årets skörd	Prishöjningar
Älvsborgs län		
länets norra del		
Slättbygden	69	14
Dalbygderna	75	17
Dalslands bergsbygd...	67	13
Södra höglandet	82	15
länets södra del		
Dalbygderna	83	16
Södra höglandet	82	16
Skaraborgs län		
Slättbygden	69	13
Falbygden	73	13
Nordöstra höglandet...	62	13
Sydöstra höglandet....	73	16
Värmlands län		
Slättbygden	65	11
Centr. och v:a Värmland	72	13
Bergslagen	76	13
Norra Värmland	88	11
Örebro län		
Södra skogsbygden	74	13
Slättbygden	73	11
Bergslagen	69	13
Västmanlands län		
Bergslagen	68	14
Slättbygden	71	10
Kopparbergs län		
Bergslagen	83	13
Östra Dalarne	75	14
Mellanbygden	86	11
Fjällbygden	88	12
Gävleborgs län		
Gästrikland	75	13
Hälsinglands kustland .	79	12
Inlandet	79	13

Naturligt jordbruksområde	I % av normalt produktionsvärde		Naturligt jordbruksområde	I % av normalt produktionsvärde	
	Årets skörd	Prishöjningar		Årets skörd	Prishöjningar
Västernorrlands län			*Västerbottens län*		
Kustlandet	76	11	Kustlandet	79	13
Inlandet	81	11	Inlandet	73	11
Silurområdet	72	11	*Norrbottens län*		
Jämtlands län			Kustlandet	75	13
Silurområdet	80	11	Inlandet	66	13
Mellanbygden	80	11	*Hela riket*	79	—
Fjällbygden	84	13			

bedömning av huruvida kompensationsbeloppet fördelats något så när rättvist i geografiskt hänseende. Vid uppgörandet av desamma har man, som förut nämnts, utgått från att produktionsvolymen inom de olika områdena icke påverkats av skördeutfallet. Så har dock i hög grad varit fallet. De förut lämnade uppgifterna om produktionsvolymens utveckling visar, att den vegetabiliska produktionen sjunkit betydligt mer än som kan förväntas i fråga om animalieproduktionen. Enbart den kvantitativa nedgången på brödsäd och sockerbetor har enligt jordbrukskalkylen medfört ett inkomstbortfall av cirka 120 miljoner kronor. Dessa vegetabilier odlas företrädesvis inom slättbygdsområdena och väger särskilt tungt i södra Sverige. Vid en bedömning av fördelningsfrågan bör därför enligt nämndens mening hänsyn tagas till att den kompensation, som jordbruket skall erhålla enligt överenskommelsen, icke i nämnvärd utsträckning utgår för vegetabiliska produkter utan praktiskt taget helt kommer animalieproducenterna till godo. Nämnden erinrar i detta sammanhang ånyo om att priserna på brödsäd och sockerbetor i enlighet med vårens prisöverenskommelse sänkts ej obetydligt.

Vidare framhåller jordbruksnämnden, att vid berörda statistiska sammanställningar hänsyn icke heller kunnat tagas till att prishöjningen på fläsk kommer att minskas med cirka 10 öre per kilogram, därigenom att en slaktdjursavgift av sju kronor per svin kommer att upptagas. Denna avgift är avsedd att i sin helhet komma köttprodukter och ägg till godo. Nämnden upplyser, att under förhandlingarna har ifrågasatts, att man genom att taga upp slaktdjursavgifter, utöver nämnda belopp för svin och utöver den avgift, som nu utgår för storboskap, skulle få möjlighet att överföra ytterligare medel till de av missväxten hårdast drabbade områdena. Denna tanke har emellertid bestämt avvisats av jordbrukets ekonomiska organisationer med hänsyn till risken för att den icke veterinärbesiktigade slakten i sådant fall skulle komma att väsentligt öka. Under alla förhållanden finner nämnden det vara klart, att någon större utjämning icke kan åstadkommas genom en höjning av slaktdjursavgifterna.

Jordbruksnämnden tillägger i detta sammanhang, att priserna på kött

under den gångna hösten hållits uppe över den nivå, som förutsattes i vårens överenskommelse, något som särskilt har kommit de jordbrukare till godo, vilka måst företaga en större utslaktning än normalt. Nämnden framhåller vidare i fråga om prishöjningarna, att de förut redovisade beräkningarna ger en alltför onyanserad uppfattning om möjligheterna till prisdifferentieringar. Sålunda kan den genomsnittliga prishöjningen på kött och fläsk, om så anses lämpligt, tagas ut till större del på kött än på fläsk. En motverkande faktor är dock, att fläskpriset ur försörjningssynpunkt lämpligen bör hållas på en relativt hög nivå, beroende bland annat på att importpriset på fläsk under senare tid stigit kraftigt. Möjligheten till prisdifferentiering kan däremot enligt nämnden få större betydelse på mejeriområdet. Tekniskt sett föreligger nämligen intet hinder för att inom ramen för den av Svenska mejeriernas riksförening nu tillämpade prisutjämningen ändra prisrelationerna till förmån för de av missväxten drabbade områdena. Denna möjlighet bör också enligt nämndens mening utnyttjas under återstoden av regleringsåret.

Jordbruksnämndens förslag angående regleringsåtgärder i fråga om kött och fläsk samt ägg

I sin skrivelse den 11 november 1955 har jordbruksnämnden tagit upp frågan om vissa regleringsåtgärder beträffande kött och fläsk samt ägg i anslutning till den träffade prisöverenskommelsen.

I fråga om den nuvarande regleringen av kött och fläsk anför nämnden i huvudsak följande.

Den av årets skördeförhållanden orsakade utslaktningen av storboskap har medfört, att en omfattande fryshuslagring av kött måst vidtagas under sommaren och hösten. För lager tillhörande medlemmar av Svensk kötthandel, förening u. p. a., utgår från och med den 20 augusti 1955 ett visst lagringsbidrag. Detta bidrag är dock så avpassat, att det icke medger full täckning för samtliga lagringskostnader. Till lagringsbidraget användes medel, som upptagits genom en slaktdjursavgift för storboskap. Denna utgår för närvarande med 12 kronor för nötkreatur, vägande 150 kilogram eller mer, och med 6 kronor för nötkreatur, vägande under 150 kilogram. Det bidragsberättigade lagret uppgick i början av november 1955 till cirka 12 000 ton, varav nära 10 000 ton nötkött. Enligt gällande förordning får slaktdjursavgiften för storboskap icke överstiga 15 kronor per djur.

Jordbruksnämnden upplyser vidare, att rapporterna över antalet till slakt anmäld storboskap tyder på att nötkött torde komma att inlagras ytterligare några veckor, samt framhåller, att det — att döma av tidigare erfarenheter — kan förväntas, att försäljningen av det inlagrade köttet, när lagret längre fram under regleringsåret uttages från fryshusen för konsumtion, måste ske med betydande avdrag i förhållande till priset för färsk vara. För att i möjligaste mån hålla lagerhållarna skadeslösa för de förluster, som kan beräknas uppstå vid försäljning av det frysta köttet, har i den nu träf-

fade överenskommelsen intagits en bestämmelse, att visst belopp skall tillföras Svensk kötthandel att användas för ifrågavarande ändamål. Medel härför har förutsatts skola anskaffas genom uttagande av en slaktdjursavgift för svin med 7 kronor per djur under återstoden av regleringsåret. Nämnden upplyser, att avräkningspriset till producent för fläsk därigenom kommer att sjunka med cirka 10 öre per kilogram.

Den nu träffade prisöverenskommelsen innebär i fråga om kött och fläsk i övrigt, att medelprisnivån under regleringsåret 1955/56 skall tillåtas stiga med ett belopp, som motsvarar 31,5 öre per kilogram utöver den medelprisnivå, som förutsattes i vårens prisöverenskommelse. Viss del av denna prishöjning beräknas komma fläskproducenterna till godo. Det har enligt jordbruksnämnden ansetts rimligt att i nuvarande läge, då fläskproduktionens lönsamhet bedömes vara bättre än vid samma tid föregående år, något minska denna lönsamhet genom upptagande av en slaktdjursavgift. Nämnden framhåller emellertid härvid, att fläskproduktionen trots den relativt goda lönsamheten för närvarande icke helt täcker den inhemska konsumtionen. Prognosen för regleringsåret 1955/56 pekar också på en fortsatt minskning av produktionen utav fläsk. De inhemska priserna på fläsk är dessutom enligt nämnden för närvarande lägre än motsvarande importpriser.

I fråga om äggregleringen erinrar jordbruksnämnden om att för regleringsåret 1954/55 uppnåtts ett medelproducentpris av 2 kronor 91 öre per kilogram ägg samt att enligt vårens prisöverenskommelse för 1955/56 producentpriset för ägg skulle höjas till 3 kronor 5 öre per kilogram. Den nu överenskomna ytterligare höjningen av äggpriset beräknas ge ett medelproducentpris under 1955/56, som ligger cirka 10 öre högre än vad man utgick från våren 1955.

Enligt de av riksdagen fastställda direktiven skall prisbildningen på ägg i huvudsak vara fri under regleringsåret 1955/56. Dock gäller den inskränkningen, att då medelproducentprisnoteringen tenderar att nå en övre prisgräns av 4 kronor 25 öre per kilogram, import av ägg bör företagas och export endast i undantagsfall får äga rum. Det högsta producentpris, som hittills uttagits under innevarande regleringsår är enligt jordbruksnämnden 3 kronor 50 öre per kilogram. Detta pris ligger avsevärt under angivna övre prisgräns. För att kunna uppnå det i överenskommelsen beräknade medelpriset bör enligt nämndens mening Sveriges export- och importförening för ägg efter av nämnden lämnade direktiv vid utförsel av ägg äga utbetala exportbidrag för att stödja ett medelproducentpris av 3 kronor 15 öre per kilogram. I övrigt föreslår nämnden icke någon ändring av direktiven för den prisreglerande verksamheten för ägg. Nämnden anmäler slutligen, att den nu överenskomna höjningen av medelproducentpriset förutsätter relativt höga bidrag vid export av ägg. Det kan dock enligt nämnden beräknas, att tillgängliga clearingmedel, som för detta ändamål kan ställas till förfogande för Sveriges export- och importförening för ägg, skall visa sig tillräckliga.

Anslagsäskanden

Enligt prisöverenskommelsen har av statliga medel ett belopp av sammanlagt 100 miljoner kronor förutsatts skola ställas till förfogande för utlämnande till de av skördeskador hårdast drabbade jordbrukarna. Av totalbeloppet skall till kontantbidrag, efter prövning i varje särskilt fall, utgå 20 miljoner kronor, medan återstående 80 miljoner kronor avses skola fördelas på arealbidrag och extra leveranstillägg för mjölk samt med ett belopp av intill 0,6 miljoner kronor till odlare av potatis, som levereras till stärkelsefabrik. Jordbruksnämnden framhåller, att fördelningen av medelsbehovet på arealbidrag och leveranstillägg icke nu kan göras exakt, enär avgränsningen av skördeskadeområdena ännu icke kunnat i detalj fastställas. Nämnden förutsätter, att det skall få ankomma på nämnden att senare verkställa denna fördelning. Med hänvisning härtill föreslår nämnden, att det sammanlagda anslaget skall få formen av ett extra reservationsanslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan

Kungl. Maj:t har, såsom förut nämnts, den 9 november 1955 på därom av jordbruksnämnden gjord framställning lämnat utan erinran, att priserna från mejeri på smör och ost från och med den 10 november 1955 skulle höjas med 75 respektive 10 öre per kilogram.

Vidare har Kungl. Maj:t den 11 november 1955 godtagit den mellan jordbruksnämnden, å ena, och den av jordbrukets riksorganisationer utsedda förhandlingsdelegationen, å andra sidan, den 9 november 1955 träffade överenskommelsen angående prissättningen på jordbrukets produkter under återstoden av regleringsåret 1955/56 i de delar, överenskommelsen berör prishöjningar på andra produkter än smör och ost. Beslutet innebär, bland annat, att Kungl. Maj:t lämnat utan erinran en höjning utav priset på konsumtionsmjölk från mejeri med 5,5 öre per liter. Vidare får priset på konsumtionsmjölk, som försäljes utanför mejeri, höjas med 6 öre per liter samt priserna från mejeri på tunn och tjock grädde med 10 öre per liter.

Departementschefen

Den våren 1955 mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade prisöverenskommelsen rörande jordbruksprodukter, vilken godkändes av Kungl. Maj:t och riksdagen, avsågs skola gälla för hela regleringsåret 1955/56. Emellertid förutsattes i överenskommelsen, bland annat, att den s. k. 4-procentregeln skulle tillämpas. Omräkning av den till ledning för överenskommelsen liggande normkalkylen skulle på grund därav ske under november 1955 på grundval av skörderapporterna per den 15 oktober, såvitt begäran därom framställdes av jordbruksnämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation. I enlighet med 4-procentregeln skulle efter

en dylik omräkning prissättningen på jordbrukets produkter justeras så, att överskott eller underskott, överstigande 4 procent av normkalkylens inkomstsumma, skulle utjämnas.

Till följd av de för jordbruket ogynnsamma väderleksförhållandena under sommaren och hösten 1955 aktualiserades redan tidigt frågan om en omräkning av jordbrukskalkylen. För att i möjligaste mån påskynda utredningsarbetet i samband med denna beslöt Kungl. Maj:t på framställning av jordbruksnämnden efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, att tidpunkten för avgivandet av skörderapporterna skulle flyttas från den 15 till den 1 oktober.

Sedan skörderesultaten, baserade på rapporterna per den 1 oktober, blivit tillgängliga, har kalkylsakkunniga upprättat en kalkyl med reviderade beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56. Den reviderade kalkylen har efter smärre kompletteringar godkänts av jordbruksnämndens råd.

Vid jämförelse med den våren 1955 upprättade normkalkylen för regleringsåret 1955/56 (justerad för de i prisöverenskommelsen våren 1955 förutsatta prisändringarna) visar den sålunda reviderade kalkylen ett underskott av 504 miljoner kronor, fallande under 4-procentregeln. Den riskmarginal, som jordbruket enligt vårens prisöverenskommelse självt skall svara för, utgör 4 procent av inkomstsumman enligt normkalkylen, ökad med beslutade prishöjningar. Detta belopp belöper sig till omkring 165 miljoner kronor. Det kalkylmässiga kompensationsbeloppet enligt 4-procentregeln uppgår sålunda till (504 — 165 =) 339 miljoner kronor.

Den reviderade kalkylen har tjänat till ledning vid förhandlingar mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation om kompensation till jordbruket för den nedgång av produktionen och ökning av kostnaderna, som beräknas bli en följd av de för jordbruket ogynnsamma väderleksbetingelserna under vegetationsperioden 1955. Förhandlingarna har resulterat i en överenskommelse den 9 november 1955 angående prissättningen på jordbrukets produkter under återstoden av regleringsåret 1955/56. Överenskommelsen, som enhälligt har godtagits av jordbruksnämndens råd, innebär, bland annat, att jordbruket skall, utöver de i den omräknade kalkylen redovisade inkomsterna, tillföras i form av prishöjningar ett belopp av i runt tal 239 miljoner kronor. Av statliga medel avses dessutom kontanta bidrag till ett sammanlagt belopp av 98,9 miljoner kronor skola utbetalas i de av missväxten hårdast drabbade områdena, varjämte av statliga medel skall utgå 0,6 miljoner kronor till pristillägg på stärkelsepotatis och 0,5 miljoner kronor till Svenska mejeriernas riksförening för särskilda ersättningar i anledning av skördeskadorna.

De överenskomna prisjusteringarna berör i huvudsak de animaliska produkterna. Jordbruket beräknas sålunda komma att tillföras genom prishöjningar å mjölk och mejeriprodukter ett belopp av 126,9 miljoner kronor, å kött och fläsk 95,7 miljoner kronor samt å ägg 7,8 miljoner kronor eller sammanlagt 230,4 miljoner kronor. I fråga om de vegetabiliska produkterna

har räknats med prishöjningar endast för matpotatis och brännvinspotatis med 8,0 respektive 0,5 miljoner kronor. I detta sammanhang bör erinras om att priserna på brödsäd och sockerbetor, vilka således ej justeras nu, sänktes vid vårens prisöverenskommelse.

En del av det belopp, som beräknas inflyta genom prishöjningarna å mjölk och mejeriprodukter, eller 6 miljoner kronor utgöres av prisstegringsvinster på Svenska mejeriernas riksförenings lager av smör och mejeriernas lager av ost. I anledning härav har överenskommits, att därest riksföreningen respektive mejerierna inom loppet av tre år, räknat från den 9 november 1955, på grund av prissänkning drabbas av förlust å inneliggande lager av smör och ost, denna förlust skall ersättas av prisregleringsmedel, som står till jordbruksnämndens förfogande, dock högst med ett belopp av 6 miljoner kronor.

En viss omföring mellan olika geografiska områden av de medel, som tillföres jordbruket genom prishöjningarna, har förutsatts vid överenskommelsen. Sålunda skall en särskild slaktdjursavgift av 7 kronor per svin upptagas under återstoden av regleringsåret 1955/56. Större delen av de härigenom inflytande medlen, vilka till betydande del kommer från områden med mindre skördeskador, skall användas för att utjämna kostnaderna för den lagerhållning av kött, som under sommaren och hösten i år blivit nödvändig på grund av den stora nedslaktningen i särskilt de av missväxten hårt drabbade områdena. Härutöver avses de på mjölk och mejeriprodukter överenskomna prishöjningarna skola till större delen utjämnas sinsemellan genom höjning av utjämningsavgifter och utjämningsbidrag.

Huvuddelen av det belopp, som jordbruket enligt överenskommelsen avses skola tillföras av statliga medel, eller 98,9 miljoner kronor, har förutsatts skola användas för inkomstförbättringar uteslutande i de av missväxten hårdast drabbade områdena. Av ifrågavarande belopp kan cirka 58 miljoner kronor sägas ha anknutits till växtodlingen, vilken som nyss nämnts endast i ringa utsträckning direkt tillgodosetts genom prishöjningar. Sagda delbelopp avses nämligen skola utgå till brukare av mer än två hektar åker inom vissa områden i form av bidrag per hektar åker. I områden med skördeskador överstigande 35 procent av normal skörd förutsättes arealbidraget preliminärt skola utgå med 50 kronor per hektar och i områden med skördeskador på mellan 25 och 35 procent av normal skörd med 25 kronor per hektar. Det lägre bidraget skall även utgå i Norrbottens och vissa delar av Västerbottens län, bland annat med hänsyn till att dessa delar av landet jämväl förra året hade särskilt svåra skördeskador. För att i möjligaste mån tillgodose även jordbrukare med mindre åkerarealer men relativt stor mjölkproduktion har vidare överenskommits, att ett extra leveranstillägg för mjölk — beräknat till totalt cirka 21 miljoner kronor — skall utgå till sådana mjölkleverantörer, som nu är berättigade till leveranstillägg och vilkas brukningsenheter är belägna inom områden med minst 25 procent skördeskador eller inom Norrbottens och Västerbottens län. Vidare har överenskommits, att det extra leveranstillägget skall utgå med samma belopp, som utbetalats

i leveranstillägg för regleringsåret 1954/55. Emellertid skall sådan mjölkleverantör i Västerbotten, som icke blir berättigad till arealbidrag, erhålla extra leveranstillägg med endast hälften av det leveranstillägg, som utbetalats för regleringsåret 1954/55.

I syfte att bidraga till att avhjälpa de kreditsvårigheter, som uppkommit till följd av felslagen skörd innevarande år, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (prop. 1955: 203), att stödlån skall kunna utlämnas till behövande jordbrukare. I vissa delar av landet har emellertid till följd av särskilt ogynnsamma betingelser skördeskadorna varit av så katastrofal natur, att de medfört ett trängande behov av ekonomiskt stöd utöver stödlån och de åtgärder, för vilka redogjorts i det föregående. För att tillgodose detta behov har överenskommits, att 20 miljoner kronor av de statliga medlen skall användas till behovsprövade bidrag utan återbetalningsskyldighet. Bidragen har förutsatts skola utgå efter särskild ansökan hos lantbruksnämnderna och enligt närmare bestämmelser, vilka avses skola meddelas av lantbruksstyrelsen efter samråd med jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation.

De i överenskommelsen avsedda prishöjningarna till jordbruket beräknas enligt jordbruksnämnden medföra en höjning av socialstyrelsens konsumentprisindex med mindre än 1 procent.

Kungl. Maj:t har den 9 och 11 november 1955 godkänt den träffade överenskommelsen i de delar, den berör prishöjningar på vissa produkter.

Vad angår det inkomsttillskott i form av statsmedel, som utöver prishöjningarna avses skola tillföras jordbruket, synes överenskommelsen innefatta en lämpligt avvägd lösning. Överenskommelsen synes mig därför även i denna del böra godtagas.

Vid avvägningen av fördelningen av inkomsttillskotten genom prishöjningarna har det givetvis varit önskvärt att så långt möjligt beakta olikheterna i skördeutfallet inom skilda delar av landet. Ett hänsynstagande till skördeskadornas omfattning och deras verkningar för jordbruk av olika storlek och i skilda trakter innefattas i överenskommelsen. Prishöjningarna hänför sig sålunda som förut nämnts praktiskt taget helt till de animaliska produkterna. Hänsyn har därigenom tagits till att animalieproduktionen, särskilt mjölk- och den därmed förenade köttproduktionen, är den viktigaste inkomstkällan för mindre och ekonomiskt svagare brukningsenheter icke minst i de områden, som drabbats av skördeskador, överstigande 15 procent av normal skörd. Rörande övriga åtgärder för att åvägabringa en omfördelning av inkomsttillskotten genom de generella prishöjningarna till förmån för de områden, som hårdast drabbats av skördeskador, torde jag få anföra följande. Av jordbruksnämndens redogörelse för årets skördeutfall framgår, att betydande variationer föreligger mellan såväl olika grödor som olika delar av landet. De sämsta skörderesultaten — innebärande 35 procent skördeminskning eller mer — torde enligt vad jag inhämtat ha erhållits i södra delarna av Stockholms län, hela Södermanlands län, Östergötlands östligaste del, Kalmar läns norra del, norra och östra delarna av

Skaraborgs län samt ett område längs Vänerns västra sida. Praktiskt taget den enda del av landet — härmed avses större sammanhängande områden — som enligt nämndens utredning givit i det närmaste normal skörd är kustlandet i Skåne, omfattande i stort sett slättbygderna i Malmöhus och Kristianstads län, vilket område i genomsnitt torde ha icke fullt 2 procent skördeminskning. Mellan 5 och 15 procent skördeminskning föreligger i återstående del av Malmöhus län, de östra och sydliga delarna samt Bjärehalvön av Kristianstads län, Gotland, norra delen av Värmlands län samt de nordvästra delarna av Kopparbergs län.

Såsom förut nämnts har i överenskommelsen förutsatts en viss omfördelning av den avtalade prishöjningen på kött och fläsk. Genom införandet av en särskild slaktdjursavgift på svin reduceras sålunda fläskpriset med omkring 10 öre per kilogram. Denna reduktion drabbar främst de minst skadade områdena, eftersom dessa har den relativt största delen av fläskproduktionen. Vidare skall de medel, som inflyter genom denna slaktdjursavgift, till större delen användas för att stödja nötköttspriset. Härigenom får de av skördeskadorna hårdast drabbade områdena ett tillskott, eftersom nötslakten inom dessa redan normalt är förhållandevis stor.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse anmält, att det under förhandlingarna ifrågasatts, att man genom att uttaga slaktdjursavgifter utöver föreslagna och utgående avgifter skulle få möjlighet att överföra ytterligare medel till de av missväxten hårdast drabbade områdena. Denna tanke har emellertid avvisats av jordbrukets ekonomiska organisationer med hänsyn till risken för att den icke veterinärbesiktigade slakten i sådant fall skulle komma att väsentligt öka. Liksom nämnden vill jag i anledning härav framhålla, att det synes klart, att någon större utjämning utöver den nu angivna icke kan åstadkommas genom ytterligare höjning av slaktdjursavgifterna.

Vidare har jordbruksnämnden framhållit, att priserna på kött under den gångna hösten hållits över den nivå, som förutsattes i vårens prisöverenskommelse, något som särskilt kommit de jordbrukare till godo, vilka måst företaga större utslaktning än normalt. Nämnden har därjämte påpekat, att en ytterligare differentiering av priserna på kött och fläsk till förmån för de hårdast drabbade områdena med deras relativt större köttproduktion kan erhållas genom att den överenskomna höjningen av genomsnittspriserna tages ut till större del på kött än på fläsk. En motverkande faktor är dock enligt nämnden, att fläskpriset ur försörjningssynpunkt bör hållas på en relativt hög nivå, beroende bland annat på att importpriserna på fläsk under senare tid stigit kraftigt. I detta sammanhang bör erinras om att en fläskprishöjning stimulerar till ökade priser på smågrisar. Denna senare prishöjning kommer i stor utsträckning jordbruk, särskilt mindre jordbruk, inom mera väsentligt skördeskadade områden till godo. Jordbrukets förhandlingsdelegation har emellertid meddelat mig, att den varit ense med Sveriges slakteriförbund om att förbundet för den tid, som nu kan överblickas och så långt marknadsmässiga eller andra omständigheter av tvingande karaktär icke föranleder till annat, ämnar föra en sådan prispoli-

tik, som nämnden antytt. Därvid avses den genomsnittliga prishöjningen på kött och fläsk — 31,5 öre per kilogram — skola fördelas med cirka 20 öre per kilogram fläsk, vilket innebär ett jämfört med dagsläget oförändrat pris, och med 40 à 50 öre per kilogram kött. Detta innebär, att köttproduktionen under återstående del av regleringsåret 1955/56 torde komma att på fläskproduktionens bekostnad tillföras omkring 13,5 miljoner kronor mer än om prishöjningarna fördelas lika på kött och fläsk. Som jag tidigare framhållit har de av missväxten minst drabbade områdena en jämförelsevis betydande del av fläskproduktionen, medan de svårast skördeskadade områdena har en relativt sett stor köttproduktion. Härigenom kommer de av förhandlingsdelegationen och förbundet tillämnade åtgärderna att — utöver effekten av höstens prispolitik på detta område och den nu överenskomna slaktdjursavgiften för svin — medverka till en omfördelning av prishöjningsbeloppet till förmån för de i skördehänseende sämst ställda delarna av landet. Sålunda kommer en icke obetydlig omföring av de till följd av prishöjningarna ökade slaktinkomsterna från de delar av Skåne, som har en skördeminskning av mindre än 15 procent, att äga rum. De belopp, som därvid kommer ifråga, torde kunna uppskattas beträffande slaktdjursavgiften på svin till i runt tal 3 miljoner kronor och beträffande den nu tillämnade prispolitiken till drygt 4 miljoner kronor.

Vad därefter angår mejeriområdet föreligger jämfört med kött- och fläskproduktionen i viss utsträckning större tekniska möjligheter att med statliga åtgärder åstadkomma en omfördelning av inkomsttillskott till följd av prishöjningar. Härvidlag har, såsom förut anförts, till överenskommelsen fogats en protokollsanteckning, som tager sikte på utjämningen mellan olika grenar av mejerirörelsen utav de merintäkter, som kommer att inflyta genom prishöjningarna på mjölk och mejeriprodukter. Enligt vad jag inhämtat har jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation vidare enats om att inom ramen för den träffade överenskommelsen en omfördelning skall ske av viss del av det inkomsttillskott, som blir en följd av de höjda priserna på mjölk och mejeriprodukter. För en sådan omfördelning har närmast ansetts böra komma i fråga sagda inkomsttillskott i vissa delar av Skåne, Gotland, de norra delarna av Värmlands län samt de nordvästra delarna av Kopparbergs län, vilka områden visar en skördeminskning av mindre än 15 procent. Främst med hänsyn till produktionsbetingelserna avser emellertid nämndens och förhandlingsdelegationens överenskommelse endast viss del av inkomsttillskottet i de delar av Skåne, som har mindre än 15 procent skördeminskning. De medel, som genom nämnda omfördelning blir tillgängliga, skall användas för utlämnande av differentierade mjölkbidrag till jordbruk i de områden, vilka uppvisar skördeskador, överstigande 35 procent.

Omfördelningen har förutsatts skola ske på så sätt, att mjölkavgift med stöd av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift upptages å mjölk och grädde, som levereras till mejeri av mjölkproducenter i nyss nämnda delar av Skåne. Avgiften är avsedd att utgå med 2 öre per

kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde i de områden i Skåne, där skördeminskningen i förhållande till normal skörd utgör mindre än 5 procent eller skördeökning föreligger, och med 1 öre per kilogram inom de områden, där skördeminskningen uppgår till mellan 5 och 15 procent. Avgifterna skall utgå under tiden den 1 december 1955—31 augusti 1956. Enligt gjorda beräkningar skulle härigenom erhållas ett belopp av cirka 6,3 miljoner kronor.

Uppbörden av avgifterna och utlämnandet av bidragen bör handhas av jordbruksnämnden eller, efter nämndens bemyndigande, av Svenska mejeriernas riksförening. Bidragen bör utgå för de löpande mjölkleveranserna, och differentiering bör ske med hänsyn till storleken av den nedgång i mjölkinvägningen, som områdesvis blivit en följd av skördeskadorna.

Enligt gjorda beräkningar skulle berörda belopp, 6,3 miljoner kronor, förslå till utbetalande av bidrag med i genomsnitt cirka 3,5 öre per kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde.

Vad jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation sålunda har enats om, kan jag för min del biträda. Jag har för avsikt att senare denna dag föreslå, att mjölkavgift skall uttagas med de belopp och inom de områden, som förut angivits. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden att utfärda närmare bestämmelser om utbetalningen av de differentierade bidragen.

Jag torde härefter få övergå till vissa av jordbruksnämnden berörda regleringsåtgärder och därmed sammanhängande spörsmål i anledning av den träffade prisöverenskommelsen.

Beträffande fördelningen av de kontanta bidragen å sammanlagt 20 miljoner kronor vill jag understryka vad jag anförde i enahanda fråga föregående år, nämligen att syftet med dessa bidrag uppenbarligen bör vara att bringa hjälp åt sådana av skördeskador drabbade jordbrukare, som är i störst behov därav och beträffande vilka man kan räkna med att bidragen verkligen kommer till nytta. Jag ansluter mig därför till jordbruksnämndens i enlighet med överenskommelsen framlagda förslag, att kontantbidraget skall utgå efter särskild ansökning hos och behovsprövning av lantbruksnämnd. Det synes mig därvid angeläget, att bidraget ej beviljas efter några alltför schematiska regler utan — med nödig hänsyn till det disponibla totalbeloppet — så långt möjligt avväges efter det föreliggande hjälpbehovet, i den mån detta uppkommit genom årets skördeskador. Bidragen bör i enlighet med jordbruksnämndens förslag utbetalas kontant till de därtill berättigade och icke avskrivas på eventuellt erhållna stödlån.

Fördelningen av de statliga medlen till kontantbidrag bör i enlighet med jordbruksnämndens förslag, liksom tidigare skett i liknande fall, äga rum i två etapper. I den första bör sålunda totalbeloppet — 20 miljoner kronor — centralt fördelas på lantbruksnämnderna av lantbruksstyrelsen i samråd med representanter för jordbruksnämnden, Sveriges lantbruksförbund

och Riksförbundet Landsbygdens folk. Den slutliga fördelningen bör därefter äga rum genom lantbruksnämndernas försorg. Därvid bör vederbörande lantbruksnämnd samråda med representanter för hushållningssällskapet och jordbrukets organisationer. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen att meddela närmare föreskrifter i ämnet.

I fråga om arealbidragen har jordbruksnämnden efter överläggningar med representanter för lantbruksstyrelsen föreslagit, att även ansökning om dylikt bidrag skall av vederbörande brukare av mer än två hektar åker inges till lantbruksnämnd. Häremot har jag icke något att erinra. Jag kan även biträda det föreslagna tillvägagångssättet vid utbetalningen av arealbidragen. I ansökningen bör sålunda uppgift lämnas om storleken av brukarens totala åkerareal. Arealuppgiften skall därefter av lantbruksnämnden kontrolleras med ledning av det fastighetsregister, som upplagts av Riksförbundet Landsbygdens folk och som riksförbundet utfäst sig att tillhandahålla erforderliga uppgifter ur, samt den i samband med 1951 års jordbruksräkning gjorda arealinventeringen, ur vilken statistiska centralbyrån skall lämna nödigt uppgiftsmaterial. Ansökning om arealbidrag bör inges snarast möjligt och senast den 1 mars 1956. Lantbruksnämnd bör behandla ansökningarna, allt efter som de inkommer. Utanordning av bidragen bör ske genom lantbruksnämndernas försorg. Sedan nu pågående kompletterande utredning om den närmare avgränsningen av de arealbidragsberättigade områdena slutförts, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden att fastställa denna avgränsning. Erforderliga föreskrifter för utbetalningen av arealbidragen torde få meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden i samråd.

På grund av att lantbruksnämnderna skall handha administrationen av både stödlånen och kontantbidragen synes det enligt lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden vara nödvändigt att under viss tid förstärka personalen hos de lantbruksnämnder, som dessutom skall ombesörja utdelningen av arealbidrag. Med hänsyn till den ökning av arbetsbelastningen, varom här torde bli fråga, delar jag ämbetsverkens uppfattning. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till den tillfälliga personalförstärkning, som sålunda kan bli erforderlig. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot, torde Kungl. Maj:t böra äga att av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisa erforderliga medel till avlöningar åt sagda extra personal.

I jordbruksprisöverenskommelsen våren 1955 förutsattes för innevarande regleringsår ett medelproducentpris för ägg av 3 kronor 5 öre per kilogram. Prisbildningen är emellertid i huvudsak fri. Producentprisnoteringen får sålunda fritt variera intill en gräns, som fastställts till 4 kronor 25 öre per kilogram. Därest noteringen tenderar att nå denna gräns, bör import

av ägg företagas och export endast i undantagsfall äga rum. Jordbruksnämnden har upplyst, att det högsta producentpris, som hittills under innevarande regleringsår uttagits, är 3 kronor 50 öre per kilogram.

I den nu träffade prisöverenskommelsen har förutsatts, att medelproducentpriset för ägg under regleringsåret 1955/56 skall höjas med 10 öre till 3 kronor 15 öre per kilogram. Man har härvid räknat med en höjning för återstoden av regleringsåret med 15 öre per kilogram. Vidare har jordbruksnämnden föreslagit, att Sveriges export- och importförening för ägg skall vid export efter direktiv av nämnden få utbetala exportbidrag för att stödja ett medelpris av 3 kronor 15 öre per kilogram. Någon ändring i övrigt av direktiven för den prisreglerande verksamheten för ägg har nämnden ej ansett erforderlig. En förutsättning för den beräknade höjningen av medelpriset på ägg är, att relativt höga bidrag kan utbetalas vid export. Nämnden har anmält, att tillgängliga clearingmedel, som för detta ändamål kan ställas till förfogande för export- och importföreningen, torde vara tillräckliga.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär ett bifall till överenskommelsen i denna del. Vad nämnden anfört angående riktlinjerna i övrigt kan jag biträda.

Den nu föreliggande prisöverenskommelsen innebär, att priserna på k ö t t och f l ä s k under regleringsåret 1955/56 genomsnittligt skall tillåtas stiga med ett belopp, som motsvarar 31,5 öre per kilogram utöver den medelprisnivå, som förutsattes i vårens prisöverenskommelse. Vidare skall, såsom förut nämnts, en särskild slaktdjursavgift av 7 kronor per svin upptagas. Av de härigenom inflytande medlen avses 7 miljoner kronor skola tillföras Svensk kötthandel, förening u. p. a., för utjämning av de med sommarens stora utslaktning förenade kostnaderna för lagerhållningen av kött. Vidare har jordbruksnämnden anmält, att nämnden från och med den 20 augusti 1955 lämnat visst lagringsbidrag för kött. Bidraget, som varit så avpassat, att det icke medgett full täckning för alla lagringskostnader, har finansierats med medel, som erhållits genom att slaktdjursavgift för storboskap uttagits.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär bifall till den överenskomna genomsnittliga prishöjningen på kött och fläsk. Vad jordbruksnämnden anfört i fråga om de i överenskommelsen föreslagna eller redan vidtagna regleringsåtgärderna beträffande kött och fläsk föranleder ingen erinran från min sida. Jag förutsätter därvid, att den av jordbrukets förhandlingsdelegation och Sveriges slakteriförbund avsedda prispolitiken beträffande ifrågavarande produkter kommer att följas.

Under innevarande regleringsår utgår, liksom under regleringsåret 1954/55, för m j ö l k av statliga medel bland annat ett s. k. leveranstillägg av 3 öre per kilogram för varje mjölkproducents mejerileverans upp till 10 000 kilogram per år. För leveranser mellan 10 000 och 25 000 kilogram utgör tillägget 300 kronor för att därefter minska med 6 öre per kilogram och helt upphöra vid en årsleverans av 30 000 kilogram.

Såsom förut nämnts skall enligt den nu träffade överenskommelsen i bland annat de av missväxten hårdast drabbade områdena utgå extra leveranstillägg med samma belopp, som utbetalats i leveranstillägg för regleringsåret 1954/55. Jordbruksnämnden har anfört, att man vid förhandlingarna överenskommit, att det extra leveranstillägget skall utgå till de leveranstilläggsberättigade mjölkleverantörer, som har sina brukningsdelar belägna inom ifrågavarande skördeskadeområden. Det extra leveranstillägget har sålunda icke knutits till mejeriets belägenhet, vilket hade varit administrativt enklare. Med hänsyn till att, såsom jordbruksnämnden anfört, det extra tillägget bör tillkomma de jordbrukare, som bäst behöver bidraget, kan jag biträda nämndens förslag.

I fråga om övriga nu aktuella frågor berörande mjölkregleringen torde jag i huvudsak få hänvisa till vad som förut anförts rörande upptagande av mjölkavgift och utlämnande av differentierade mjölkbidrag. Vad angår de lokala prishöjningarna för att täcka vissa fraktkostnader m. m. har jag icke något att erinra.

Beträffande f a b r i k s p o t a t i s innebär den nu träffade överenskommelsen, att priset på potatis för brännvinstillverkning skall höjas med 2 öre per hektoliter och stärkelseprocent. För potatis, som levereras till stärkelsefabrik, har en lika stor prishöjning förutsatts. Denna har dock av olika skäl ansetts böra täckas av ett statligt bidrag. Jordbruksnämnden har föreslagit, att för detta ändamål skall anvisas statsmedel intill ett belopp av 600 000 kronor. I fråga om de för innevarande regleringsår fastställda riktlinjerna för fabrikspotatisregleringen har eljest inga ändringar föreslagits. Vad sålunda överenskommits och föreslagits föranleder ingen erinran från min sida.

Vid jordbruksnämnden anfört i fråga om medelsbehovet till stödlån till jordbrukare torde i detta sammanhang icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts eller riksdagens åtgärd. Skulle det, såsom jag anförde i propositionen 1955: 203, framdeles visa sig att ytterligare medelsanvisning är påkallad, torde jag få framlägga förslag därom i annat sammanhang.

Vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit beträffande statligt stöd till de av skördeskador hårdast drabbade jordbrukarna erfordras ett a n s l a g av sammanlagt 100 miljoner kronor. Av detta belopp avser 20 miljoner kronor kontantbidrag efter prövning i varje särskilt fall, medan återstående 80 miljoner kronor avser arealbidrag och extra leveranstillägg för mjölk m. m. samt, intill ett belopp av 0,6 miljoner kronor, bidrag till odlare av potatis, som levereras till stärkelsefabrik. Enligt vad jordbruksnämnden anfört kan fördelningen av medelsbehovet på arealbidrag och leveranstillägg icke göras exakt, förrän avgränsningen av skördeskadeområdena kunnat i detalj fastställas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden att senare verkställa denna fördelning. Medelsbehovet torde lämpligen böra täckas genom ett tilläggsanslag till pris-

regleringsanslaget. Jag förordar alltså, att å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område skall anvisas ett reservationsanslag av 100 miljoner kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under tiden intill den 1 september 1956 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som jag angivit i det föregående;

dels å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 100 000 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson

Bilaga

PM

med reviderade beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56[1]

Grunderna för beräkningarna

Till grund för behandlingen av frågan om prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1955/56 utarbetade kalkylsakkunniga i början av år 1955 en förkalkyl över den vid normala väderleksförhållanden förväntade utvecklingen av jordbrukets inkomster och kostnader under sagda regleringsår (prop. 1955: 180, bil. 5). Enligt Kungl. Maj:ts beslut rörande prissättningen den 25 mars 1955 skulle bl. a. den s. k. 4-procentregeln äga tillämpning under 1955/56. En ny kalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader skulle med anledning härav upprättas under november 1955 på grundval av skörderapporterna den 15 oktober. Vad sålunda beslutats, stod i överensstämmelse med den överenskommelse om prissättningen, som våren 1955 träffades mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation. På grund av de speciella väderleksförhållandena innevarande år har emellertid jordbruksnämnden efter framställning från förhandlingsdelegationen begärt hos statistiska centralbyrån, att oktoberrapporterna skulle förläggas till den 1 i stället för den 15 oktober. Statistiska centralbyråns framställning därom till Kungl. Maj:t bifölls den 12 september 1955 (kungörelsen nr 534).

Med beaktande av vad nu anförts framlägger kalkylsakkunniga en reviderad beräkning av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56. Rörande uppläggningen och innebörden av denna kalkyl får de sakkunniga anföra följande. I metodiskt hänseende ansluter sig beräkningarna till motsvarande tidigare undersökningar. De avser att belysa de procentuella förändringar i jordbrukets inkomster och kostnader, som kan förväntas inträffa under år 1955/56 jämfört med basåret 1950/51. Beräkningarna är på samma sätt som tidigare begränsade till att avse den egentliga jordbruksdriften. Liksom tidigare gäller vidare, att de absoluta talen för inkomster och kostnader icke kan direkt jämföras med varandra; en jämförelse måste grundas på de indextal, som framräknas med 1950/51 som basår.

Beräkningarna av jordbrukets inkomster 1955/56 grundar sig, vad angår de vegetabiliska produkterna, i främsta rummet på den undersökning av skördeutfallet år 1955, som jordbruksnämnden företagit på grundval av statistiska centralbyråns sammanställning av årsväxt- och skörderapporterna per den 1 oktober. Den animaliska produktionen har uppskattats med ledning av uppgifter rörande kreatursantalet den 1 juni samt en beräkning av fodertillgångarna, varjämte beträffande fläskproduktionen även statistiken över betäckta suggor kommit till användning. De sakkunniga

[1] Föreliggande inkomst- och kostnadskalkyl justerades av kalkylsakkunniga den 27 oktober 1955.

har därjämte haft ledning av resultat, som framkommit i en av jordbruksnämnden företagen särskild undersökning av antalet kor och ungdjur den 15 september 1955 och under stallfodringsperioden 1955/56.

I detta sammanhang vill de sakkunniga understryka, att det försök till en kvantitativ uppskattning av animalieproduktionen och behovet av köpfodermedel, som lägges fram i denna promemoria, har verkställts med full insikt om den stora osäkerheten i dylika prognosberäkningar, särskilt när produktionsförutsättningarna, såsom i år är fallet, så starkt avviker från de normala. Bestämmande för animalieproduktionens storlek är icke blott foderskörden och importen av fodermedel utan även bl. a. de lagerreserver, som förefinnes i jordbruket vid ett regleringsårs början. De sakkunniga har icke haft någon kännedom om storleken av denna reserv. Vidare är de preliminära skörderesultaten självfallet omgivna av en betydande osäkerhetsmarginal. Det är icke uteslutet, att skördeuppskattningarna under ett år som det innevarande har blivit försiktigt hållna; till exemplifiering härav kan nämnas, att skörden av sockerbetor med utgångspunkt från skörderapporterna den 1 oktober kan beräknas till 1 423 milj. kg, medan sockerbolagets uppskattning, som enligt erfarenhet brukar ge ett säkrare resultat, för den 3 oktober ger resultatet 1 554 milj. kg. Det senare talet är ca 9 procent högre än det förra. Liknande kontrollmöjligheter saknas för övriga grödor. En fråga av betydelse är även i vad mån den kvantitativa skördeminskningen till någon del har uppvägts av kvalitetsförbättringar. Statistiskt underlag saknas för en tillfredsställande belysning av detta spörsmål.

Med hänsyn till det svaga underlaget för en bedömning av animalieproduktionens storlek och behovet av köpfodermedel har de sakkunniga undersökt rimligheten i de gjorda beräkningarna genom vissa jämförelser mellan tillgången på fodermedel och den faktiska produktionen av animaliska livsmedel under torråret 1947/48. Enligt dessa jämförelser synes det behov av köpfoder, som de sakkunniga anser erforderligt för att animalieproduktionen under 1955/56 skall kunna uppehållas vid förutsatt nivå, ligga i överkant. Å andra sidan pekar en jämförelse med åren 1953/54 och 1954/55 på att en större foderåtgång än beräknat skulle vara behövlig för den animalieproduktion som upptagits för 1955/56. Vid bedömningen av animalieproduktionens omfattning och behovet av köpfoder har med andra ord en avvägning skett med hänsynstagande till de faktiska förhållandena under såväl torråret 1947/48 som under de senaste åren. Det statistiska material, som använts vid bedömningen, har sammanförts i en särskild tabellbilaga (bilaga 1).

I fråga om inkomstberäkningarna må i övrigt nämnas, att resultatet av en ny undersökning av hemslaktens storlek, som begärdes av de sakkunniga i våras, icke förelegat vid sådan tidpunkt, att de kunnat beaktas i föreliggande promemoria (skälet härför har bl. a. varit, att kalkylomräkningen företagits tidigare än som ursprungligen var avsett). Den justering av slaktinkomsterna, som kan föranledas av den nya undersökningen ämnar de sakkunniga inom kort redovisa i en särskild promemoria (bilaga 2).

De ändringar på kalkylens kostnadssida, som till huvudsaklig del kan sägas vara en följd av det försämrade skördeutfallet, hänför sig i främsta rummet till posten köpfodermedel. De sakkunniga har dock såsom framgår av det följande omräknat samtliga poster på kostnadssidan, varför även sådana justeringar, som icke bör beaktas enligt 4-procentregeln, redovisas. I sammanfattningen till kalkylresultatet återkommer de sakkunniga till frågan om de inkomst- och kostnadsförändringar, som bör inräknas under 4-procentregeln.

Vid beräkningarna har de sakkunniga i övrigt bl. a. haft att utgå från Kungl. Maj:ts av riksdagen sedermera godtagna beslut den 25 mars 1955 angående prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1955/56.

I samband med revideringen av förkalkylen har en översyn jämväl företagits av kalkylutfallet för år 1954/55. Härvid har i regel statistiska uppgifter förelegat för hela regleringsåret, varför kalkylresultatet för sagda år nu kan betraktas såsom i stort sett definitivt. En justering med anledning av de nya uppgifterna om hemslakten bör dock företagas.

Jordbrukets inkomster

1955 års skörd

I tabell 1 redovisas åkerjordens fördelning på olika grödor enligt arealinventeringen den 1 juni 1955 samt motsvarande fördelning enligt prognosen i årets vårkalkyl. Till jämförelse anges även de definitiva uppgifterna för vissa tidigare år.

I vårkalkylen räknade man med en minskning i brödsädsarealen om ca 70 000 hektar i jämförelse med föregående år. Enligt arealinventeringen har minskningen blivit ca 134 000 hektar. Denna betydande avvikelse beror främst på en stark minskning i vårveteareal en, orsakad bl. a. av den osedvanligt sena våren.

Såsom man förutsåg i vårkalkylen, har arealen fodersäd och foderväxter ökat. Arealökningen för dessa grödor har dock blivit större än man räknade med.

På grundval av arealuppgifterna samt årsväxt- och skörderapporterna per den 1 oktober 1955 har en kvantitativ beräkning av 1955 års skörd verkställts. Såsom tidigare har denna utförts enligt två metoder, kallade metod I och metod III.

Metod I grundar sig på de i årsväxt- och skörderapporterna angivna s. k. skördeomdömena. Beräkningarna har utförts på följande sätt. För varje växtslag har de definitiva hektarskördarna under närmast föregående 10-årsperiod, d. v. s. åren 1945—1954, satts i relation till respektive års skördeomdöme för oktober månad. Ur de erhållna kvantiteterna har enkla medelvärden framräknats. Dessa koefficienter uttrycker sålunda den genomsnittliga skörden per enhet i skördeomdömet för förevarande period och växtslag. Då erfarenheterna från tidigare skördeuppskattningar gett vid handen, att på dylikt sätt gjorda beräkningar i regel ger för låga värden, har procentuella tillägg gjorts till hektarskördarna av vissa växtslag; för dessa tillägg har redogjorts närmare bl. a. i Jordbruksekonomiska Meddelanden 1952: 8.

Metod III innebär en direkt tillämpning av medelvärdena för de i statistiska centralbyråns årsväxt- och skörderapporter per den 1 oktober 1955 uppgivna hektarskördarna. Uppgifter om hektarskördarna har dock icke infordrats för samtliga grödor. I beräkningarna har som tidigare metod III använts för de grödor, för vilka hektarskördar uppgetts, medan metod I använts för övriga grödor (ärter, potatis och foderrotfrukter).

Resultaten av beräkningarna har sammanfattats i tabell 2 a och 2 b, i vilka till jämförelse även medtagits de definitiva skördeuppgifterna för vissa tidigare år.

Beträffande sockerbetor har en per den 3 oktober 1955 av Svenska sockerfabriksaktiebolaget företagen uppskattning kommit till användning.

De nu beräknade hektarskördarna understiger rätt avsevärt de antagna

Tabell 1. Åkerjordens användning nedanstående år[1]

	1936/40 hektar	1951 hektar	1952 hektar	1953 hektar	1954 hektar	1955	
						prognos våren 1955 hektar	prel. 1/6 1955 hektar
Höstvete	231 297	147 538	159 786	189 414	220 450	178 000	187 700
Vårvete	75 644	176 561	168 477	197 928	211 898	230 000	165 000
Höstråg	181 193	97 191	122 786	131 990	145 139	101 000	91 100
Vårråg	8 020				3 866	4 000	3 400
Summa brödsäd	496 154	421 290	451 049	519 332	581 353	513 000	447 200
Korn	102 344	112 527	152 288	188 885	166 204	195 000	213 000
Havre	656 769	496 239	496 407	487 035	474 297	490 000	510 500
Blandsäd	259 793	319 119	320 939	302 157	298 506	310 000	301 300
Summa fodersäd	1 018 906	927 885	969 634	978 077	939 007	995 000	1 024 800
Kokärter	19 727	11 458	11 336	13 848	14 836	14 000	16 100
Foderärter							
Vicker	4 777	13 193	10 347	8 742	9 995	9 000	9 400
Summa trindsäd	24 504	24 651	21 683	22 590	24 831	23 000	25 500
Summa säd	1 539 564	1 373 826	1 442 366	1 519 999	1 545 191	1 531 000	1 497 500
Potatis	132 847	121 234	126 825	127 105	120 391	125 000	122 500
Sockerbetor	52 514	54 080	54 146	51 168	59 418	55 000	52 500
Foderrotfrukter	69 684	43 450	39 903	37 405	33 279	33 000	31 000
Summa potatis och rotfrukter	255 045	218 764	220 874	215 678	213 088	213 000	206 000
Grönfoder av säd o. baljväxter	98 752	80 297	86 643	76 102	69 049	75 000	70 900
Vall till hö och ensilage	1 379 444	1 284 699	1 201 182	1 189 029	1 185 212	1 170 000	1 186 700
Vall till fröskörd	231 191	40 805	40 950	35 593	33 369	35 000	37 900
Vall till grönfoder och avbetning		114 966	127 436	126 472	112 279	120 000	110 600
Permanent betesvall		158 101	181 829	178 669	182 143	185 000	187 200
Summa foderväxter	1 709 387	1 678 868	1 638 040	1 605 865	1 582 052	1 585 000	1 593 300
Oljeväxter	10 311	178 911	149 448	86 852	99 873	100 000	101 100
Spånadsväxter		4 805	5 061	3 872	4 400	4 000	4 900
Köksväxter		10 027	8 647	9 100	8 680	9 000	10 400
Andra växtslag		11 430	9 016	8 466	9 387	10 000	9 000
Summa	10 311	205 173	172 172	108 290	122 340	123 000	125 400
Summa skördad areal	**3 514 307**	**3 476 631**	**3 473 452**	**3 449 832**	**3 462 671**	**3 452 000**	**3 422 200**
Träda och obrukad åkerjord	223 040	170 656	173 835	197 455	184 616	195 000	225 100
Summa åkerjord	**3 737 347**	**3 647 287**	**3 647 287**	**3 647 287**	**3 647 287**	**3 647 000**	**3 647 300**

[1] De tidigare för åren 1951—1954 redovisade arealuppgifterna har justerats med ledning av resultat från 1951 års allmänna jordbruksräkning.

normskördarna. Största avvikelserna uppvisar kokärter, för vilka hektarskörden enligt skördeuppskattningen utgör knappt hälften av normskörden. Även för havre, foderrotfrukter, potatis, hö från odlad jord och vårvete är skördeminskningen mycket betydande. För dessa grödor ligger oktoberuppskattningen 20—30 procent under normskörden.

Tabell 2 a. Skörd per hektar, kilogram

	1931/40	1941/45	1951	1952	1953	1954	1955		
							prognos våren 1955	enligt skördeuppskattning per 1/10 1955	skördeuppskattning i % av prognos
Höstvete	2 350	1 920	1 690	2 850	2 780	2 640	2 550	2 460	96
Vårvete	1 820	1 470	1 260	1 890	2 330	2 070	2 150	1 730	80
Höstråg	1 880	1 700	1 810	2 290	2 280	2 040	2 200	1 890	86
Vårråg	1 340	1 060	1 130	1 130	1 370	1 270	1 350	1 110	82
Korn	2 020	1 850	2 260	2 150	2 480	2 170	2 350	1 990	85
Havre	1 800	1 390	1 650	1 580	1 940	1 820	1 775	1 240	70
Blandsäd	2 130	1 700	2 100	2 110	2 370	2 200	2 150	1 820	85
Ärter	1 510	1 280	1 480	1 520	1 540	1 600	1 650	770	47
Vicker	1 570	1 290	1 500	1 460	1 520	1 470	1 650	1 140	69
Potatis	14 300	12 900	13 430	13 490	13 590	11 870	14 800	11 480	78
Sockerbetor	35 300	34 000	32 030	29 500	39 000	31 100	35 000	29 500	84
Foderrotfrukter	37 700	32 800	32 820	28 750	35 980	29 300	35 000	25 890	74
Hö från odlad jord	3 480	3 040	3 540	3 820	4 150	3 990	3 650	2 830	78
Hö från naturlig äng	1 210	1 160	1 360	1 250	1 460	1 510	1 420	1 270	89

Tabell 2 b. Totalskörd, milj. kg [1]

	1931/40	1941/45	1951	1952	1953	1954	1955	
							prognos våren 1955	enligt skördeuppskattning per 1/10 1955
Höstvete	531,1	342,3	249,3	445,4	526,6	581,0	453,9	462,4
Vårvete	128,8	149,4	222,5	318,4	461,2	439,4	494,5	284,9
Summa vete	659,9	491,7	471,8	763,8	987,8	1 020,4	948,4	747,3
Höstråg	374,3	345,5	173,3	276,7	297,4	295,8	227,6	176,0
Vårråg	10,2	7,5				4,9		
Summa råg	384,5	353,0	173,3	276,7	297,4	300,7	227,6	176,0
Summa brödsäd	**1 044,4**	**844,7**	**645,1**	**1 040,5**	**1 285,2**	**1 321,1**	**1 176,0**	**923,3**
Korn	213,2	190,9	254,3	327,4	468,4	359,9	458,2	423,2
Havre	1 183,3	807,4	818,8	784,3	944,8	861,1	869,8	634,1
Blandsäd	535,9	475,4	670,2	677,2	716,1	655,8	666,5	547,0
Summa fodersäd	**1 932,4**	**1 473,7**	**1 743,3**	**1 788,9**	**2 129,3**	**1 876,8**	**1 994,5**	**1 604,3**
Ärter	30,3	37,0	[2] 17,0	[2] 17,2	[2] 21,3	[2] 23,8	[2] 23,1	[2] 12,4
Vicker	7,0	7,2	[3] 19,8	[3] 15,1	[3] 13,3	[3] 14,7	[3] 14,8	[3] 10,7
Potatis	1 897,7	1 835,2	1 628,2	1 710,9	1 727,4	1 428,8	1 850,0	1 406,3
Sockerbetor	1 746,6	1 812,6	1 732,2	1 597,1	1 997,0	1 848,2	1 925,0	1 554,0
Foderrotfrukter	2 825,8	2 177,4	1 426,0	1 147,2	1 345,8	975,1	1 155,0	803,7
Hö från odlad jord	4 790,2	4 047,5	4 547,8	4 588,5	4 934,5	4 728,7	4 270,5	3 358,2
Hö från naturlig äng	479,0	362,8	182,8	168,0	196,3	202,8	241,4	171,1

[1] De tidigare för åren 1951—1954 redovisade skördeuppgifterna har liksom arealuppgifterna justerats med ledning av resultat från 1951 års allmänna jordbruksräkning. — [2] Endast kokärter, tidigare både kok- och foderärter. — [3] Vicker och foderärter, tidigare endast vicker.

Fodertillgångarna och foderförbrukningen 1955/56

På grundval av de förut gjorda beräkningarna av 1955 års skörd samt vissa andra uppgifter har uppskattningar gjorts av *fodertillgångarna*. Den beräknade totala produktionen av olika grödor har därvid reducerats för lagringsförluster, varefter återstående kvantiteter fördelats på direktkonsumtion, industriell förbrukning, utsäde och foder. De för utfodring tillgängliga kvantiteterna har uttryckts i foderenheter, varjämte kvantiteten smältbar äggvita och torrsubstans beräknats. Med ledning av de längre fram i promemorian återgivna beräkningarna av kreatursantalet har vidare de disponibla fodermedelstillgångarna fördelats på olika grenar av den animaliska produktionen.

Beträffande det vid uppskattningarna använda statistiska materialet må följande framhållas. För vete och råg har avrens och utfodring liksom i vårkalkylen antagits utgöra 6 respektive 10 procent av skörden. Av kornskörden har 62 milj. kg beräknats åtgå för direkt konsumtion och industriell förbrukning. Av inhemsk havre beräknas åtgå 12 milj. kg för framställning av gryn.

Utfodringen av halm har beräknats på samma sätt som tidigare. Av potatis har räknats med en förbrukning av 680 milj. kg matpotatis och 210 milj. kg fabrikspotatis. Kvantiteterna sockerbetsblast och blast av foderrotfrukter har som vanligt beräknats motsvara 50 respektive 20 procent av de redovisade rotskördarna.

Beträffande de inhemska fodertillgångarnas komplettering med importerade fodermedel må nämnas, att man för 1955/56 i förhållande till normkalkylen räknat med betydligt ökade kvantiteter oljekraftfoder och kli samt importerad fodersäd. Även för majs räknas med en viss ökning. Vid bedömning av behovet av köpfodermedel har de sakkunniga jämfört 1955/56 års inhemska foderskörd och den beräknade animalieproduktionen med motsvarande data under åren 1954/55, 1953/54 och 1947/48.

I följande tablå har sammanställts huvudresultaten av de verkställda beräkningarna rörande tillgången på vegetabiliskt foder i foderenheter räknat under stallfodringsperioderna 1955/56 och 1954/55.

Som framgår av tablån kan tillgången på vegetabiliskt foder under stallfodringsperioden 1955/56 på basis av skörderapporterna per den 1 oktober beräknas bli närmare 20 procent mindre än under 1954/55. Vid dessa beräkningar har hänsyn icke tagits till att årets skörd av bl. a. hö är av betydligt bättre kvalitet än fjolårets. Å andra sidan har den synnerligen svaga återväxten på vallarna icke beaktats. Man bör vidare observera, att halm är ett kompletteringsfoder, varav användningen kan variera rätt avsevärt från år till år.

Beräkningarna rörande *förbrukningen av foder* under stallfodringspe-

	1954/55 milj. fe	1955/56 milj. fe (prognos)	Förändring i % från 1954/55
Inhemsk foderskörd och produkter därav	5 203	3 898	— 25,1
Importfoder (netto)	333	548	+ 64,6
Summa	**5 536**	**4 446**	**— 19,7**
Därav			
Kraftfoder	2 084	1 871	— 10,2
Hö	2 430	1 739	— 28,4
Halm	679	540	— 20,5
Saftfoder	343	296	— 13,7

rioden för varje särskilt djurslag har baserats på vissa utfodringsnormer samt uppskattningar rörande stallfodringsperiodens längd. Samma utfodringsnormer har använts som i tidigare kalkyler. Uppdelningen av foderåret på stallfodrings- och betesperiod bygger delvis på direkta undersökningar och delvis på erfarenhetsmässiga uppskattningar. I fråga om de för normala år tillämpade utfodringsnormerna samt stallfodringsperiodens längd kan nämnas, att desamma nära överensstämmer med tal, som använts vid beräkningar inom 1942 års jordbrukskommitté, rörande foderförbrukningen under 1930-talet.

Beräkningarna visar, att förbrukningen av vegetabiliskt stallfoder 1955/56 kan väntas bli betydligt mindre än under 1954/55. Den största minskningen gäller mjölkkor och svin, men även för hästarna räknas med en nedgång.

Beträffande bedömningen av behovet av importfoder har herr Holmström avgivit särskilt yttrande.

Vegetabilier

Brödsäd

År 1954/55. I följande tablå redovisas saluöverskott och löneförmalning av brödsäd av 1954 års skörd. Saluöverskottet utgöres av jordbrukarnas försäljning till spannmålshandeln och kvarnarna, reducerad för försäljning av utsäde. De kvantiteter icke kvarnduglig brödsäd, som återinköpts av jordbrukarna för utfodring, upptages även på kostnadssidan. Den totala löneförmalningen av vete — 27 milj. kg — antages liksom tidigare fördela sig på höst- och vårvete i samma proportion som saluöverskottet.

	Saluöverskott, milj. kg	Löneförmalning, milj. kg	Summa, milj. kg
Höstvete	480	16	496
Vårvete	317	11	328
Råg	218	8	226
Summa brödsäd	1 015	35	1 050

Genomsnittspriserna på brödsäd under 1954/55 har beräknats med användning av de av kvarnarna erlagda priserna för mottagna kvantiteter under månaderna september, december, mars och juni (nämligen de månader, för vilka prisuppgifter inhämtas) samt jordbrukarnas faktiska försäljningar under augusti—september, oktober—december, januari—mars, april—augusti enligt Svensk spannmålshandels leveransstatistik. Efter avdrag från kvarnpriserna för handelsmarginaler och frakter har producentpriserna för höstvete, vårvete och råg beräknats till respektive 43,51, 46,37 och 37,57 kr/dt. På grund av skördeskadorna hösten 1954 inköpte centralföreningarna vissa kvantiteter brödsäd, främst råg, till lägre pris än kvarnpris. De sakkunniga inhämtade uppgifter härom i samband med vårkalkylen. Dessa uppgifter visade knappast några nämnvärda avvikelser från kvarnpriserna i fråga om vete. Beträffande råg syntes centralföreningarna dock ha inköpt vissa kvantiteter icke kvarnduglig vara till lägre pris än kvarnpris. På grund härav minskades det med ledning av kvarnpriserna beräknade producentpriset med 0,65 kr/dt. De sakkunniga har icke funnit anledning att frångå detta beräkningssätt i den föreliggande kalkylen och har sålunda reducerat det nyssnämnda rågpriset med 0,65 kr/dt till 36,92 kr/dt. Sålunda erhålles följande priser att upptagas i kalkylen: höstvete 43,51 kr/dt, vårvete 46,37 kr/dt och råg 36,92 kr/dt.

År 1955/56. Såsom framgår av tabell 2 b beräknas skörden av brödsäd uppgå till 923 milj. kg, varav 462 milj. kg höstvete, 285 milj. kg vårvete och 176 milj. kg råg.

Den erhållna totalskörden har på vanligt sätt reducerats för lagringsförluster (2 %), avrens och utfodring samt utsäde. Avrens och utfodring har antagits utgöra 6 procent för vete och 10 procent för råg liksom i vårkalkylen. Vid beräkningen av utsädet (för sådden 1955/56) har räknats med följande besådda arealer, nämligen höstvete 210 000 hektar, vårvete 190 000 hektar och råg 120 000 hektar samt med en utsädeskvantitet per hektar av 220 kg för höstvete, 225 kg för vårvete och 200 kg för råg (utsädeskvantiteterna per hektar enligt statistiska centralbyråns undersökning av utsädesmängderna 1946). Beräkningen av den till försäljning och löneförmalning disponibla kvantiteten brödsäd redovisas i följande sammanställning.

	Höstvete, milj. kg	Vårvete, milj. kg	Summa vete, milj. kg	Råg, milj. kg	Summa brödsäd, milj. kg
Skörd	462,4	284,9	747,3	176,0	923,3
Avgår:					
lagringsförlust	9,2	5,7	14,9	3,5	18,4
avrens och utfodring	27,7	17,1	44,8	17,6	62,4
utsäde	46,2	42,8	89,0	24,0	113,0
Kvarstår till försäljning och löneförmalning	379,3	219,3	598,6	130,9	729,5

Det kan i detta sammanhang nämnas, att den redovisade kvantiteten för vårvete är något mindre och för råg något större än vad som kan beräknas med ledning av uppgifter om de hittills levererade kvantiteterna under september 1955.

Till närmare belysning av de här verkställda kalkylerna meddelas följande sammanställningar av skördar samt saluöverskott inklusive löneförmalning under senare år.

Skörd av brödsäd, milj. kg

	1950	1953	1954	1955 (prognos) Vårkalkylen	Reviderad beräkning
Höstvete	435	527	581	454	462
Vårvete	304	461	439	494	285
Råg	244	297	301	228	176
Summa brödsäd	**983**	**1 285**	**1 321**	**1 176**	**923**

Saluöverskott och löneförmalning, milj. kg

	1950/51	1953/54	1954/55	1955/56 (prognos) Vårkalkylen	Reviderad beräkning
Höstvete	322	441	496	375	380
Vårvete	215	383	328	403	219
Råg	159	238	226	178	131
Summa brödsäd	**696**	**1 062**	**1 050**	**956**	**730**

Genomsnittspriserna på brödsäd av normalkvalitet har framräknats på grundval av Lantbruksförbundets noteringar under september och oktober och de av Kungl. Maj:t fastställda inlösenpriserna per den 1 april 1956. Med hänsyn till bristen på råg samt till gällande importpriser räknas med att rågpriset kommer att överstiga det i våras överenskomna priset med ca 1,50 kr/dt. Prisstegringen från mitten av oktober 1955 fram till den 1 april 1956 har härvid förutsatts vara jämnt fördelad på olika månader. Månadsmedelpriserna har vägts med leveransernas fördelning på olika månader 1954/55. De sålunda beräknade genomsnittspriserna på brödsäd av normalkvalitet utgör 1955/56 för höstvete 40,34, vårvete 40,50 och råg 36,65 kr/dt. Dessa priser har med ledning av de av kvarnarna erlagda priserna för kvantiteter, som mottagits under september, justerats till respektive 41,35, 42,93 och 37,75 kr/dt.

Korn

Åren 1954/55 och 1955/56. Förbrukningen av korn (för andra ändamål än utfodring och utsäde) har beräknats efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå. Husbehovsförmalningen har liksom i vårkalkylen upptagits till 11 milj. kg per år. Kvantiteterna till olika ändamål redovisas närmare i följande tablå (milj. kg).

	1950/51	1953/54	1954/55 (prel.)	1955/56 Vår-kalkylen	Reviderad beräkning
Grynkvarnar	4	5	4	5	4
Bryggerier och mälterier ..	37	40	35	50	41
Brännerier	3	6	6	6	6
Export	1	46	1	50	—
Husbehovsförmalning	11	11	11	11	11
Summa korn	**56**	**108**	**57**	**122**	**62**

Genomsnittspriset på korn har liksom tidigare beräknats som ett vägt medeltal av priserna på malt- och foderkorn enligt Lantbruksförbundets noteringar, varvid maltkornet tilldelats vikten 2 och foderkornet vikten 1. För 1954/55 erhålles ett medelpris av 36,71 kr/dt, medan medelpriset för 1955/56 med ledning av hittills föreliggande noteringar beräknats till 36 kr/dt.

Havre

Åren 1954/55 och 1955/56. Den beräknade försäljningen av havre framgår av följande tablå, som uppgjorts efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå. (Uppgifterna i tablån i milj. kg.)

	1950/51	1953/54	1954/55	1955/56 Vår-kalkylen	Reviderad beräkning
Grynkvarnar	18	29	23	31	12
Armén	9	6	6	6	6
Export	4	20	1	20	—
Summa havre	**31**	**55**	**30**	**57**	**18**

Priset på havre (vithavre) uppgick enligt Lantbruksförbundets noteringar under 1954/55 till 34,33 kr/dt. Priset för 1955/56 har med utgång från föreliggande noteringar beräknats till 35 kr/dt.

Kokärter

Åren 1954/55 och 1955/56. De för försäljning och hemmaförbrukning disponibla kvantiteterna kokärter har beräknats med tillämpning av tidigare använda metoder. Skörden 1955/56 har erhållits på grundval av skördeuppskattningen per den 1 oktober och arealinventeringen per den 1 juni. Beräkningen framgår av följande tablå (milj. kg).

	1950/51	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56 Vårkalkylen	1955/56 Reviderad beräkning
Skörd	18,4	17,2	21,3	23,8	23,1	12,4
Avgår:						
lagringsförlust och avrens, 8 %	1,5	1,4	1,7	1,9	1,8	[1] 2,5
utsäde	2,7	3,3	3,6	3,9	3,4	3,9
Kvarstår till försäljning och hemmaförbrukning	**14,2**	**12,5**	**16,0**	**18,0**	**17,9**	**6,0**

[1] Med hänsyn till kvaliteten på årets skörd har svinn- och avrensprocenten för 1955/56 höjts till 20.

Genomsnittspriset på kokärter 1954/55 har på grundval av Lantbruksförbundets noteringar beräknats till 61,70 kr/dt. För 1955/56 har priset med ledning av hittills föreliggande noteringar beräknats till 80 kr/dt.

Matpotatis

Åren 1954/55 och 1955/56. Liksom i vårkalkylen räknas för vartdera av åren 1954/55 och 1955/56 med en total förbrukning av 750 milj. kg matpotatis. I normkalkylen reducerades denna kvantitet med hänsyn till den i våras beräknade importen av matpotatis med 15 milj. kg (lika med den uppskattade ökningen i importen under ifrågavarande regleringsår i förhållande till basåret). Med hänsyn till den stora import av matpotatis, som sedan dess har ägt rum, har i den reviderade beräkningen för 1954/55 gjorts en motsvarande reduktion med 85 milj. kg. För 1955/56 antages importökningen sedan basåret bli 70 milj. kg.

Priset på matpotatis 1954/55 har nu beräknats till 23,26 kr/dt. Det har i princip fastställts enligt samma metod som i normkalkylen, varvid dock vid sammanvägningen beaktats den omfattande importen under regleringsåret. Sålunda har vikterna (enligt prop. 1953: 224, s. 60*) för den inhemska varan med hänsyn till importen under olika leveransperioder ändrats enligt följande.

	Vikter enligt prop. 1953: 224 %	reviderad beräkning för 1955/56 %
September—december	37	42
Januari—mars	23	22
April—juni	26	25
Juli	8	7
Augusti	6	4
	100	**100**

För maj och juni, då det rådde brist på inhemsk potatis av fjolårets skörd, saknades engrosprisnotering på gammal potatis för Stockholm. De sakkunniga har genom en specialundersökning funnit, att priserna under de båda nämnda månaderna torde ha motsvarat senast satta notering för maj månad 1955 (den 29 april), som var 26 kr/dt. Vid sammanvägningen av priserna under juni och juli på gammal och färsk potatis har samma vägningstal för respektive månader som i normkalkylen tillämpats.

För 1955/56 har de sakkunniga, med ledning av vissa uppgifter om den importpolitik, som jordbruksnämnden ämnar föra, räknat med ett pris av 24 kr/dt. Det i vårkalkylen upptagna priset utgjorde 19,50 kr/dt.

Fabrikspotatis

Åren 1954/55 och 1955/56. Förbrukningen av fabrikspotatis har beräknats efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå, vilken även införskaffat uppgifter om stärkelsehalten. Priset per hl och stärkelseprocent 1955/56 har upptagits enligt den vid vårens prisförhandlingar träffade överenskommelsen.

Kvantitets- och prisberäkningarna sammanfattas i följande tablå.

	1950/51	1954/55	1955/56 Vår-kalkylen	1955/56 Reviderad beräkning
Potatisstärkelse, milj. kg	20,4	17,5	25,0	20,0
Potatisbrännvin, milj. normalliter	17,9	[1]36,8	36,0	25,0
Stärkelsepotatis, milj. kg	116	98	140	110
Bränneripotatis, milj. kg	81	130	150	100
Summa fabrikspotatis, milj. kg	**197**	**228**	**290**	**210**
Stärkelsehalt, %	16,5	15,8	17,25	17,0
Pris per hl och stärkelseprocent, öre	35	43	43	43
Pris per dt, vid angiven stärkelsehalt, kr	8,25	9,71	10,60	10,44
Totalvärde, milj. kr	**16,3**	**22,1**	**30,7**	**21,9**

[1] I förhållande till den förbrukade potatiskvantiteten är den tillverkade brännvinskvantiteten större än vanligt. Detta beror på att under tillverkningsåret som råvara använts även råg.

Sockerbetor

Åren 1954/55 och 1955/56. Uppgifter om skörd, sockerhalt, råsockerproduktion och priser för 1954/55 har meddelats av Svenska sockerfabriksaktiebolaget, som även gjort uppskattningar för 1955/56. Enligt dessa uppskattningar — som utförts den 3 oktober — skulle skörden komma att uppgå till 1 554 milj. kg med en medelsockerhalt om 16,71 procent och ett beräknat råsockerutbyte om 238 milj. kg. Uppgifterna har sammanställts i följande tablå.

Vissa tillägg — stenbundenhetstillägg, tillägg för resekostnader för betarbetare m. m. — har icke inkluderats i prisberäkningen. De har varit helt obetydliga åren före 1952 och har icke utgått till odlarna utan till betarbetarna. Dessa tillägg uppgick sammanlagt till respektive 0,04, 0,03, 0,03 och 0,02 kr/dt under respektive 1952, 1953, 1954 och 1955.

	1950/51	1954/55	1955/56 Vår-kalkylen[1]	Reviderad beräkning
Sockerbetsskörd, milj. kg	1 978	1 848	1 925	1 554
Sockerhalt, %	16,92	17,02	17,50	16,71
Råsockerproduktion, milj. kg	304	[2]288	308	238
Grundpris, kr/dt	5,55	7,20	7,00	7,00
Genomsnittligt tilläggspris för sockerhalt över 16 %, kr/dt	0,32	0,46	0,66	0,31
Arealtillägg utslaget på hela betskörden, kr/dt	0,01	0,01	0,01	0,01
Täckningskostnader, utslagna på hela betskörden, kr/dt	0,13	0,13	0,12	0,15
Tillägg för 63-dygnsregeln, kr/dt	0,01	0,01	0,01	0,01
Summa betpris, kr/dt	**6,02**	**7,81**	**7,80**	**7,48**

[1] Enligt prisöverenskommelsen våren 1955; i vårkalkylen räknades med ett grundpris på 7,20 kr/dt. — [2] Preliminär uppgift.

Oljeväxter

År 1954/55. Från Oljeväxtintressentföreningen har uppgifter erhållits om de till odlare utbetalda beloppen för oljeväxtfrö av 1954 års skörd. Beloppen — efter avdrag för kostnaderna för försålt utsäde — återfinnes i följande tablå, vilken även upptager uppgifter om de kvantiteter oljeväxtfrö av 1954 års skörd, som levererats till fabrik eller exporterats (räknade i 18 % vattenhalt). Priserna har erhållits genom att värdena dividerats med kvantiteterna.

Fröslag	Frökvantitet (18 % vattenhalt), milj. kg	Värde, milj. kr	Genomsnittspris, öre/kg
Höstraps	132,4	103,7	78
Höstrybs	29,0	22,1	76
Vårraps	6,3	4,2	67
Vårrybs	1,2	0,8	67
Vitsenap	9,4	5,2	55
Summa	**178,3**	**136,0**	—
Oljelin	2,2	1,4	64
Totalt	**180,5**	**137,4**	—

År 1955/56. I följande tablå har sammanställts uppgifter om oljeväxtskörden 1955/56 (exkl. utsäde). Arealuppgifterna har erhållits från arealinventeringen per den 1 juni 1955. Den i arealinventeringen uppgivna arealen »övriga oljeväxter» har antagits i sin helhet hänföra sig till vitsenapsodlingen. Preliminära uppgifter om totalskörden av höstsådda oljeväxter har erhållits från Oljeväxtintressentföreningen. Hektarskördarna har beräknats på grundval härav. I fråga om vårsådda oljeväxter har Oljeväxtintressentföreningen lämnat uppskattningar av hektarskördarna. Totalskörden har beräknats med ledning av dessa uppgifter.

Renhetsgraden i de från odlarna levererade oljeväxtfröerna har regelmässigt visat sig överstiga den renhetsgrad, på vilken grundpriset baserats. Med hänsyn härtill samt till att i basåret upptagits faktiskt utbetalda belopp (inkluderande även ersättning för högre renhetsgrad) har de sakkunniga lik-

Fröslag	Areal, hektar		Skörd[1], milj. kg		Skörd[1], kg/ha		Pris,[1] öre/kg	Värde, milj. kr	
	Vår-kalkylen	Reviderad beräkning	Vår-kalkylen	Reviderad beräkning	Vår-kalkylen	Reviderad beräkning		Vår-kalkylen	Reviderad beräkning
Höstraps	59 000	65 500	112,1	115,1	1 900	1 755	73	81,8	84,0
Höstrybs	19 000	19 700	21,8	27,1	1 150	1 375	71	15,5	19,2
Vårraps	10 000	4 700	12,0	4,2	1 200	900	67	8,0	2,8
Vårrybs	3 000	2 100	2,4	1,4	800	675	65	1,6	0,9
Vitsenap	7 000	8 200	7,7	9,3	1 100	1 130	54	4,2	5,0
Summa	**98 000**	**100 200**	**156,0**	**157,1**				**111,1**	**111,9**
Oljelin	2 000	900	2,4	0,9	1 200	1 015	[2]67	1,6	0,6
Totalt	**100 000**	**101 100**	**158,4**	**158,0**				**112,7**	**112,5**

[1] Avser vara med 18 % vattenhalt; kvantiteter exkl. utsäde. — [2] Priset på oljelin var enligt vårkalkylen 1955 65 öre/kg.

som tidigare gjort ett tillägg av 2 procent till nyss anförda inkomstbelopp. Det totala inkomstbeloppet för oljeväxter 1955/56 blir härigenom *114,8 milj. kr.* I vårkalkylen beräknades inkomstbeloppet till 115,0 milj. kr.

Olje- och spånadsväxtskördarnas sammanlagda olje- och foderinnehåll framgår av följande tablå (milj. kg).

	1950/51	1953/54	1954/55 (prel.)	1955/56 Vår-kalkylen	Reviderad beräkning
Olja	89,5	38,0	63,9	60,2	60,3
Foder	125,6	59,3	94,2	78,3	77,8

Spånadsväxter

Åren 1954/55 och 1955/56. Jordbrukets inkomster av spånadsväxter (efter avdrag för utsädeskostnader) har för 1954/55 och 1955/56 reviderats med ledning av uppgifter från Riksförbundet Lin och hampa. Uppgifterna om jordbrukets beräknade inkomster av spånadsväxter har sammanställts i följande tablå (milj. kr).

		1950/51	1954/55	1955/56 Vår-kalkylen	Reviderad beräkning
Lin	Halm	2,5	2,5	3,0	3,3
	Frö[1]	1,7	0,7	1,2	1,3
	Summa	**4,2**	**3,2**	**4,2**	**4,6**
Hampa	Halm	0,7	0,6	0,6	0,6
	Frö[1]	0,1	—	0,1	—
	Summa	**0,8**	**0,6**	**0,7**	**0,6**
	Summa spånadsväxter	**5,0**	**3,8**	**4,9**	**5,2**

[1] Exkl. utsäde.

Fältmässigt odlade köksväxter

Arealer. Uppgifter föreligger enligt den representativa arealinventeringen den 1 juni 1955 om den sammanlagda arealen av fältmässigt odlade köksväxter under året. Uppgifterna avser endast totalarealen. Under de före-

gående åren har arealen för bruna bönor redovisats separat, men i årets inventering har denna uppdelning ej gjorts. Arealen 1954 uppgick totalt till 8 600 hektar, varav 1 000 hektar upptogs av bruna bönor. Årets areal har ökat till 10 353 hektar. På grund av att arealerna ej specificerats för enskilda växtslag är det ej möjligt att med säkerhet avgöra hur de fördelar sig på växtslagen. På grund av uppgifter från konservfabrikerna om kontraktsodlade arealer 1955 har det emellertid varit möjligt att med relativt god säkerhet ange ökning för vissa växtslag, nämligen för märgärter (konservärter) med 600 hektar, för gurkor med 135 hektar, för spenat med 20 hektar och för rödbetor med 150 hektar eller tillhopa 905 hektar.

I övrigt föreligger som nämnts inga detaljuppgifter. Emellertid har från uppköpare på Öland och i Kalmar län meddelats, att arealen bruna bönor, som för få år sedan uppgick till över 2 000 hektar, i år ånyo ökat väsentligt. Det har uppgetts, att en areal om 1 500—2 000 hektar kan anses sannolik. Med anledning härav har de kalkylsakkunniga räknat med, att återstående ökning av totalarealen fältmässigt odlade köksväxter 1955, d. v. s. 848 hektar, är att hänföra till bruna bönor.

Hektarskördar. Uppgifter för bedömning av hektarskördarnas storlek har som vanligt inhämtats från konservfabrikerna (om skörden per hektar på kontraktsodlade arealer) samt från trädgårdskonsulenterna i de län, inom vilka fältmässig köksväxtodling bedrives i större omfattning. Uppgifterna får ännu anses preliminära, eftersom skörden i år, särskilt för rotfrukterna, är relativt sen och vid tiden för beräkningarna ej avslutad. Vidare må omnämnas, att skörden per hektar av konservärter, som upptager ca 2 500 hektar, är i det närmaste exakt känd. I övrigt är uppgifterna om hektarskördarnas storlek liksom tidigare osäkra. Torkan under sommaren 1955 har vad genomsnittsskördarna beträffar ej medfört så stor nedsättning som för de flesta andra grödor. I allmänhet är dock skördarna i genomsnitt lägre än normalt, givetvis med betydande variationer för olika delar av landet. Endast i fråga om gurkor, spenat och vaxbönor anges skördarna ligga något över normalskörd. Detta återspeglas i priserna, som för gurkor och spenat är lägre än för 1954 års skörd.

Priser. De i kalkylen använda priserna bygger som vanligt på uppgifter från följande uppgiftslämnare, nämligen Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse (noteringar sammanvägda enligt månadskvantiteter från Konsum i Stockholm och reducerade till producentpriser), konservfabrikerna (priser till producent vid fabrik), Konsums grönsakscentral i Stockholm (vägda inköpspriser reducerade till producentpriser) samt Grönsakscentralen i Malmö (vägda inköpspriser reducerade till producentpriser).

Definitiv prisstatistik föreligger nu för produktionsåret 1954/55. Priserna för 1955 års skörd har nu bedömts med hänsyn till priserna under höstmånaderna 1955 i jämförelse med priserna under motsvarande tid 1954. Som förut anförts är priserna 1955 lägre än 1954 för gurkor och spenat. I övrigt är priserna så långt dessa är kända högre än 1954 — i genomsnitt ca 25 procent högre.

Beräknade inkomstsummor. År 1954/55. Den i vårkalkylen 1955 beräknade inkomstsumman (40,5 milj. kr) har nu justerats till 43,1 milj. kr.

År 1955/56. I vårkalkylen beräknades en total inkomstsumma av 45,0 milj. kr, medan den reviderade summan är 54,3 milj. kr. Ökningen står i samband med såväl prishöjningar som större arealer än de i vårkalkylen förutsatta. Å andra sidan har hektarskördarna, som förut nämnts, blivit lägre än normalt. Om inkomstsumman beräknas med utgång från de nu kända arealerna och de priser, som tillämpades i vårkalkylen, erhålles ett belopp av 43,8 milj.

kr (minskningen jämfört med vårkalkylen beror på lägre hektarskörd). Inkomstbeloppen redovisas i följande tablå.

	Vårkalkylen		Reviderad beräkning	
	Milj. kr	Index	Milj. kr	Index
1950/51	42,1	100,0		
1951/52	55,7	132,3		
1952/53	44,1	104,8		
1953/54	45,4	107,8		
1954/55	40,5	96,2	43,1	102,4
1955/56	45,0	106,9	54,3	129,0

Tobak

Åren 1954/55 och 1955/56. Jordbrukets inkomster av tobaksodlingen har liksom tidigare beräknats med ledning av uppgifter från Tobaksmonopolet. Inkomsterna framgår av följande tablå.

År	Antal odlare	Areal, hektar	Av Tobaksmonopolet inköpt kvantitet tobaksblad, ton	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Vårkalkylen					
1950/51	804	186	343	295	1,0
1953/54	737	158	320	387	1,2
1954/55 (prel.)	756	162	255	392	1,0
1955/56 (prognos)	750	150	300	400	1,2
Reviderad beräkning					
1954/55	756	162	255	392	1,0
1955/56 (prel.)	748	160	300	425	1,3

Animalier

Mjölk

År 1954/55. Mjölkinvägningen vid mejerierna har under produktionsåret 1954/55 uppgått till 3 456 milj. kg, vilken kvantitet med 3,9 procent understiger invägningen under 1953/54. Försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri, hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk samt kvantiteten mjölk till lantsmör har upptagits oförändrade från vårkalkylen. Förbrukningen av fodermjölk har beräknats med utgång från antalet liv-, göd- och spädkalvar och en helmjölksgiva per kalv och år av respektive 200, 270 och 10 kg samt en uppskattad mindre kvantitet helmjölk till smågrisar. Räknat per ko erhålles för 1954/55 en mjölkproduktion av 2 799 kg, vilket är 3,2 procent mindre än under 1953/54.

Den totala mjölkproduktionen under 1954/55 blir under angivna förutsättningar 4 221 milj. kg, vilket är 4,0 procent mindre än under 1953/54.

År 1955/56. I normkalkylen antogs mjölkproduktionen år 1955/56 bli ungefär lika stor som under 1954/55. Till grund för denna beräkning låg en uppskattning av medelkoantalet och mjölkproduktionen per ko. Med ledning av uppgifter om slakten och kreatursantalet enligt husdjursräkningarna kunde koantalet beräknas minska med 0,8 procent jämfört med 1954/55. Å andra sidan räknades med en ökad avkastning per ko med 1 procent, varvid förutsattes normal tillgång på foder till mjölkkorna. Ökningen avsåg att markera den produktivitetsstegring, som tidigare förelegat på längre sikt (förbättrad utfodring, förbättrat djurmaterial etc.).

Nu nämnda förutsättningar har helt förändrats till följd av det svaga

skördeutfallet. Den av torkan i stora delar av landet — främst i Mellansverige — starkt nedsatta återväxten på betesvallarna under sommaren och förhösten har fått följder, som tydligt återspeglas i uppgifterna om mjölkinvägningen vid mejerierna. Invägningen låg under våren och försommaren ca 3—5 procent lägre än under samma tid föregående år men var under juli i nivå med fjolårets. För augusti och september månader redovisas emellertid en minskning med 8 respektive 11 procent jämfört med samma månader 1954.

Vid bedömningen av mjölkproduktionen och mjölkinvägningen under 1955/56 har de sakkunniga haft två beräkningsmöjligheter att utgå från, nämligen dels en undersökning av förändringarna i koantalet och mjölkproduktionen per ko, dels en direkt uppskattning av mjölkinvägningen med ledning av den hittills statistiskt registrerade utvecklingen. En uppskattning av koantalet måste under alla förhållanden göras för bedömning av slakten av storboskap och förändringarna i kreaturskapitalet (härför redogöres närmare under rubrikerna Köttproduktionen och Förändringar i kreaturskapitalet). Någon tillfredsställande grund för beräkning av mjölkproduktionen per ko föreligger emellertid icke. De sakkunniga har därför ansett sig böra fästa större avseende vid den hittillsvarande faktiska utvecklingen i mjölkproduktionen, sådan denna kommer till uttryck i mjölkinvägningen, vid uppskattningen för hela året 1955/56. Det kan tilläggas, att samma tillvägagångssätt användes vid uppskattning av mjölkproduktionen hösten 1947 för regleringsåret 1947/48 och likaså under missväxtåren i början av 1940-talet.

De sakkunniga räknar schematiskt med att invägningen under stallfodringsperioden i genomsnitt skall komma att ligga inemot 10 procent under fjolårets nivå. Till grund för detta antagande har legat nedgången i mjölkinvägningen under augusti—september i år. De sakkunniga är medvetna om svagheten i denna beräkning; produktionen under nämnda månader baserades i huvudsak på den knappa betestillgången, medan tillgången på stallfoder är avgörande för den fortsatta utvecklingen. Såsom redan framhållits i början av denna promemoria är tillgången totalt sett otillräcklig för den här uppskattade animalieproduktionen i dess helhet, om jämförelse göres med de senaste åren, medan däremot en betryggande marginal skulle föreligga sett mot bakgrunden av förhållandena under torråret 1947/48.

För våren och sommaren 1956 räknas med normala betesförhållanden. Vad angår denna del av produktionsåret utgår de sakkunniga från ungefär samma invägning som under betesperioden 1955. Mot detta talar bl. a., att decimeringen av kostammen bör leda till minskad mjölkinvägning jämfört med tidigare. Å andra sidan får beaktas, att mjölkinvägningen redan under slutet av föregående produktionsår låg under den normala nivån till följd av torkan.

Med nu nämnda utgångspunkter beräknas invägningen under 1955/56 komma att ligga 6 procent under 1954/55 års nivå.

Den använda beräkningsmetoden innebär, att den totala mjölkproduktionen framkommer på samma sätt som vid en definitiv beräkning, där mjölkinvägningen ingår som en känd faktor. Till den uppskattade mjölkinvägningen har sålunda lagts de kvantiteter mjölk, som försäljes utanför mejerier respektive användes för hemmaförbrukning, till produktion av lantsmör och för foderändamål. Dessa poster har upptagits oförändrade jämfört med normkalkylen med undantag för fodermjölk, där en nedgång med 10 000 ton till 195 000 ton förutsättes ske i anledning av reduktionen av antalet kalvar.

Beräkningarna rörande mjölkproduktionen sammanfattas i närmast följande tablå.

Uppgifter rörande mjölkproduktionen åren 1938/39 och 1950/51—1955/56

	1938/39	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56 Vårkalkylen	1955/56 Reviderad beräkning
Medelkoantal	1 920	1 624	1 568	1 527	1 519	1 508	1 494	1 436
Procentuell förändring sedan föregående år	—	— 1,5	— 3,4	— 2,6	— 0,5	— 0,7	— 0,8	— 4,8
Produktion per ko, kg	2 455	2 938	2 894	2 942	2 893	2 799	2 899	2 774
Procentuell förändring sedan föregående år	—	— 0,6	— 1,5	+ 1,7	— 1,7	— 3,2	+ 1,0	— 0,9
Total mjölkproduktion, milj. kg ...	4 714	4 772	4 538	4 492	4 395	4 221	4 331	3 983
Procentuell förändring sedan föregående år	—	— 2,1	— 4,9	— 1,0	— 2,2	— 4,0	+ 0,2	— 5,6
Invägning vid mejerier, milj. kg....	3 129	3 858	3 670	3 666	3 598	3 456	3 587	3 249
Procentuell förändring sedan föregående år	+ 3,6	— 1,7	— 4,9	— 0,1	— 1,9	— 3,9	+ 1,0	— 6,0

Det bör observeras, att de under 1955/56 angivna procenttalen avser uppskattade förändringar jämfört med 1954/55, då produktionsresultatet redan påverkats av väderleksförhållandena. Jämför man i stället 1955/56 med det mera normala året 1953/54 blir nedgången i koantalet 5,5 procent, i produktionen per ko 4,1 procent, i totala mjölkproduktionen 9,4 procent och i invägningen 9,7 procent. Det kan nämnas, att motsvarande definitiva tal vid jämförelse mellan åren 1945/46 och 1947/48 var 4,1, 1,7, 5,8 och 5,6 procent (se prop. 1949: 212). De sakkunniga räknar sålunda nu för en tvåårsperiod med en betydligt starkare minskning i mjölkproduktionen än vad som faktiskt blev fallet under torråret 1947/48 jämfört med 1945/46. Härvid bör beaktas att mjölkproduktionen, liksom jordbruksproduktionen över huvud taget, vid normala väderleksförhållanden visade en stark uppåtgående trend under slutet av 1940-talet, medan däremot produktionen under de senaste 5—6 åren har visat stagnation eller — vad speciellt angår mjölkproduktionen — en nedåtgående tendens.

Beräkningarna rörande mjölkproduktionens användning sammanfattas i tablån överst på nästa sida.

Inkomster av mejerimjölk

Beräkningen av *jordbrukets inkomster av vid mejerierna invägd mjölk* har utförts enligt samma metod som i vårkalkylen. Inkomsterna av mejerimjölken utgöres av dels inkomster genom försäljning av mejeriprodukter (försäljningsinkomster), dels statliga bidrag.

Mjölkproduktionens användning åren 1938/39 och 1950/51—1955/56, milj. kg

	1938/39	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56 Vårkalkylen	1955/56 Reviderad beräkning
Total mjölkproduktion	**4 714**	**4 772**	**4 538**	**4 492**	**4 395**	**4 221**	**4 331**	**3 983**
1. Invägning vid mejeri	3 129	3 858	3 670	3 666	3 598	3 456	3 587	3 249
2. Lantsmörmjölk	420	55	50	45	40	36	32	32
3. Konsumtionsmjölk försåld utanför mejerier	240	138	128	121	115	109	104	104
4. Av producenterna hemmaförbrukad konsumtionsmjölk	537	496	475	455	437	420	403	403
5. Fodermjölk	388	225	215	205	205	200	205	195

Vid beräkningen av *försäljningsinkomsterna* för de enskilda produktslagen har för åren t. o. m. 1954/55 använts försålda kvantiteter för mjölk och grädde respektive tillverkade kvantiteter för smör och ost (ostkvantiteten med avdrag för lagringsförlust) enligt mejeristatistiken. För 1955/56 har ifrågavarande kvantiteter beräknats med hänsyn till hittillsvarande utvecklingstendenser.

Den invägda helmjölkens användning samt beräknade kvantiteter färdiga produkter framgår av följande tablå.

Mejerimjölkens användning

	1950/51	1953/54	1954/55	1955/56 Vårkalkylen	1955/56 Reviderad beräkning
Fetthalt, procent	3,72	3,76	3,76	3,79	3,75
Helmjölk milj. kg, till:					
Konsumtionsmjölk, 3,0 %	747	731	733	719	741
» , 3,5 %	—	42	53	60	59
Grädde	258	288	301	311	315
Ost	397	407	408	407	407
Torrmjölk m. m.	48	37	34	35	30
Smör	2 394	2 078	1 919	2 040	1 689
Svinn	14	15	8	15	8
Summa	**3 858**	**3 598**	**3 456**	**3 587**	**3 249**

Motsvarande produktmängd, milj. kg

Konsumtionsmjölk, 3,0 %	930,6	916,4	919,0	908,0	927,0
» , 3,5 %	—	45,5	57,2	65,0	63,0
Grädde, tunn	30,6	25,3	24,3	23,2	23,3
» , tjock	13,5	18,2	19,8	21,2	21,1
Ost, salufärdig	50,7	52,0	51,2	52,0	51,0
Smör	108,1	94,5	86,7	93,5	76,1

I fråga om priserna har t. o. m. 1954/55 använts föreliggande minut- eller partipriser med avdrag för handelsmarginaler. Vid beräkning av medelpriserna för 1955/56 har tillämpats de priser, som gällt från den 1 september 1955.

Från mejeriernas beräknade bruttoinkomster för de olika produkterna har *mejerikostnaderna* avdragits. I föreliggande kalkyl har liksom i vårkalkylen tillämpats mejerikostnader grundade på en undersökning över 1953 års kostnader per kg mjölk för olika produktslag. För prognosåren sker framskrivning av kostnaderna 1953 med hjälp av en mejerikostnadsindex. På grund av löne- och räntehöjningar m. m. under 1955 visar mejerikostnadsindex per den 30 juni 1955 en stegring jämfört med index per den 31 december 1954, som uppgår till nära 10 procent för mejerimjölkens grundkostnader och ca 8,5 procent för merkostnaderna vid konsumtionsmjölks- respektive ostproduktion.

Den tillämpade mejerikostnadsindexen är grundad på mejerikostnadernas sammansättning 1950. Beräkningen av mejerikostnadsindex har liksom tidigare utförts av Svenska mejeriernas riksförening.

Vid beräkning av mejerikostnaderna enligt de principer, som hittills tillämpats i jordbrukskalkylen, tages ej hänsyn till de förändringar i enhetskostnaderna, som kan uppstå genom kvantitativa förändringar i mjölkproduktionen och därmed sammanhängande förändringar i invägningen vid mejeri. Framskrivningen av enhetskostnaderna från det senaste år, för vilket dessa är kända, till prognosåren göres med hänsyn endast till konstaterade pris- och löneförändringar. Detta förfaringssätt har motiverats av att den tidsperiod, för vilken framskrivning är erforderlig, omspänner en relativt kort tidrymd och att större variationer i mjölkproduktionens omfattning normalt ej förekommer under en så kort tidsperiod. På grund av den starka minskning i mjölkproduktionens omfattning, som av olika anledningar ägt rum sedan det senaste året (1953), för vilket mejeriernas genomsnittliga enhetskostnader föreligger, har de kalkylsakkunniga nu ansett det motiverat att söka klarlägga, hur den minskade invägningen vid mejeri påverkar dessa kostnader. Vid förändringar i mjölkinvägningen påverkas mejerikostnaderna endast till den del de är att anse såsom fasta. En särskild beräkning har utförts angående den genom förändrat kapacitetsutnyttjande uppkommande totala kostnadsförändringen vid mejerierna. Denna beräkning har utförts med ledning av uppgifter ur den inom Svenska mejeriernas riksförening utförda driftsredovisningen för 1953. De kostnadsposter, som därvid beaktats, är löne- och kapitalkostnaderna vid avdelningarna för allmän mjölkbehandling och smörtillverkning, motsvarande kostnader vid hjälpavdelningarna (värme-, kyl- och vattenavd.) samt kostnaderna för mjölk- och produktkontroll. Vid den förutsatta mjölkinvägningen 1955/56, vilken understiger invägningen 1953 med 11,3 procent, skulle enligt den utförda beräkningen mejerikostnaderna på grund av försämrat kapacitetsutnyttjande komma att bli ca 7 milj. kr högre än kostnaderna beräknade på vanligt sätt. Enligt den i vårkalkylen för 1955/56 förutsatta invägningen skulle motsvarande relativa kostnadsökning uppgå till ca 1,3 milj. kr. Därvid har förändringarna i konsumtionsmjölks- respektive osttillverkningen sedan 1953 ej beaktats, då dessa påverkar mejerikostnaderna i olika riktningar och i stort sett torde taga ut varandra.

De nu berörda förändringarna i mejerikostnaderna har ej beaktats. De sakkunniga har emellertid genom den här i korthet beskrivna överslagsberäkningen velat klarlägga storleksordningen av den kostnadsförskjutning,

som kan förväntas med anledning av den nu aktuella förändringen i kapacitetsutnyttjandet.

De *statliga bidragen* har så långt möjligt upptagits till kända belopp. Vid beräkningstillfället är det beträffande 1954/55 endast leveranstillägget som ej är känt. För 1955/56 har bidragsbelopp beräknats enligt de grunder, som gäller för utbetalning av dylika bidrag.

De på förut angivet sätt beräknade inkomsterna har kompletterats med hänsyn till vissa speciella inkomster, som icke inkluderas vid beräkningen av försäljningsinkomsterna eller pristilläggen, samt för förluster, som sammanhänger med underpris vid export, lagringskostnader m. m. Samtliga dessa kompletteringar har sammanförts i en post för respektive år.

De sålunda beräknade mejeriinkomsterna jämföres med verkligt utbetalda mjölklikvider, så långt dessa är kända. Jämförelsen har till syfte att för prognosåren åstadkomma en korrektion av beräkningarna, så att kalkylsummorna så nära som möjligt ansluter sig till jordbrukarnas faktiska inkomst av mejerimjölken. För prognosåren göres därför ett tillägg med ledning av den genomsnittliga skillnaden under de fem senaste år, för vilka mejerilikviderna är kända. I den mån prisregleringarna i form av avgifter och pristillägg handhafts på ett sådant sätt, att de på visst år belöpande inkomsterna också utgått i form av bidrag eller ersättningar samma år, erbjuder jämförelsen inga svårigheter. Beräknade inkomster av mejerimjölk kan då direkt jämföras med redovisade mjölklikvider. Emellertid uppkommer ofta tidsförskjutning, så att belopp, vilka upptagits som inkomst ett år, delvis icke blir utbetalda förrän ett följande år. En undersökning har gjorts för att i möjligaste mån eliminera verkan av denna tidsförskjutning, så att de beräknade mejeriinkomsterna och de verkliga mejerilikviderna blir mera direkt jämförbara. Resultatet av denna undersökning framgår av följande sammanställning. I medeltal för de fem åren framkommer en skillnad på 29,1 milj. kr per produktionsår, vilken summa tillagts de beräknade inkomsterna för 1954/55 och 1955/56.

Jämförelse mellan beräknade inkomster av mejerimjölk och redovisade mjölklikvider, milj. kr

	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
I kalkylen beräknade inkomster	1 122,3	1 128,9	1 315,2	1 327,9	1 267,4
Justeringsposter	— 4,0	+ 3,2	— 22,2	— 5,3	+ 9,4
Justerade inkomster	1 118,3	1 132,1	1 293,0	1 322,6	1 276,8
Mejeriernas mjölklikvider	1 134,9	1 167,1	1 310,3	1 362,2	1 313,8
Skillnad mellan mjölklikvider och justerade inkomster....	16,6	35,0	17,3	39,6	37,0
Medeltal 1949/50—1953/54			29,1		

I tabell 3 har jordbrukets inkomster av mejerimjölk sammanställts. Som framgår av tabellen, beräknas dessa uppgå till 1 274,3 milj. kr för 1954/55 och 1 284,9 milj. kr för 1955/56.

För ytterligare belysning av sammansättningen av jordbrukets inkomster av mejerimjölk har i översikten på s. 21° anförts hur likviden, räknad i öre per kg invägd mjölk, fördelar sig på försäljningsinkomster respektive statliga bidrag.

Tabell 3. Jordbrukets inkomster av mejerimjölk, milj. kr

Beräknade inkomster	1950/51	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56 Vår-kal-kylen	1955/56 Revide-rad be-räkning
1. Försäljningsinkomster						
Konsumtionsmjölk	232,8	257,1	262,0	282,9	3[illegible]5,5	335,8
Grädde	107,4	116,6	124,4	130,5	140,3	139,6
Ost	120,0	180,1	174,2	170,2	175,9	181,2
Torrmjölk m. m.	13,3	11,6	11,0	10,1	10,6	9,1
Smör	554,5	544,8	530,7	485,0	525,3	424,3
Prisstegringsvinster, exportförluster, import- resp. exportavgifter m. m., saldo	— 3,0	— 4,6	— 17,3	— 7,7	— 21,9	— 3,8
Summa	1 025,0	1 105,6	1 085,0	1 071,0	1 165,7	1 086,2
2. Statliga bidrag						
Allmänt mjölkpristillägg	78,6	169,2	100,9	96,7	101,1	90,6
Extra tillägg i norra Sverige	23,5	31,4	31,4	27,5	31,0	29,0
Leveranstillägg och clearingtillägg	—	[1]21,7	50,1	[2]50,0	50,0	50,0
Körlinjebidrag	1,7	—	—	—	—	—
Merfrakttillägg	0,1	—	—	—	—	—
Summa	103,9	222,3	182,4	174,2	182,1	169,6
Summa beräknade inkomster	**1 128,9**	**1 327,9**	**1 267,4**	**1 245,2**	**1 347,8**	**1 255,8**
Mejeriernas mjölklikvider[3]	1 167,1	1 362,2	1 313,8			
Tillägg i prognosberäkningen med stöd av särskild undersökning	—	—	—	29,1	27,1	29,1
Kalkylsummor	**1 167,1**	**1 362,2**	**1 313,8**	**1 274,3**	[4]**1 374,9**	**1 284,9**

[1] Härutöver har som leveranstillägg utbetalats 29,2 milj. kr dels ur statliga medel från föregående regleringsår (17,4 milj. kr), dels av medel överförda från ovan redovisade försäljningsinkomster.
[2] Preliminärt tal.
[3] Enligt mejeriernas avräkningspriser jämte efterlikvid och leveranstillägg, fritt mejeri, vid årets medelfetthalt, exklusive värdet av återlevererad skummjölk. Producentbidrag ej medräknade.
[4] Utöver det tillägg enligt prisöverenskommelsen, som här medtagits skall mjölkinkomsterna ökas med 12,9 milj. kr, utgörande kompensation för höjda löner i livsmedels- och transportfacket. Detta belopp är inkluderat i de värdesummor, som anges i sammandragstabellerna s. 30° o. ff.

Likvider i öre per kilogram mjölk 1950/51 och 1952/53—1955/56

	1950/51	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56 Vår kal-kylen	1955/56 Revi-derad beräk-ning
Försäljningsinkomster	27,56	31,10	31,45	31,83	33,61	34,33
Statliga bidrag	2,69	6,06	5,07	5,04	5,08	5,22
Summa	**30,25**	**37,16**	**36,52**	**36,87**	**38,69**	**39,55**

Priset på *den utanför mejeri försålda konsumtionsmjölken* har för 1954/55 och 1955/56 beräknats med utgång från senaste av jordbruksnämnden fastställda priser för ostandardiserad mjölk vid direkt försäljning (40,70 öre/kg). Härtill har lagts prishöjningar på 5 respektive 3 öre/l, motsvarande höjningar av detaljhandelspriset den 1 april och den 1 september 1955 (2,02 respektive 7,76 öre/kg).

De beräknade priserna på den utanför mejeri försålda konsumtionsmjölken framgår av följande sammanställning (öre/kg).

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
Vårkalkylen	36,60	39,40	40,70	40,85	43,45	43,45
Reviderad beräkning ...	36,60	39,40	40,70	40,85	42,70	48,45

Priset på *den hemmaförbrukade konsumtionsmjölken* (förbrukad i hushållet m. m. samt försäljning till anställda) har för 1954/55 beräknats till samma pris som insatts i vårkalkylen för tiden september—december 1954.

Denna beräkning grundade sig på de före den 1 oktober 1954 för varje län (»länet i övrigt») gällande normalpriserna på konsumtionsmjölk vid utminutering, varvid samtidigt beaktades de lokala prishöjningar fr. o. m. den 1 september 1954, som utgjorde kompensation för bortfall av statligt lagringsstöd på smör. Enligt tidigare gällande lantarbetaravtal skulle detta pris uttagas vid försäljning av mjölk till lantarbetare t. o. m. 31 december 1954. Vid medeltalsberäkningen har som vikter använts uppgifter om jordbruksbefolkningens storlek i olika län enligt 1950 års folkräkning.

För tiden januari—augusti 1955 har insatts 42,26 öre/kg, som motsvarar det genomsnittspris lantarbetarna fått betala under nämnda period. Enligt senaste lantarbetaravtal skall vid försäljning av mjölk till lantarbetare efter den 1 januari 1955 uttagas det pris 3-procentig standardiserad mjölk i lös vikt betingar i närmaste butik. Genomsnittspriset för tiden januari—augusti 1955 har erhållits genom att detaljhandelspriset för varje län enligt socialstyrelsens prismaterial sammanvägts på samma sätt som tidigare.

För 1955/56 har man utgått från att priset under september 1955, beräknat enligt samma metod som för tiden januari—augusti 1955, skall vara det för produktionsåret gällande.

De beräknade priserna på hemmaförbrukad konsumtionsmjölk framgår av följande sammanställning (öre/kg).

	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
Vårkalkylen	37,65	37,65	37,80	37,80
Reviderad beräkning ...	37,65	37,65	40,77	46,91

Priset på *mjölk till lantsmör* har liksom tidigare beräknats med ledning av riksnoteringen på mejerismör. Man har utgått från att priset på lantsmör överensstämmer med priset på omärkt smör.

De beräknade priserna på lantsmörmjölk framgår av följande sammanställning (öre/kg).

	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
Vårkalkylen	23,24	22,08	22,20	22,20
Reviderad beräkning....	23,24	22,08	23,30	23,40

Producentbidrag för mjölk

Åren 1954/55 och 1955/56. De sammanlagda beloppen till producentbidrag har med ledning av preliminära uppgifter från lantbruksstyrelsen för 1954/55 beräknats till 45 milj. kr och för 1955/56 till 44 milj. kr, eller för vartdera produktionsåret till 1 milj. kr lägre belopp än som angetts i vårkalkylen.

Ägg och slaktfjäderfä

Åren 1954/55 och 1955/56. För en bedömning av äggproduktionens utveckling föreligger bl. a. resultaten av hönsräkningen i Svea- och Götaland

den 18 april 1955 och preliminära uppgifter om partihandelns inköp av ägg t. o. m. september månad 1955. Det tillgängliga materialet har icke givit anledning att ändra den tidigare gjorda uppskattningen för 1954/55 och 1955/56.

Äggpriset (svensk äggnotering med partihandelns månadsinköp som vägningstal) utgjorde 291 öre/kg 1954/55. För 1955/56 har de sakkunniga räknat med ett pris av 305 öre/kg, d. v. s. samma pris som man räknade med vid prisförhandlingarna i våras. För att uppnå detta pris förutsattes därvid att Export- och importföreningen för ägg skulle tillgodoföras regleringsmedel till ett sammanlagt belopp av ca 5 milj. kr. Enligt de från jordbruksnämnden nu inhämtade upplysningarna skulle föreningen vid oförändrade importavgifter på fodermedel för 1955/56 kunna disponera ett belopp av ca 3,8 milj. kr.

Värdet av fjäderfäslakten har liksom tidigare beräknats med utgång från värdet under 1949/50 samt prisutvecklingen för slakthöns enligt Svenska ägghandelsförbundets noteringar. För 1955/56 har räknats med samma värde som förutsattes i vårens prisuppgörelse.

Jordbrukets andel av äggproduktionen och fjäderfäslakten har upptagits till samma procenttal som i vårkalkylen.

Beräkningarna av äggproduktionen och fjäderfäslakten sammanfattas i följande tablå.

År	Äggproduktion, milj. kg		Pris, öre/kg	Värde, milj. kr		Fjäderfäslaktens värde för jordbruket, milj. kr
	Totalt	Jordbruket		Totalt	Jordbruket	
Vårkalkylen						
1950/51	83,0	68,9	272	225,8	187,4	17,8
1954/55	84,0	73,5	290	243,6	213,2	23,0
1955/56	86,0	75,2	305	262,3	229,4	24,0
Reviderad beräkning						
1954/55	84,0	73,5	291	244,4	213,9	22,8
1955/56	86,0	75,2	305	262,3	229,4	24,0

Köttproduktionen

År 1954/55. Den besiktigade marknadsförda slakten har liksom tidigare beräknats med utgång från antalet besiktigade slaktdjur enligt veterinärstyrelsens statistik och medelvikterna inom slakteriföreningarna. För att erhålla den totala marknadsförda kvantiteten har härtill lagts den icke besiktigade salufördа slakten, som har antagits utgöra samma del (eller närmare 3 procent) av den besiktigade slakten som under 1948/49, då fullständiga uppgifter härom förelåg (i livsmedelskommissionens ransoneringsstatistik).

Hemslakten av storboskap, får och häst har i avvaktan på uppgifter från en särskild undersökning[1] antagits vara lika stor som under 1950 enligt för detta år verkställd undersökning (se prop. 1952: 176, s. 60—61). Hemslakten av kalv har erhållits som restpost vid de utförda beräkningarna av nötkreatursantalet och dess förändringar under 1954/55. Fördelningen på större och mindre kalv har skett i samma proportion som under 1950 en-

[1] Den inverkan på slaktinkomsterna, som resultaten av denna undersökning medför, redovisas i bilaga 2 till denna promemoria.

Tabell 4. Köttproduktionen 1954/55

Djurslag	Antal djur	Medelslaktvikt, kg	Total slaktvikt, ton
Storboskap			
Marknadsförd slakt	477 500	202,3	96 607
Hemslakt	3 100	150,0	465
Summa	**480 600**	**202,0**	**97 072**
Större kalv			
Marknadsförd slakt	410 900	55,9	22 950
Hemslakt	12 000	50,0	600
Summa	**422 900**	**55,7**	**23 550**
Mindre kalv			
Marknadsförd slakt	539 400	20,5	10 858
Hemslakt	38 000	19,0	722
Summa	**567 400**	**20,4**	**11 580**
Får och getter			
Marknadsförd slakt	111 600	15,6	1 739
Hemslakt	17 000	15,0	255
Summa	**128 600**	**15,5**	**1 994**
Häst			
Marknadsförd slakt	33 200	341,8	11 348
Hemslakt	200	330,0	66
Summa	**33 400**	**341,7**	**11 414**

ligt nyssnämnda undersökning. Medelslaktvikterna på hemslaktade djur har upptagits oförändrade från 1953/54.

Resultaten av beräkningarna framgår av tabell 4. Inkomsterna har beräknats på grundval av de i tabellen angivna kvantiteterna samt för 1954/55 införskaffade uppgifter om avräkningspriserna.

År 1955/56. Med ledning av jordbruksnämndens tidigare omnämnda särskilda undersökning av nötkreatursantalet beräknas koantalet den 15 september 1955 till 1 457 000 djur eller 4 procent lägre än vid samma tidpunkt ett år tidigare. Slakten av storboskap under 1955/56 har uppskattats till 470 000 djur. Rekryteringen av ungdjursgruppen har bedömts komma att uppgå till 410 000 djur. Med utgång härifrån beräknas antalet kor vid slutet av produktionsåret 1955/56 till 1 427 000 och antalet ungdjur till 505 000. Detta innebär en minskning av koantalet från 15 september 1955 med 30 000 och av antalet ungdjur med likaledes 30 000.

Antalet kalvar uppgick enligt kreatursräkningen den 1 juni 1955 till 483 000 djur. En sänkning beräknas ske under året ner till 440 000 djur i september 1956. Antalet under 1955/56 födda kalvar beräknas med ledning av medelkoantalet[1] och kalvprocenten (92 procent) till 1 321 000 st. Härav beräknas 954 000 till slakt. Relationen mellan större och mindre kalv var

[1] Medelkoantalet 1954/55 och 1955/56 har beräknats på följande sätt. Antalet i september 1954 — 1 518 000 kor — har antagits vara oförändrat under stallfodringsperioden, varefter en successiv nedgång med sammanlagt 4 procent eller 61 000 kor, antagits ske fram till september 1955. Den ytterligare nedgången under innevarande stallfodringsperiod har beräknats till 30 000, varvid antalet vid periodens slut kommer att utgöra 1 427 000. Detta antal har förutsatts vara oförändrat under betesperioden fram till produktionsårets slut den 1 september 1956. Det på angivet sätt beräknade medelkoantalet utgör 1 508 000 år 1954/55 och 1 436 000 år 1955/56.

1954/55 i den besiktigade slakten 43: 57. Medräknas hemslakten blir relationen 42: 58. Enligt erfarenhet sjunker antalet slaktade större kalvar under år, då knapphet på foder råder. Med hänsyn härtill har för 1955/56 räknats med relationen 40: 60 vid fördelningen av totalslakten på större och mindre kalv.

Slakten av får och häst har uppskattats till 128 000 respektive 34 000 djur.

Vid beräkningen av köttproduktionens storlek har använts i stort sett samma medelslaktvikter som för 1954/55. Dessa har genomgående blivit något lägre än man kunde förutse våren 1955.

Vid beräkningen av producentpriserna på slaktdjur av nötkreatur, häst och svin 1955/56 har man utgått från de för 1954/55 erhållna avräkningspriserna. Till dessa har lagts den höjning av dessa priser, som beräknas bli en följd av partipriserna höjning enligt överenskommelsen våren 1955 samt av senare överenskommen kompensation för bl. a. stegrade slakteriarbetarlöner. Priset på fläsk har därefter ökats med det belopp, som kommit jordbrukarna till godo genom att slaktdjursavgiften på svin slopats fr. o. m. den 1 juni 1955. Å andra sidan har priset på storboskap minskats med hänsyn till att slaktdjursavgift på storboskap införts fr. o. m. den 5 september 1955. De efter anförda tillägg och avdrag erhållna priserna på nötkreatur, häst och svin har upptagits i kalkylen för 1955/56. I fråga om fårkött har priset under 1955/56 med hänsyn till den hittillsvarande prisutvecklingen antagits bli 500 öre/kg, vilket i jämförelse med 1954/55 innebär en höjning med 8 öre/kg.

Fläskproduktionen

År 1954/55. Antalet slaktsvin och medelslaktvikten för de marknadsförda svinen 1954/55 har beräknats på samma sätt som slakten av övriga djurslag (jfr under rubriken Köttproduktionen). Hemslakten av svin har i avvaktan på resultaten av en särskild undersökning i samband med 1955 års arealinventering beräknats med utgång från antalet enligt en undersökning för 1951 reducerat med hänsyn till nedgången i antalet hushållssvin enligt svinräkningarna. Medelslaktvikten för de hemslaktade icke veterinärbesiktigade svinen har liksom tidigare upptagits till 90 kg. Vidare har medtagits exporten av levande svin, vilka har omräknats till slaktvikt.

Resultatet av beräkningarna framgår av följande tablå.

	Antal djur	Medelslaktvikt, kg	Total slaktvikt, ton
Marknadsförd slakt	2 421 000	71,9	174 109
Hemslakt	250 000	90,0	22 500
Export	27 000	85,2	2 300
Summa	**2 698 000**	**73,7**	**198 909**

År 1955/56. Kvoten mellan totalantalet producerade svin 1954/55 och antalet suggbetäckningar ca 11 månader tidigare har framräknats. Till grund för 1954/55 års svinproduktion ligger betäckningarna för tiden från mitten av oktober 1953 till mitten av oktober 1954. Då emellertid en omläggning av suggbetäckningsstatistiken genomförts fr. o. m. februari 1954, vilken medfört en fullständigare redovisning, har antalet betäckningar, som hänför sig till den gamla betäckningsstatistiken, först justerats. Härvid har man liksom i vårkalkylen i år utgått ifrån att betäckningsstatistiken före februari 1954 omfattade endast 81 procent av det efter omläggningen redovisade antalet. Det på detta sätt framräknade utbytestalet för 1954/55 utgör 8,48.

Härvid har beaktats den under 1954/55 inträffade obetydliga uppgången i slaktåldern.

I samband med vårkalkylen i år gjordes vissa beräkningar om antalet dräktiga suggor per betäckning före och efter omläggningen av statistiken. Dessa beräkningar har nu kompletterats med motsvarande relationstal baserade på antalet dräktiga suggor enligt svinräkningarna per den 18 april och den 1 juni. Dessa relationstal har ökat med ca 3 procent, vilket tyder på att den nya betäckningstatistiken har blivit ungefär lika många procent ofullständigare. Dessutom har kompletterande beräkningar gjorts om relationen mellan antalet grisar under 3 månader enligt svinräkningen per den 18 april och häremot svarande antal betäckta suggor. Denna relation tyder på en försämring av betäckningstatistiken med ca 6 procent. Procenttalet är dock för högt på grund av att betäckningsstatistiken redan före omläggningen förbättrades något. Med anledning av dessa jämförelser har de sak-

Sammandrag av slaktberäkningarna

1954/55	Antal slaktdjur	Medelslaktvikt, kg	Köttproduktion, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Storboskap	480 600	202,0	97,1	364	353,4
Större kalv	422 900	55,7	23,6	508	119,9
Mindre kalv	567 400	20,4	11,6	394	45,7
Häst	33 400	341,7	11,4	256	29,2
Svin	2 698 000	73,7	198,9	346	688,2
Summa			**342,6**	**361**	**1 236,4**
Får	128 600	15,5	2,0	492	9,8
Totalt			**344,6**		**1 246,2**
1955/56[1]					
Vårkalkylen					
Storboskap	430 000	210,0	90,3		
Större kalv	395 000	53,5	21,1		
Mindre kalv	549 000	20,5	11,3		
Häst	30 000	350,0	10,5		
Svin	2 706 000	73,6	199,2		
Summa			**332,4**	**381**	**1 265,9**
Får	125 000	16,0	2,0	470	9,4
Totalt			**334,4**		**1 275,3**
Reviderad beräkning					
Storboskap	470 000	200,0	94,0		
Större kalv	382 000	55,0	21,0		
Mindre kalv	572 000	20,0	11,4		
Häst	34 000	342,0	11,6		
Svin	2 418 000	74,5	180,2		
Summa			**318,2**	**379**	**1 204,6**
Får	128 000	16,0	2,0	500	10,0
Totalt			**320,2**		**1 214,6**

[1] Justerad enligt vårens överenskommelse. Dessutom har slaktinkomsterna ökats med 6,1 milj. kr, utgörande kompensation för höjda löner i livsmedels- och transportfacket (jfr punkt 5 i uppgörelsen).

kunniga för beräkning av svinproduktionen för 1955/56 höjt det nyssnämnda utbytestalet för 1954/55 med 3 procent till 8,73.

Medelslaktvikten på gödsvin uppgick vid 1955/56 års början till 69 kg och beräknas icke undergå någon förändring under året. Detta innebär, att antalet slaktade svin under 1955/56 härrör från jämnt 12 månaders betäckningar. Till grund för beräkningen av 1955/56 års svinproduktion bör sålunda, eftersom tiden mellan betäckning och slakttillfälle uppgår till närmare 11 månader, läggas det i statistiken redovisade antalet suggbetäckningar för tiden från mitten av oktober 1954 till mitten av oktober 1955. Härvid har statistiska uppgifter funnits tillgängliga t. o. m. september 1955. En uppskattning av antalet betäckningar har sålunda gjorts endast för första hälften av oktober. På grundval av det nyssnämnda utbytestalet och antalet betäckningar har antalet slaktsvin under 1955/56 beräknats utgöra 2 418 000. Medelslaktvikten har beräknats till 74,5 kg (vägt medeltal för gödsvin, suggor och galtar, hemslakt samt export av levande slaktsvin, omräknade till slaktvikt) och totala fläskproduktionen till 180,2 milj. kg. I vårkalkylen uppskattades fläskproduktionen till 199,2 milj. kg. Felbedömningen sammanhänger med en överskattning av det väntade antalet betäckningar under tiden januari—september 1955.

Medelpriset för 1954/55 har på vanligt sätt beräknats med ledning av slakteriföreningarnas avräkningspriser. Beträffande prisberäkningen för 1955/56 hänvisas till beräkningen av priserna på nötkreatur och häst under rubriken Köttproduktionen.

Beräkningarna av svinslaktens storlek under 1954/55—1955/56 har sammanställts i tablån över slakten på föregående sida.

Försäljning av militärhästar

Åren 1954/55 och 1955/56. I samband med beräkningarna om husdjursantalets förändringar har uppgifter inhämtats från militärmyndigheterna angående beräknad försäljning och inköp av militärhästar. Resultatet av beräkningarna, vilka utförts på samma sätt som tidigare (se prop. 1946: 267, s. 116), framgår av följande sammanställning.

Vårkalkylen	1954/55			1955/56		
	Antal	Milj. kr		Antal	Milj. kr	
Militärens inköp						
Remonter	550	1,4		550	1,5	
Övriga hästar	280	0,6	2,0	325	0,6	2,1
Avgår						
Slakt av militärhästar	608	0,5		608	0,5	
Försäljning till jordbrukare	67	0,1	0,6	67	0,1	0,6
Nettoinkomst för jordbruket			1,4			1,5
Reviderade beräkningar						
Militärens inköp						
Remonter	550	1,4		550	1,5	
Övriga hästar	280	0,6	2,0	300	0,6	2,1
Avgår						
Slakt av militärhästar	810	0,7		608	0,5	
Försäljning till jordbrukare	90	0,1	0,8	67	0,1	0,6
Nettoinkomst för jordbruket			1,2			1,5

Export av levande djur

Åren 1954/55 och 1955/56. Enligt uppgifter från Lantbruksförbundet utgjordes exporten under produktionsåret 1954/55 av 462 nötkreatur, 55 svin och 60 getter. Jordbrukarnas intäkter av denna export belöpte sig till ca 0,8 milj. kr. De levande svin (ca 27 000 st), som under 1954/55 exporterats för slakt, har inkluderats i den beräknade svinslakten.

Även för produktionsåret 1955/56 väntas jordbrukarnas inkomster av exporten av levande djur, exklusive levande slaktsvin, uppgå till omkring 0,8 milj. kr. I vårkalkylen beräknades djurexporten såväl för 1954/55 som för 1955/56 till ett värde av 1,0 milj. kr.

Ull

Åren 1954/55 och 1955/56. Kvantiteterna ull, som i basåret utgjorde 0,49 milj. kg, har liksom tidigare beräknats med ledning av antalet tackor. För 1954/55 beräknas kvantiteten till 0,37 milj. kg. För 1955/56 väntas den uppgå till 0,32 milj. kg. Medelpriset på ull, som i basåret var 940 öre/kg (inklusive statligt pristillägg på 100 öre/kg), har för 1954/55, med utgång från föreliggande noteringar, beräknats till 622 öre/kg (inklusive statligt pristillägg på 150 öre/kg). För 1955/56 har räknats med ett medelpris av 643 öre/kg inklusive statligt pristillägg (150 öre/kg). Vid kalkyltillfället rådande priser har härvid antagits bestå under resten av detta produktionsår. Med utgång från angivna kvantiteter och priser blir värdena för basåret 1954/55 och 1955/56 respektive 4,6, 2,3 och 2,1 milj. kr.

Tabell 5. Husdjursantalet den 15 september åren 1951—56, 1 000-tal djur

	1951	1952	1953	1954	1955	1956	
						Vår-kal-kylen	Revi-derad beräk-ning
Hästar							
3 år och däröver	359	334	316	296	272	245	243
Unghästar	25	22	19	16	15	14	14
Föl	12	11	9	9	7	7	7
Summa unghästar och föl	37	33	28	25	22	21	21
Summa hästar exkl. militärhästar	396	367	344	321	294	266	264
Nötkreatur							
Oxar	1	1	1	1	1	1	1
Tjurar, 2 år och däröver	17	17	17	17	16	16	16
Kor	1 603	1 534	1 520	1 518	1 457	1 494	1 427
Summa oxar, tjurar och kor	1 621	1 552	1 538	1 536	1 474	1 511	1 444
Ungnöt	509	521	512	537	535	545	505
Kalvar under 1 år	485	443	485	477	483	460	440
Summa nötkreatur	2 615	2 516	2 535	2 550	2 492	2 516	2 389
Svin							
Fargaltar	4	4	5	5	5	5	5
Modersuggor	131	158	163	175	158	170	158
Summa	135	162	168	180	163	175	163

Tabell 6. Husdjursbeståndets värde den 15 september åren 1951—56

	Pris, kronor per st	Värde i milj. kr		Pris, kronor per st	Värde i milj. kr					
		1951	1952		1952	1953	1954	1955	1956	
									Vår-kal-kylen	Revi-derad beräk-ning
Hästar[1]										
3 år och däröver..	1 150	412,8	384,1	1 300	434,2	416,8	384,8	353,6	318,5	315,9
Unghästar	1 150	28,8	25,3	1 300	28,6	24,7	20,8	19,5	18,2	18,2
Föl	500	6,0	5,5	500	5,5	4,5	4,5	3,5	3,5	3,5
Summa		447,6	414,9		468,3	440,0	410,1	376,6	340,2	337,6
Nötkreatur										
Kor, tjurar och oxar	750	1 215,8	1 164,0	900	1 396,8	1 384,2	1 382,4	1 326,6	1 359,9	1 299,6
Ungnöt	650	330,8	338,6	750	390,8	384,0	402,8	401,2	408,8	378,8
Kalvar	200	97,0	88,6	250	110,8	121,2	119,2	120,8	115,0	110,0
Summa		1 643,6	1 591,2		1 898,4	1 889,4	1 904,4	1 848,6	1 883,7	1 788,4
Svin										
Fargaltar och modersuggor	350	47,2	56,7	400	64,8	67,2	72,0	65,2	70,0	65,2
Totalsumma		**2 138,4**	**2 062,8**		**2 431,5**	**2 396,6**	**2 386,5**	**2 290,4**	**2 293,9**	**2 191,2**
Värdeförändring från närmast föregående år		— 46,7	— 75,6		—	— 34,9	— 10,1	— 96,1	— 27,2	— 99,2

[1] Exklusive militärhästar.

Förändringar i kreaturskapitalet

Åren 1954/55 och 1955/56. Antalet djur vid slutet av 1954/55 har beräknats med utgång från resultaten av den representativa husdjursräkningen den 1 juni 1955 samt de sedvanliga korrigeringar som erfordras för att erhålla djurantalet vid produktionsårets slut.

Jordbrukets kostnader

Arbetskostnader

Jordbrukets arbetskostnader har i de senaste kalkylerna beräknats med tillämpande av avtalsenliga löner sammanvägda med hänsyn till arbetskraftens fördelning på olika lönekategorier samt med tillägg för semesterersättning och beräknad extra ersättning vid övertidsarbete utslagen på all arbetad tid.

Lönestatistik och avtal. Avtalet för år 1955. När vårkalkylen 1955 utarbetades, hade det nya löneavtalet för 1955 ej träffats och kunde alltså ej beaktas i kalkylen. Nämnda avtal träffades sedermera den 24 mars 1955 och kunde beaktas vid prisförhandlingarna. Det innebar i första hand en höjning av timlönerna med 30 öre för manliga och 25 öre för kvinnliga arbe-

Tabell 7. Översikt över jordbrukets inkomster

	1950/51			1954/55		
	Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Höstvete	322	30,00	96,6	496	43,51	215,8
Vårvete	215	33,15	71,3	328	46,37	152,1
Råg	159	28,70	45,6	226	36,92	83,4
Arealbidrag för vete	—	—	—	—	—	—
Korn	56	29,67	16,6	57	36,71	20,9
Havre	31	27,38	8,5	30	34,33	10,3
Kokärter	14,0	47,78	6,7	18,0	61,70	11,1
Potatis, mat-	750	17,76	133,2	665	23,26	154,7
Potatis, fabriks-	197	8,25	16,3	228	9,71	22,1
Sockerbetor	1 978	6,02	119,1	1 848	7,81	144,3
Oljeväxter	—	—	188,2	—	—	137,4
Spånadsväxter	—	—	5,0	—	—	3,8
Köksväxter	—	—	42,1	—	—	43,1
Tobak	0,3	295	1,0	0,3	392	1,0
Mejerimjölk	3 858	30,25	1 167,1	3 456	36,87	1 274,3
K-mjölk utanför mejeri	138	36,60	50,5	109	42,70	46,5
K-mjölk till hemmaförbrukning	496	33,42	165,8	420	40,77	171,2
Lantsmörmjölk	55	21,15	11,6	36	23,30	8,4
Producent- och kontantbidrag för mjölk	—	—	70,4	—	—	45,0
Ägg	68,9	272	187,4	73,5	291	213,9
Slakt av fjäderfä	—	—	17,8	—	—	22,8
Storboskap	88,7	286	253,7	97,1	364	353,4
Kalv, större	23,4	371	86,8	23,6	508	119,9
Kalv, mindre	13,4	295	39,5	11,6	394	45,7
Häst	11,8	151	17,8	11,4	256	29,2
Svin	169,8	281	477,1	198,9	346	688,2
Får	2,3	334	7,7	2,0	492	9,8
Statliga pristillägg på fläsk	—	—	—	—	—	—
Militärhästar	—	—	1,3	—	—	1,2
Ull	0,49	940	4,6	0,37	622	2,3
Export av levande djur	—	—	1,8	—	—	0,8
Summa inkomster	—	—	**3 311,1**	—	—	**4 032,6**
Index	—	—	100,0	—	—	121,8
Förändringar i kreaturskapitalet	—	—	— 46,7	—	—	— 96,1
Summa	—	—	**3 264,4**	—	—	**3 936,5**
Index	—	—	100,0	—	—	120,6

[1] Justerad med hänsyn till prisöverenskommelsen våren 1955.

[2] Utöver tillägg enl. punkt 2 i prisöverenskommelsen har mjölkinkomsterna ökats med 12,9 och slaktinkomsterna med 6,1 eller tillhopa 19,0 milj. kr, utgörande kompensation för höjda löner i livsmedels- och transportfacket (jfr punkt 5 i nppgörelsen).

åren 1950/51 och 1954/55—1955/56

1955/56						Värdeförändring reviderad beräkning — normkalkyl, beroende på förändring av (milj.kr		
Normkalkylen 1955 [1]			Reviderad beräkning					
Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	kvantiteter	priser	summa
375	40,60	152,2	380	41,35	157,1	+ 2,1	+ 2,8	+ 4,9
403	42,25	170,3	219	42,93	94,0	— 77,8	+ 1,5	— 76,3
178	35,45	63,1	131	37,75	49,5	— 16,7	+ 3,1	— 13,6
—	—	—	—	—	—	—	—	—
122	34,00	41,5	62	36,00	22,3	— 20,4	+ 1,2	— 19,2
57	30,00	17,1	18	35,00	6,3	— 11,7	+ 0,9	— 10,8
17,9	62,00	11,1	6,0	80,00	4,8	— 7,4	+ 1,1	— 6,3
750	20,57	154,2	680	24,00	163,2	— 14,3	+ 23,3	+ 9,0
290	10,60	30,7	210	10,44	21,9	— 8,4	— 0,4	— 8,8
1 925	7,80	150,2	1 554	7,48	116,2	— 29,0	— 5,0	— 34,0
—	—	115,0	—	—	114,8	— 0,2	—	— 0,2
—	—	4,9	—	—	5,2	+ 0,8	— 0,5	+ 0,3
—	—	45,0	—	—	54,3	— 1,2	+ 10,5	+ 9,3
0,3	400	1,2	0,3	425	1,3	—	+ 0,1	+ 0,1
3 587	38,69	[2] 1 387,8	3 249	39,55	1 284,9	—102,9	—	—102,9
104	51,21	53,3	104	48,45	50,4	—	— 2,9	— 2,9
403	45,56	183,6	403	46,91	189,0	—	+ 5,4	+ 5,4
32	22,20	7,1	32	23,40	7,5	—	+ 0,4	+ 0,4
—	—	45,0	—	—	44,0	— 1,0	—	— 1,0
75,2	305	229,4	75,2	305	229,4	—	—	—
—	—	24,0	—	—	24,0	—	—	—
90,3			94,0					
21,1			21,0					
11,3	381	[2] 1 265,9	11,4	379	1 204,6	— 61,3	—	— 61,3
10,5			11,6					
199,2			180,2					
2,0	470	9,4	2,0	500	10,0	—	+ 0,6	+ 0,6
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,5	—	—	1,5	—	—	—
0,4	600	2,4	0,32	643	2,1	— 0,5	+ 0,2	— 0,3
—	—	1,0	—	—	0,8	— 0,2	—	— 0,2
—	—	**4 166,9**	—	—	**3 859,1**	**—350,1**	**+ 42,3**	**—307,8**
—	—	125,8	—	—	116,6			
—	—	— 27,9	—	—	— 99,2	— 71,3	—	— 71,3
—	—	**4 139,0**	—	—	**3 759,9**	**—421,4**	**+ 42,3**	**—379,1**
—	—	126,8	—	—	115,2			

Tabell 8. Sammandrag av jordbrukets inkomster åren 1950/51 och 1954/55—1955/56, milj. kr

	1950/51	1954/55	1955/56		Värdeförändring reviderad beräkning — normkalkyl beroende på förändring av		
			Normkalkylen[1]	Reviderad beräkning	kvantiteter	priser	summa
Brödsäd	213,5	451,3	385,6	300,6	— 92,4	+ 7,4	— 85,0
Övrig spannmål	31,8	42,3	69,7	33,4	— 39,5	+ 3,2	— 36,3
Potatis och sockerbetor	268,6	321,1	335,1	301,3	— 51,7	+ 17,9	— 33,8
Olje- och spånadsväxter	193,2	141,2	119,9	120,0	+ 0,6	— 0,5	+ 0,1
Köksväxter och tobak	43,1	44,1	46,2	55,6	— 1,2	+ 10,6	+ 9,4
Summa vegetabiliska produkter	**750,2**	**1 000.0**	**956,5**	**810,9**	**— 184,2**	**+ 38,6**	**— 145,6**
Index	100,0	133,3	127,5	108,1			
Mjölk och mejeriprodukter	1 465,4	1 545,4	1 676,8	1 575,8	— 103,9	+ 2,9	— 101,0
Ägg och slaktfjäderfä	205,2	236,7	253,4	253,4	—	—	—
Slaktdjur	882,6	1 246,2	1 275,3	1 214,6	— 61,3	+ 0,6	— 60,7
Övrigt	7,7	4,3	4,9	4,4	— 0,7	+ 0,2	— 0,5
Summa animaliska produkter	**2 560,9**	**3 032,6**	**3 210,4**	**3 048,2**	**— 165,9**	**+ 3,7**	**— 162,2**
Index	100,0	118,4	125,4	119,0			
Samtliga inkomster	**3 311,1**	**4 032,6**	**4 166,9**	**3 859,1**	**— 350,1**	**+ 42,3**	**— 307,8**
Index	100,0	121,8	125,8	116,6			
Förändringar i kreaturskapitalet	— 46,7	— 96,1	— 27,9	— 99,2	— 71,3	—	— 71,3
Summa	**3 264,4**	**3 936,5**	**4 139,0**	**3 759,9**	**— 421,4**	**+ 42,3**	**— 379,1**
Index	100,0	120,6	126,8	115,2			

tare. Månadslönen höjdes på motsvarande sätt. Vidare förekom justeringar av olika tillägg, vilka procentuellt sett motsvarade eller översteg höjningarna av timlönen för ordinarie tid. De ifrågavarande justeringarna skall senare delvis beröras i samband med redovisningen av beräkningarna över den sammanlagda timförtjänsten. Här omnämnes i fortsättningen endast vissa smärre justeringar i de allmänna bestämmelserna. Några betydande principiella förändringar i avtalet förekom ej.

Beträffande *ackordspriserna* må nämnas, att ersättningen för hässjning och krakning av hö samt krakning och skylning av säd höjdes med i genomsnitt 13 procent, medan ackordspriserna för potatisupptagning höjdes med i genomsnitt 12 procent. Dessa höjningar är något högre än den generella höjningen av timlönen för ordinarie tid, som utgjorde 11 procent. Ackordspriserna och deras utveckling beaktas emellertid ej i kalkylen.

En annan förändring i avtalet gäller *mjölkpriset,* som fastställdes till det pris, som vid närmaste utminuteringsställe tillämpas för standardiserad mjölk med 3 procent fetthalt i löst mått. Förut tillämpades det pris, som fick uttagas vid försäljning enligt statens jordbruksnämnds normalprisbestämmelser för »länen i övrigt».[2] Den nya prisbestämmelsen för mjölk kan sägas innebära, att lantarbetarna nu betalar minutpris för 3-procentig standar-

[1] Jfr not 1 till tabell 7.

[2] De delar av de olika länen, för vilka ett gemensamt minimipris skulle gälla.

diserad mjölk för helmjölk vid gården. Ehuru det ansetts befogat att omnämna denna prisbestämmelse, skall den vid de principer, som nu tillämpas för arbetskostnadsberäkningen i jordbrukskalkylen, ej beaktas.

Den nya sjukförsäkringslagen har nödvändiggjort vissa ändringar i det nya avtalet, vilka huvudsakligen är av formell natur.

Redan i vårkalkylen 1955 omnämndes, att den *ändring av semesterlagen*, som innebär att även bortavaro på grund av sjukdom numera kvalificerar till semester, skulle få vissa konsekvenser och givetvis nödvändiggöra motsvarande ändringar i löneavtalets allmänna bestämmelser. Kalkylsakkunniga har i propositionen 1955: 180, s. 98*, berört denna fråga men samtidigt uttalat, att verkningarna av de ändrade grunderna för semesterkvalifikation ej har kunnat beaktas, på grund av att tillförlitligt beräkningsunderlag saknas. Några förutsättningar för att göra tillförlitliga kalkyler på detta område föreligger ej heller nu.

Vissa förtydliganden har i det nya avtalet gjorts i fråga om själva *definitionerna för gränsdragningen mellan olika arbetarkategorier*, vilka emellertid ej påkallar någon särskild uppmärksamhet i samband med arbetskostnadsberäkningarna. Bestämmelserna om *bostadsavgifter o. dyl.* undergick ej någon förändring i samband med det nya avtalet.

Arbetsvolymen. I vårkalkylen 1955 redovisades en del nytt material i samband med diskussionen om förändringarna i arbetsvolymen. Det nya materialet hade framkommit genom undersökningar utförda av statistiska centralbyrån i samband med arealinventeringarna. Fr. o. m. 1951 har i frågeformulären till arealinventeringarna även införts frågor angående antalet sysselsatta i jordbruket den 1 juni eller närmast följande vardag samt om antalet lejda arbetstimmar under det närmast föregående året. Uppgifter från centralbyråns undersökning förelåg till vårkalkylen 1955 för fyra år. Vidare redovisades i vårkalkylen 1955 bearbetningar av annat material, som tidigare vanligtvis icke studerats i samband med arbetskostnadsberäkningen, nämligen dels uppgifter om antalet arbetsdagar i jordbruket för både lejd personal och familjemedlemmar vid de gårdar, som lämnar uppgifter till socialstyrelsens lönestatistik, dels uppgifter om antalet inkomsttagare enligt taxeringsstatistiken med sin huvudsakliga inkomst från jordbruk. Tillsammans med den jordbrukse kon omiska undersökningen, som hittills utgjort det viktigaste underlaget för bedömningen av jordbrukets arbetsvolym i samband med jordbrukskalkylen, diskuterades alltså material från fyra olika undersökningar, som kunde tänkas belysa arbetsvolymens utveckling. En omfattande redogörelse ingår i propositionen 1955: 180, s. 88*—96*.

Då emellertid material från de olika undersökningarna delvis gav sinsemellan starkt avvikande resultat, ansåg de kalkylsakkunniga det icke vara möjligt att på objektiva grunder avgöra, vilken vikt de olika undersökningarna borde tillmätas. I stället redovisades arbetsvolymen enligt de fem olika alternativ som erhålles, om denna fr. o. m. 1950/51 t. o. m. 1955/56 antages ha nedgått med 3,0, 3,5, 4,0, 4,5 eller 5,0 procent per år.

Då något nytt material inte framkommit, har man ej ansett det vara möjligt att nu göra någon säkrare bedömning i fråga om arbetsvolymens utveckling än vid tiden för vårkalkylen 1955. Följaktligen har arbetsvolymen alltjämt redovisats på samma sätt som i nämnda vårkalkyl.

Timlöner. I samband med vårkalkylen 1955 presenterades nya beräkningar för sammanvägning av timlönerna till arbetare inom olika lönekategorier. En relativt utförlig redogörelse för dessa beräkningar, vilka även nu tillämpats, finnes i propositionen 1955: 180, s. 96*—97*.

I följande tablå visas utvecklingen sedan basåret av den avtalsenliga tim-

lönen (utan semesterersättning och övertidsersättningar) sammanvägd enligt i vårkalkylen 1955 angivna vägningstal.

Avtalsperiod	Genomsnittlig timlön, öre	Index, mars—dec. 1950 = 100
1. 3.—31. 12 1950	175,51	100,0
1. 1.—31. 12 1951	200,60	114,3
1. 1.—31. 12 1952	251,23	143,1
1. 1.—31. 12 1953	251,36	143,2
1. 1.—31. 12 1954	264,48	150,7
1. 1. 1955—	294,60	167,9

Övertidsersättningen (tillägget utöver ordinarie lön vid övertidsarbete) beräknas med utgång från uppgifter om övertid i procent av arbetad tid för arbetare med kollektivavtal enligt socialstyrelsens lönestatistik. Övertidsprocenten för verklig övertid har under de senaste åren varit följande.

1951	1,8
1952	1,9
1953	2,0
Medeltal	1,9

Den genomsnittliga övertidsersättningen per timme beräknas genom sammanvägning av avtalsmässig extra ersättning i öre per timme vid övertidsarbete under å ena sidan vardagar samt å andra sidan helgdagsaftnar, sön- och helgdagar samt nattarbete. Härvid tillämpas viktstalet 1 för den sistnämnda gruppen av övertidsarbete, medan övertidsersättningen under vardagar ges viktstalet 6.

Enligt 1955 års löneavtal höjdes övertidsersättningen på vardagar för manliga arbetare under de två första timmarna med 10 öre/tim. samt för överskjutande tid med 15 öre/tim. För arbete på sön- och helgdagar samt nattetid höjdes övertidsersättningen med 20 öre/tim. Övertidsersättningen i öre/tim. redovisas i följande tablå fr. o. m. 1950.

År	Helgdagsaftnar, sön- och helgdagar etc.	Vardagar (inkl. lördagar)
1950	90	60
1951	110	70
1952	140	90
1953	140	90
1954	180	[1]110
1955	200	[2]122,5

[1] 90 öre/tim. för de två första timmarna per dag samt därefter 130 öre/tim.
[2] 100 öre/tim. för de två första timmarna per dag samt därefter 145 öre/tim.

T. o. m. 1953 var den extra ersättningen vid övertid på vardagar inklusive lördagar lika stor oavsett övertidsarbetets längd under en viss tid. Fr. o. m. 1954 har emellertid den extra ersättningen för övertid på vardagar differentierats. Hur denna differentiering göres framgår av noten i föregående tablå. Vid beaktandet av övertidsersättningen enligt 1954 och 1955 års avtal har i fråga om vardagar (inklusive lördagseftermiddagar) räknats med att halva övertiden betalas med den lägre extra ersättningen och halva tiden med den högre extra ersättningen.

Tilläggen för djurskötare. Fr. o. m. vårkalkylen 1954 har beaktats de tillägg till timlönen för ordinarie tid, som utgår vid arbete med djurskötsel

under lördagseftermiddagar samt sön- och helgdagar. Tillägget utgår till ladugårdsförmän, djurskötare, arbetare med blandat arbete vid utförande av djurskötsel samt mjölkkörare.

Beräkningarna över dessa tillägg har gjorts i samråd med lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer. Tillägget har dock kunnat beaktas endast i fråga om ladugårdsförmän och djurskötare, enär den tid, för vilken tillägget utgår, ej har kunnat nöjaktigt bestämmas för arbetare med blandat arbete samt mjölkkörare. Beräkningarna redovisas i propositionen 1954: 180, s. 91* och följande. Ersättningen per timme vid nämnda arbeten höjdes i avtalet 1955 från 40 till 50 öre/tim. Tilläggets storlek beräknas till 125 kr före 1954 års löneavtal, 200 kr under 1954 samt 250 kr enligt 1955 års avtal (500 tim. × 50 öre/tim.). Utslaget på 2 400 arbetade timmar per år innebär detta ett tillägg på genomsnittslönen av tidigare 5,21 öre, under 1954 8,33 öre samt fr. o. m. 1955 10,42 öre/tim. för de berörda arbetarkategorierna. Utslaget på all i jordbrukskalkylen inräknad arbetstid motsvarar tillägget i följande tablå angivna värden.

Sön- och helgdagstillägg för djurskötare

År	Öre/tim.	Index
1950	1,07	100,0
1951	1,06	99,1
1952	1,05	98,1
1953	1,04	97,2
1954	1,65	154,2
1955	2,05	191,6

Sjukförsäkringsreformen. Konsekvenserna i fråga om jordbrukets arbetskostnader av den fr. o. m. den 1 januari 1955 införda allmänna sjukförsäkringen beaktades i vårkalkylen 1955 och kommenteras i propositionen 1955: 180, s. 100*—101*.

Genomsnittlig timlön. De i en tidigare tablå redovisade genomsnittliga avtalslönerna för olika löneperioder anges i följande översikt omräknade till produktionsår. I översikten har även införts extra övertidsersättning samt extra ersättning till djurskötare jämte semesterersättning och tillägg för sjuk- och olycksfallsförsäkring. Slutligen har de nämnda tilläggen adderats till den genomsnittliga avtalslönen för ordinarie tid.

Sammanställning rörande arbetsförtjänst per timme för lantarbetare 1950/51—1955/56 enligt avtalslön inklusive vissa avtalsstipulerade tillägg. Samtliga värden i öre/tim.

År	Avtalslön för ordinarie tid	Övertidsprocent	Extra övertidsers., öre/övertidstim.	Extra övertidsers. utslagen på all arbetad tid $\frac{b \times c}{100}$	Semesterersättning
	a	b	c	d	e
1950/51	192,24	1,7	71,9	1,22	8,07
1951/52	234,35	1,8	90,0	1,62	15,00
1952/53	251,32	1,9	97,1	1,84	16,08
1953/54	260,11	1,9	112,4	2,14	16,65
1954/55	284,56	1,9	129,1	2,45	18,21
1955/56	294,68	1,9	133,6	2,54	18,86

År	Sön- och helgdags-tillägg för djurskötare	Summa kalkylerad timlön inkl. tillägg a+d+e+f	Tillägg för sjuk- och olycksfalls-försäkring	Summa	Index
	f	g	h	i	k
1950/51	1,06	202,59	2,77	205,36	100,0
1951/52	1,05	252,02	3,44	255,46	124,4
1952/53	1,04	270,28	3,69	273,97	133,4
1953/54	1,45	280,35	3,83	284,18	138,4
1954/55	1,92	307,14	5,45	312,59	152,2
1955/56	2,04	318,12	6,30	324,42	158,0

Kostnadssummor. I tabell 9 redovisas beräkningen av jordbrukets arbetskostnader enligt de tidigare omnämnda alternativen i fråga om arbetsvolymen.

Tabell 9. Beräkning av jordbrukets arbetskostnader

År	Arbetsvolym milj. mt vid årlig minskning från basåret med					Avtalslön inkl. avtalsstipulerade tillägg, öre/mt
	3,0 %	3,5 %	4,0 %	4,5 %	5,0 %	
Vårkalkylen						
1950/51	972,49	972,49	972,49	972,49	972,49	205,36
1951/52	943,32	938,45	933,59	928,73	923,87	255,46
1952/53	915,02	905,60	896,25	886,94	877,68	273,97
1953/54	887,57	873,90	860,40	847,03	833,80	284,18
1954/55	860,94	843,31	825,98	808,91	792,11	290,48
1955/56	835,11	813,79	792,94	772,51	752,50	291,18
Reviderad beräkning						
1954/55	860,94	843,31	825,98	808,91	792,11	312,59
1955/56	835,11	813,79	792,94	772,51	752,50	324,42

	Kalkylbelopp vid de olika alternativen i fråga om årlig arbetsvolymminskning									
	Milj. kr					Index 1950/51 = 100				
	3,0 %	3,5 %	4,0 %	4,5 %	5,0 %	3,0 %	3,5 %	4,0 %	4,5 %	5,0 %
Vårkalkylen										
1950/51	1 997,1	1 997,1	1 997,1	1 997,1	1 997,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1951/52	2 409,8	2 397,4	2 384,9	2 372,5	2 360,1	120,7	120,0	119,4	118,8	118,2
1952/53	2 506,9	2 481,1	2 455,5	2 429,9	2 404,6	125,5	124,2	123,0	121,7	120,4
1953/54	2 522,3	2 483,4	2 445,1	2 407,1	2 369,5	126,3	124,4	122,4	120,5	118,6
1954/55	2 500,9	2 449,6	2 399,3	2 349,7	2 300,9	125,2	122,7	120,1	117,7	115,2
1955/56	2 431,7	2 369,6	2 308,9	2 249,4	2 191,1	121,8	118,7	115,6	112,6	109,7
Reviderad beräkning										
1954/55	2 691,2	2 636,1	2 581,9	2 528,6	2 476,1	134,8	132,0	129,3	126,6	124,0
1955/56	2 709,3	2 640,1	2 572,5	2 506,2	2 441,3	135,7	132,2	128,8	125,5	122,2

Kapitalkostnader

Grundförbättringar, avskrivning och underhåll

Täckdikningskostnader. Kostnaderna för täckdikning har alltsedan vårkalkylen 1947 beräknats enligt de grunder, som angetts i SOU 1950: 29. I övrigt kan beträffande principerna för beräkningen hänvisas till vårkalkylen 1955, propositionen 1955: 180, s. 100*—102*.

Utvecklingen av den täckdikade arealen enligt 1951 års jordbruksräkning kunde beaktas i vårkalkylen 1955. Däremot kunde utvecklingen av lantarbetarlönerna då ej beaktas. Lönehöjningen har nu inräknats i kalkylen. Vidare har priset på tegelrör sedan vårkalkylen 1955 stigit med ca 5 kr till 150 kr per 1 000 st. 2″ rör.

Statsbidraget till täckdikning var vid tiden för vårkalkylen 1955 känt t. o. m. kalenderåret 1954. Nu föreligger uppgifter även för 1954/55. Den summa, som utgått i statsbidrag under budgetåret 1954/55, har upptagits även för 1955/56.

Kostnader för underhåll av större, öppna diken. Längden av underhållskrävande, öppna avloppsdiken har liksom i de närmast föregående kalkylerna hållits oförändrad. Vid framskrivning av underhållskostnaderna har löneutvecklingen under 1955 beaktats.

Sammandrag över jordbrukets kostnader för grundförbättringar redovisas i tabell 10, där även avdrag gjorts för de statliga bidragen.

Tabell 10. Jordbrukets kostnader för grundförbättringar. Värdetal i milj. kr

År	Täck-dikningskostnader	Kostnader för underhåll av större öppna diken	Avgår statsbidrag	Nettosumma = jordbrukets kostnader	Index 1950/51 = 100
Vårkalkylen					
1950/51	10,59	8,46	0,58	18,47	100,0
1951/52	13,34	10,54	1,02	22,86	123,8
1952/53	14,06	11,33	0,90	24,49	132,6
1953/54	14,37	11,69	1,27	24,79	134,2
1954/55	15,18	11,90	1,33	25,75	139,4
1955/56	15,35	11,90	1,33	25,92	140,3
Reviderad beräkning					
1954/55	15,84	12,84	1,40	27,28	147,7
1955/56	16,52	13,31	1,40	28,43	153,9

De nu beräknade kostnaderna för 1955/56 överstiger kostnaderna enligt vårkalkylen med 2,51 milj. kr, varav 2,32 milj. kr står i samband med att lönehöjningen nu kunnat beaktas.

Ekonomibyggnader, avskrivning och underhåll

Kostnaderna för avskrivning och underhåll av ekonomibyggnader har beräknats enligt samma metodik som tidigare. Beräkningen består av en framskrivning av en för 1946 fastslagen kostnadssumma med hjälp av en riksindex för ekonomibyggnadskostnader utarbetad inom statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader (SFL). Från 1954 till 1955 har denna index stigit med 13 enheter från 311 till 324 (1935/37 = 100). Index i fråga framskrives i sin tur enligt utvecklingen av Lantbruksförbundets månadsindex för byggnadskostnader. Denna senare index, som i sig innefattar utvecklingen av både arbetslöner och materialpriser, har sedan vårkalkylen 1955

påverkats av såväl höjda arbetslöner till byggnadsarbetare som ändrade priser på en del byggnadsmaterial.

Fr. o. m. 1 januari 1955 höjdes lönerna till lantarbetare, som delvis utför byggnadsarbete. Avtalsförhandlingarna var emellertid ej avslutade vid tiden för vårkalkylen 1955, varför höjningen då ej kunde beaktas. För de egentliga byggnadsarbetarna höjdes lönerna fr. o. m. 1 april 1955. Denna höjning, som innebar att timförtjänsten för tidavlönade byggnadsarbetare ökades med 31 öre genom att den s. k. ackordskompensationen höjdes från 39 till 70 öre/tim., beaktades i vårkalkylen 1955.

Delindex för arbetslön för 1953 med 1946 som bas beräknas nu till 194,6 och stiger sedan för 1954 och 1955 till 201,3 respektive 219,5. Motsvarande indextal för material beräknas för 1953 till 200,2 och för 1954 och 1955 till 196,2 respektive 200,2. Materialpriserna, som under 1954 nästan genomgående sänktes något, har under 1955 åter stigit. Träpriset sänktes i februari 1954 men har åter stigit under augusti 1955.

Fr. o. m. höstkalkylen 1951 har de sakkunniga av skäl, som närmare redovisas i propositionen 1952: 176, lämnat utvecklingen av priserna på trävaror obeaktad för tiden fr. o. m. januari 1950. Prisutvecklingen för trävaror har i stället i beräkningen från nämnda tidpunkt helt fått följa utvecklingen för annat material än trävaror.

I följande översikt visas Lantbruksförbundets (SL:s) prisindex med 1946 som bas, dels för trävaror, dels för allt byggnadsmaterial såväl med som utan inverkan av prisutvecklingen på trävaror.

SL:s prisindex för byggnadsmaterial

År	Trävaror	Allt byggnadsmaterial med inverkan av prisutvecklingen för trävaror	Allt byggnadsmaterial med samma prisutveckling för trävaror som för övrigt material fr. o. m. den 1 januari 1950
		I	II
1946	100,0	100,0	100,0
1949	128,9	117,2	117,2
1950	159,8	134,2	118,8
1951	277,8	207,6	146,0
1952	269,6	208,3	158,1
1953	261,4	200,2	148,8
1954	256,3	196,2	145,9
1955	261,3	200,2	148,8
1956	268,8	204,9	151,5

Framskrivning av SFL:s index med SL:s index

År	SFL:s index 1935/37 = 100	SL:s index 1955 = 100	1949 = 100	SFL:s index framskriven med SL:s index	
		I	II	I	II
1949	204,7		100,0		204,7
1950	218,9		101,5		207,8
1951	316,8		124,3		254,4
1952	319,8		142,1		290,9
1953	308,5		138,7		283,9
1954	311,3		139,5		285,6
1955	324,5	100,0	146,8	324,5	300,5
1956		101,7	148,8	330,0	304,6

Den gängse framskrivningen av SFL:s index enligt utvecklingen av Lantbruksförbundets månadsindex för byggnadskostnader har utförts enligt de båda alternativen i fråga om prisutvecklingen för byggnadsmaterial.

Framskrivning av kostnaderna. Med tillämpande av de båda alternativen har på vanligt sätt verkställts framskrivning av den kostnadssumma, som genom inventering och särskilda beräkningar fastställts för 1946.

Tabell 11. Framskrivning av 1946 års kostnadssumma med SFL:s index

År	Kalenderår				Produktionsår			
	SFL:s index 1946 = 100		milj. kr		milj. kr		Index 1950/51 = 100	
	I	II	I	II	I	II	I	II
Vårkalkylen								
1946	100,0	100,0	123,5	123,5				
1949 (1948/49)	112,7	112,7	139,2	139,2	139,3			
1950 (1949/50)	120,5	114,4	148,8	141,3	145,6	140,6		
1951 (1950/51)	174,4	140,1	215,4	173,0	193,2	162,4	100,0	100,0
1952 (1951/52)	176,1	160,2	217,5	197,8	216,8	189,5	112,2	116,7
1953 (1952/53)	168,4	156,3	208,0	193,0	211,2	194,6	109,3	119,8
1954 (1953/54)	170,7	157,0	210,8	193,9	209,9	193,6	108,6	119,2
1955 (1954/55)	173,1	159,4	213,8	196,9	212,8	195,9	110,1	120,6
1956 (1955/56)	174,0	160,4	214,9	198,1	214,5	197,7	111,0	121,7
Reviderad beräkning								
1953 (1952/53)	169,9	156,3	209,8	193,0	212,4	194,6	109,9	119,8
1954 (1953/54)	171,4	157,3	211,7	194,3	211,1	193,9	109,3	119,4
1955 (1954/55)	178,7	165,5	220,7	204,4	217,7	201,0	112,7	123,8
1956 (1955/56)	181,7	167,7	224,4	207,1	223,2	206,2	115,5	127,0

Kostnaderna enligt alternativ II understiger motsvarande kostnader enligt alternativ I med för 1954/55 16,7 milj. kr och för 1955/56 17,0 milj. kr.

I samband med vårkalkylen 1954 övervägde de kalkylsakkunniga att eventuellt återgå till beräkningsalternativ I, vilket tillämpades t. o. m. vårkalkylen 1951 och som innebär fullt hänsynstagande till prisutvecklingen för trävaror. Det anfördes då bl. a., att priserna på trävaror hade stabiliserats, vilket framgick av att prisindex för dessa under en tid varit oförändrad.

Trots att utvecklingen på byggnadsområdet alltså kunde motivera en återgång till den beräkningsmetodik, som tillämpades före 1951, ansågs det ej, att en sådan borde företagas i vårkalkylen 1954. Detta sammanhängde med önskvärdheten att inom kort med ledning av nytt material kunna ompröva grunderna för beräkningen av byggnadskostnaderna i jordbrukskalkylen och söka erhålla en kostnadssumma för ett senare år än 1946, vilket års byggnadskostnader hittills bildat grundvalen för en indexmässig framskrivning. Det var redan vid anförda kalkyltillfälle också bekant, att nämnden för den jordbruksekonomiska undersökningen ämnade begära en ny utredning angående byggnadskostnadernas storlek i jordbruket. Denna undersökning hade vid tiden för vårkalkylen 1955 igångsatts. Kalkylsakkunniga har ej funnit anledning att nu frångå sitt ställningstagande i samband med vårkalkylen 1955, vilket innebär, att omläggning av byggnadskostnadsberäkningen bör anstå, tills resultaten från den pågående undersökningen kan tillämpas.

Maskiner och redskap, avskrivning och underhåll

Beräkningarna av kostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap har fr. o. m. vårkalkylen 1948 utförts enligt de principer, som angetts i SOU 1950: 29. Detta innebär, att avskrivningskostnaderna beräknas med utgångspunkt från kända årliga inköpskostnader enligt en 15-årig avskrivningsplan samt med tillämpning av återanskaffningsvärdeprincipen. Vad underhållskostnaderna beträffar, innebär metoden kostnadsberäkning genom framskrivning av senaste kända kostnadssumma enligt statistiska centralbyråns deklarationsundersökning.

Avskrivningskostnader. Vid upprättandet av vårkalkylen 1955 tillämpades för avskrivningsberäkningen resultaten av undersökningar över jordbrukets inköp av traktorer samt övriga maskiner och redskap 1953. Preliminärt beräknades traktoranskaffningen för 1954 bli av ungefär samma omfattning som under 1953.

Vid nu utförda beräkningar över avskrivningsbeloppens storlek har resultat förelegat från undersökningarna över jordbrukets traktor- och maskinanskaffning under 1954.[1] Dessa undersökningar har utförts enligt samma principer som under de närmast föregående åren. Uppgifter har alltså inhämtats från tillverkare och importörer om såväl värdet av försäljningen 1954 beräknat i bruttopris som antal försålda maskiner.

Beträffande de utförda undersökningarna om maskininköpen skall i det följande lämnas vissa uppgifter.

Traktorer. Jordbrukets inköp av traktorer under 1954 uppgick enligt undersökningen till 15 074. I följande tablå redovisas antalet av jordbrukarna inköpta traktorer under de åtta senaste åren (exklusive trädgårdstraktorer).

1947	7 332
1948	11 309
1949	11 173
1950	12 490
1951	13 858
1952	14 788
1953	14 401
1954	15 074

För 1955 förutses en betydligt mindre anskaffning av traktorer än under 1954. Med ledning av antalet registrerade traktorer enligt länsstyrelsernas traktorregister t. o. m. augusti 1955 beräknas jordbrukets inköp under 1955 inte komma att omfatta fler än 12 500 traktorer (jfr beräkningen av kostnaderna för driv- och smörjmedel).

Jordbrukets inköpskostnader för traktorer enligt enkätundersökningen redovisas i samma tablå som inköpen av övriga maskiner och redskap. Inköpskostnaderna för traktorer uppgick 1954 till 162,6 milj. kr. I jämförelse med 1953 utgör detta belopp en nedgång med 1,6 milj. kr trots att antalet inköpta traktorer ökat. Vid beräkningen av inköpskostnaderna för traktorer under 1955 har räknats med att de traktorer som anskaffas detta år kommer att ha samma genomsnittliga standard och storlek som under 1954.

Någon anskaffning av dragbilar har ej räknats med under senare år. Traktorinventeringen i oktober 1954 visar, att antalet dragbilar minskat starkt och det är sannolikt, att nyanskaffningen numera är ytterst obetydlig. Inköpskostnaderna för jeepar ingår bland kostnader för andra maskiner och redskap.

[1] Fullständig redogörelse finnes i »Lantmannen» 1955: 15 och 1955: 38.

I de tre senaste vårkalkylerna har de kalkylsakkunniga berört de förändringar i priser och försäljningsvillkor, som torde ha inträtt på grund av den rikligare tillgången på traktorer i marknaden. Förändringen har beaktats genom ett generellt avdrag med 5 procent på de priser, efter vilka återanskaffningsvärdena beräknas. Också i nu utförda beräkningar har återanskaffningsvärdena för traktorer — sådana dessa beräknats enligt katalogpriser — reducerats med 5 procent.

Övriga maskiner och redskap. Kostnaden för jordbrukets inköp av maskiner och redskap exklusive traktorer uppgick 1954 till 163,0 milj. kr mot 167,1 milj. kr 1953. För 1955 har analogt med principerna vid tidigare kalkyltillfällen räknats med inköp av andra maskiner och redskap än traktorer till samma volym, som nu tillämpats för 1954.

I följande tablå anges resultaten av undersökningarna över jordbrukets inköpskostnader för traktorer och andra maskiner och redskap. Liksom tidigare saknas uppgifter i fråga om jordbrukets inköp av vagnar, kälkar, pumpar och hydroforer, elektriska motorer m. m. Dessa inventarier har icke kunnat redovisas i enkätundersökningarna och ligger för samtliga år utanför avskrivningsberäkningarna.

Jordbrukets kostnader för inköp av traktorer samt övriga maskiner och redskap, redovisade i enkätundersökningarna, milj. kr

År	Traktorer exklusive dragbilar	Övriga maskiner och redskap	Summa	Index 1938 = 100
1938	21,0	42,0	63,0	100,0
1946	29,8	95,2	125,0	198,4
1947	54,0	105,4	159,4	253,0
1948	90,2	125,8	216,0	342,9
1949	102,2	130,2	232,4	368,9
1950	120,9	141,3	262,2	416,2
1951	141,7	165,3	307,0	487,3
1952	164,8	164,0	328,8	521,9
1953	164,2	167,1	331,3	525,9
1954	162,6	163,0	325,6	516,8

I följande tablå anges inköpssummorna under de fem senaste åren reducerade till 1938 års prisläge i jämförelse med de redovisade inköpssummorna för 1938 (värde i milj. kr).

År	Traktorer	Övriga maskiner och redskap	Summa	Index
1938	21,0	42,0	63,0	100,0
1950	72,5	97,5	170,0	269,8
1951	76,9	100,0	176,9	280,8
1952	87,5	87,0	174,5	277,0
1953	87,4	87,7	175,1	277,9
1954	90,7	85,7	176,4	280,0

Inköpssummorna omräknade till 1938 års prisläge visar för traktorer en betydande uppgång under 1954 jämfört med 1953. Övriga maskiner och redskap har å andra sidan inköpts i något mindre omfattning under det senaste redovisade året än under det närmast föregående.

På grundval av hittills tillgängliga uppgifter om maskininköpens storlek

samt med hänsyn till omnämnda uppskattningar av inköpen under 1955 har avskrivningsberäkningen justerats och framförts t. o. m. 1955/56. Avskrivningskostnaderna för senare år redovisas i följande tablå.

Beräknade avskrivningskostnader för i enkätundersökningarna redovisade maskiner och redskap, milj. kr

År	Avskrivningskostnader beräknade på återanskaffningsvärde för			Relativa tal 1950/51 = 100		
	traktorer	övriga redovisade maskiner och redskap m. m.	samtliga redovisade maskiner och redskap m. m.			
	A	B	C	A	B	C
1950/51	40,0	95,7	135,7	100,0	100,0	100,0
1951/52	49,9	116,4	166,3	124,8	121,6	122,5
1952/53	56,2	127,1	183,3	140,5	132,8	135,1
1953/54	62,1	133,3	195,4	155,3	139,3	144,0
1954/55	68,5	138,0	206,5	171,3	144,2	152,2
1955/56	75,6	145,5	221,1	189,0	152,0	162,9

För produktionsåret 1954/55 uppgår de nu beräknade avskrivningskostnaderna till 206,5 milj. kr mot 202,7 milj. kr enligt vårkalkylen 1955. För produktionsåret 1955/56 beräknas avskrivningskostnaderna till 221,1 milj. kr mot 217,3 milj. kr enligt vårkalkylen.

Som inledningsvis anförts, beräknas avskrivningskostnaderna för maskiner och redskap enligt återanskaffningsvärdeprincipen. För såväl traktorer som övriga maskiner och redskap tillämpas härvid särskilda prisindex, som är publicerade i propositionen 1955: 180, s. 108*.

Underhållskostnader. Kostnaderna för underhåll av maskiner och redskap beräknas genom framskrivning av dessa kostnader enligt statistiska centralbyråns deklarationsundersökning samt med beräknat tillägg för kostnaderna vid jordbruk med mindre än 2 hektar åkerjord. Vid beräknandet av detta tillägg har liksom tidigare räknats med samma kostnad per hektar för de minsta brukningsenheterna som vid gårdar inom storleksgruppen 2—5 hektar.

Vid upprättandet av vårkalkylen 1955 fanns uppgifter enligt deklarationsundersökningen t. o. m. 1953. Några nya uppgifter har sedan dess icke framkommit.

Framskrivning av kostnadssummorna enligt deklarationsundersökningen för de aktuella kalkylåren har sedan höstkalkylen 1951 gjorts med hänsyn till verkstadstaxornas utveckling samt liksom tidigare även med hänsyn till utvecklingen av priserna på reservdelar.

Sedan slutet av 1954 har verkstadsarbetarnas löner stigit med 6 procent. Med hänsyn till att en del verkstäder genom rationaliseringsåtgärder i någon mån kunnat motverka lönekostnadernas stegring uppskattar priskontrollnämnden höjningen av verkstadstaxorna till 5 procent fr. o. m. januari 1955.

Inverkan av prisutvecklingen för reservdelar beaktas fr. o. m. vårkalkylen 1954 med utgång från en inom Jordbrukets utredningsinstitut utförd ny indexberäkning för reservdelspriser. Denna är baserad på ett större sortiment av reservdelar än tidigare index. Utvecklingen enligt den nya indexen överensstämmer emellertid relativt väl med tidigare tillämpade indextal. Priserna för reservdelar var under början av 1955 i fallande men har sedan åter stigit.

Vid framskrivning tages även hänsyn till den årliga förändring av underhållskostnaderna, som inträffar på grund av ökningen i maskinbeståndet. Nu liksom i vårkalkylen har räknats med en årlig volymmässigt betingad kostnadsstegring av 3,7 procent.

Framskrivningen av kostnadssumman för 1953 med beaktande av den förutsatta volymmässigt betingade årliga ökningen samt indextalen för reservdelspriser och verkstadstaxor redovisas i följande översikt, där kostnadssummorna för kalenderår även omräknats till produktionsår (värden i milj. kr).

År	Underhållskostnader enligt deklarationsundersökningen	Kostnadssummor efter uppräkning med 3,7 % per år på 1953 års summa (volymökning)	Index för verkstadstaxor och reservdelspriser, 1953 = 100	Kostnadssummorna fr. o. m. 1954 framräknade med prisindex	Omräknat till produktionsår	Index 1950/51 = 100
1950	125,8	—	—	—		
1951 (1950/51)	142,5	—	—	—	136,9	100,0
1952 (1951/52)	163,1	—	—	—	156,2	114,1
1953 (1952/53)	187,6	—	100,0	187,6	179,4	131,0
1954 (1953/54)	—	194,5	106,1	206,4	200,1	146,2
1955 (1954/55)	—	201,7	109,4	220,7	215,9	157,7
1956 (1955/56)	—	209,2	110,0	230,1	227,0	165,8

På grund av nu kända fakta angående kostnadsutvecklingen har underhållskostnaderna för produktionsåret 1954/55 beräknats vara 5,8 milj. kr högre än i årets vårkalkyl. Kostnaderna för prognosåret 1955/56 har beräknats till 227,0 milj. kr, vilket är 9,4 milj. kr mera än den i vårkalkylen beräknade kostnaden.

Sammandrag. Totalkostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap redovisas i tabell 12.

Tabell 12. Sammandrag av avskrivnings- och underhållskostnader för maskiner och redskap, milj. kr

År	Avskrivningskostnader	Underhållskostnader	Summa	Index 1950/51 = 100
Vårkalkylen				
1950/51	135,7	136,9	272,6	100,0
1951/52	166,5	156,2	322,7	118,4
1952/53	183,3	179,4	362,7	133,1
1953/54	193,9	199,9	393,8	144,5
1954/55	202,7	210,1	412,8	151,4
1955/56	217,3	217,6	434,9	159,5
Reviderad beräkning				
1950/51	135,7	136,9	272,6	100,0
1951/52	166,3	156,2	322,5	118,3
1952/53	183,3	179,4	362,7	133,1
1953/54	195,4	200,1	395,5	145,1
1954/55	206,5	215,9	422,4	155,0
1955/56	221,1	227,0	448,1	164,4

De totala kostnaderna för maskiner och redskap beräknas nu till 422,4 milj. kr 1954/55 mot 412,8 milj. kr enligt vårkalkylen 1955. För prognos-

året 1955/56 har kostnaderna sammanlagt beräknats till 448,1 milj. kr, vilket är 13,2 milj. kr mera än den i vårkalkylen 1955 beräknade kostnaden.

Elektricitet

Under 1955 har eltaxorna hittills varit praktiskt taget oförändrade. Däremot förväntas en viss höjning komma att äga rum under 1956. Då emellertid denna höjning inte är bestämd varken till tidpunkt eller storlek, har den ej kunnat beaktas.

Något nytt statistiskt material från deklarationsundersökningen har ej heller stått till förfogande, varför inga ändringar gjorts i de beräkningar över jordbrukets kostnader för elektricitet, som utfördes våren 1955. För närmare redogörelse över beräkningarna hänvisas till propositionen 1955: 180, s. 110*.

Tabell 13. Jordbrukets kostnader för elektricitet

År	Elkostnader enl. deklarationsundersökningen i 1950 års prisläge,[1] milj. kr	Kostnadsökning på grund av		Summa elkostnad, milj. kr	Index 1950/51 = 100
		taxehöjningar, milj. kr	elskatt, milj. kr		
1950/51	41,09	1,95	0,79	43,83	100,0
1951/52	45,68	6,85	4,38	56,91	129,8
1952/53	51,63	10,83	—	62,46	142,5
1953/54	56,71	16,66	—	73,37	167,4
1954/55	61,93	18,19	—	80,12	182,8
1955/56	67,63	19,86	—	87,49	199,6

[1] Framskrivna efter 1953 med hänsyn till förut känd volymutveckling.

Räntekostnader

Åren 1954/55 och 1955/56. Beräkningarna av jordbrukets räntekostnader har verkställts enligt samma beräkningsmetod som i vårkalkylen, vilket bl. a. innebär att Sveriges slakteriförbunds och Skandinaviska kreatursförsäkringsbolagets livdjursstatistik har kommit till användning vid värderingen av kreaturskapitalet (se propositionen 1953: 224, s. 94* ff).

Resultaten av beräkningarna om jordbrukets räntekostnader redovisas i tabell 14.

Kostnader för förnödenheter

Driv- och smörjmedel

Beräkningen av kostnaderna för driv- och smörjmedel har liksom i vårkalkylen 1955 grundats på de uppgifter över traktorinnehav den 1 oktober 1954 och driv- och smörjmedelsförbrukning under 1954, som erhölls i samband med arealinventeringen hösten 1954. Emellertid föreligger nu dessutom resultat från undersökningen över jordbrukets traktoranskaffning under 1954.

Antalet traktorer, dragbilar och jeepar i drift

Egentliga traktorer. I årets vårkalkyl räknades med att nyanskaffningen av traktorer skulle uppgå till 14 000 per år för åren 1954, 1955 och 1956.

Tabell 14. Beräkning av jordbrukets räntekostnader. Lantbrukskapitalet med fördelning på fastighets- och driftskapital, milj. kr

	1950/51	1953/54	1954/55	1955/56	
				Vårkalkylen	Reviderad beräkning
Fastighetskapital	3 168	4 441	4 441	4 441	4 441
Driftskapital					
Kreaturskapital	2 655	3 158	2 951	2 951	2 794
Maskin- och redskapskapital	1 024	1 546	1 684	1 787	1 782
Förrådskapital	730	860	1 001	872	792
Fältinventariekapital	461	561	599	561	585
Därav:					
Arbete	241	295	289	279	279
Utsäde	155	183	225	199	225
Handelsgödsel	65	83	85	83	81
Summa	4 870	6 125	6 235	6 171	5 953
Summa lantbrukskapital	**8 038**	**10 566**	**10 676**	**10 612**	**10 394**
Index	100,0	131,5	132,8	132,0	129,3
Vid beräkningen tillämpade räntesatser					
Hypoteksränta	3,22	3,30	3,33	3,31	3,33
Hypoteksränta plus 0,5 procentenheter	3,72	3,80	3,83	3,81	3,83
Ränta å växel- och borgenslån	4,35	4,67	5,16	4,80	5,93
Medelränta	3,76	3,92	4,11	3,97	4,36
Räntekostnader					
Milj. kr	**302,2**	**414,2**	**438,8**	**421,3**	**453,2**
Index	100,0	137,1	145,2	139,4	150,0

Det verkligen anskaffade antalet är nu känt för 1954 och uppgick till 15 074. Anskaffningen av nya traktorer till jordbruket sedan 1950 framgår av följande tablå.

	Kalenderår		Produktionsår	
Enligt undersökningen ...	1950	12 490		
» » ...	1951	13 858	1950/51	13 402
» » ...	1952	14 788	1951/52	14 478
» » ...	1953	14 401	1952/53	14 530
» » ...	1954	15 074	1953/54	14 850
Uppskattat antal	1955	12 500	1954/55	13 358
» »	1956	14 000	1955/56	13 500

Med hänsyn till årets dåliga skörd och de skärpta kreditrestriktionerna kan traktoranskaffningen under 1955 förväntas bli lägre än under 1954. Enligt en sammanställning av länsstyrelsernas traktorregister hade t. o. m. augusti inregistrerats 8 673 traktorer under 1955, vilket är 1 359 färre än under motsvarande tid 1954.

Jordbrukets traktoranskaffning under 1955 har med hänsyn härtill antagits icke komma att omfatta fler än 12 500. Detta är 1 500 traktorer mind-

re än som räknades med i vårkalkylen. För 1956 har liksom i vårkalkylen antagits en anskaffning av 14 000 traktorer.

Beräkningen av antalet traktorer i drift har grundats på traktorräkningen den 1 oktober 1954. Enligt denna fanns vid jordbruk med över 2 hektar åker 107 458 egentliga traktorer. För att beräkna antalet per den 1 juli 1954 har förutsatts en kontinuerlig ökning av traktorantalet från föregående traktorräkning den 3 juni 1952. Under denna förutsättning blir antalet traktorer den 1 juli 1954 104 150. Utöver dessa traktorer, som är direkt knutna till gårdarna, finnes traktorer för jordbruksdrift, som tillhör maskinstationer och andra maskinhållare. Deras antal var 1950 drygt 1 000. För 1954 har liksom i tidigare kalkyler antalet upptagits till 1 000. Hela antalet traktorer i jordbruket den 1 juli 1954 blir då 105 150. Hur många traktorer som dessutom kan finnas vid gårdar med mindre än 2 hektar åker är ej känt.

Vid beräkningen av den sannolika utvecklingen av antalet traktorer i drift efter den 1 juli 1954 har nyanskaffningen efter detta datum beaktats. Från antalet nyanskaffade traktorer har antalet utrangerade dragits bort. Detta senare antal har för 1951—1954 beräknats som skillnaden mellan antalet nyanskaffade traktorer och ökningen i traktorbeståndet enligt traktorräkningarnas resultat. Beräkningarna framgår av följande tablå. För de två senaste åren har skrotningen uppskattats till 3 000 per år. Denna antagna skrotning är 1 000 traktorer färre än som räknades med i vårkalkylen 1955. Minskningen motiveras med de låga skrotningssiffrorna under de föregående åren.

Tidpunkt	Antal i drift ett år tidigare	Tillkommer inköp	Avgår skrotning	Antal i drift
1. 7. 1950				57 225
1. 7. 1951	57 225	13 175	3 400	67 000
1. 7. 1952	67 000	14 320	2 820	78 500
1. 7. 1953	78 500	14 600	1 300	91 800
1. 7. 1954	91 800	14 700	1 350	105 150
1. 7. 1955	105 150	13 800	3 000	115 950
1. 7. 1956	115 950	13 250	3 000	126 200

Dragbilar och jeepar. Vid traktorräkningen den 1 oktober 1954 efterfrågades också antalet dragbilar och jeepar. Vid denna tidpunkt hade jordbrukarna 6 157 dragbilar och 712 jeepar. Dessutom fanns hos maskinstationerna ca 25 dragbilar och jeepar.

I nu utförda beräkningar har räknats med samma antal som i vårkalkylen eller 6 200 dragbilar och 700 jeepar under samtliga beräkningsår.

Förbrukning av driv- och smörjmedel

Årsförbrukningen per fordon för egentliga traktorer. Beräkningarna har baserats på uppgifter om driv- och smörjmedelsförbrukningen under 1954 vid gårdar över 2 hektar enligt drivmedelsinventeringen den 1 oktober 1954.

För de traktorer (1 000 st), som lagts till det i traktorräkningen för 1954 uppgivna antalet och som tillhör sådana maskinhållare, som ej är jordbrukare, har räknats med samma förbrukning som till traktorer på jordbruk större än 100 hektar.

Av ökningen i antalet traktorer mellan traktorräkningarna den 3 juni 1952 och den 1 oktober 1954 har 38 procent tillförts storleksgruppen 2—10

Tabell 15. Egentliga traktorer, dragbilar och jeepar i drift, fördelade med hänsyn till drivmedelsslag

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
Reviderad beräkning						
Egentliga traktorer						
Bensindrivna	4 950	5 500	6 460	8 520	11 110	13 670
Brännoljedrivna med startbensin	2 775	2 810	2 850	2 890	2 940	2 980
D:o utan startbensin	8 500	10 590	13 810	18 330	22 840	26 990
Motorfotogendrivna	47 525	55 770	64 250	70 960	75 460	79 140
Summa	**63 750**	**74 670**	**87 370**	**100 700**	**112 350**	**122 780**
Ökning sedan föregående år		10 920	12 700	13 330	11 650	10 430
Dragbilar						
Bensindrivna	3 900	3 490	3 130	2 840	2 840	2 840
Motorfotogendrivna	4 600	4 310	3 870	3 360	3 360	3 360
Summa	**8 500**	**7 800**	**7 000**	**6 200**	**6 200**	**6 200**
Jeepar, bensindrivna	570	670	740	700	700	700

hektar, 40 procent storleksgruppen 10—20 hektar, 13 procent storleksgruppen 20—50 hektar och 9 procent gårdar större än 50 hektar. Som framgår av dessa procenttal, kommer större delen av de nyanskaffade traktorerna på relativt små brukningsenheter. Med hänsyn härtill har i beräkningarna tillämpats en lägre förbrukning för nytillkommande traktorer. Härvid har undersökts vilken inverkan på kostnaderna för driv- och smörjmedel som erhålles, om man för de nytillkomna traktorerna räknar med medelförbrukningen under 1954 i storleksgruppen 10—20 hektar eller i storleksgruppen 5—20 hektar. Liksom vid uppgörandet av vårkalkylen 1955 har kalkylsakkunniga även nu ansett det riktigast att för de traktorer, som tillkommit utöver det antal, som genomsnittligt var i drift under 1954, räkna med de kvantiteter driv- och smörjmedel, som 1954 förbrukades per traktor vid brukningsenheter i storleksgruppen 10—20 hektar.

I följande översikt redovisas i

kol. 1: driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor 1954 enligt drivmedelsinventeringen den 1 oktober 1954; denna förbrukning har tillämpats för det antal traktorer, som genomsnittligt fanns i drift 1954

kol. 2: driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor 1954 vid jordbruk inom storleksgruppen 10—20 hektar; denna förbrukning har tillämpats för det antal traktorer, som tillkommit utöver genomsnittsantalet i drift 1954

och i

kol. 3: driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor 1954 vid jordbruk inom storleksgruppen över 100 hektar; denna förbrukning har tillämpats för det antal traktorer, som finnes vid maskinstationer m. m. (1 000 st)

I kolumnerna 4, 5 och 6 redovisas den erhållna genomsnittliga driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor och år för samtliga traktorer i drift under åren 1954, 1955 och 1956.

Driv- och smörjmedelsförbrukningen, liter respektive kg, per traktor och år

	1954			1954	1955	1956
	1	2	3	4	5	6
Drivmedel, liter						
Bensindrivna	1 316	1 102	2 239	1 319	1 271	1 242
Brännoljedrivna	2 771	1 934	5 862	2 830	2 687	2 588
Fotogendrivna	2 546	1 788	5 436	2 567	2 528	2 495
Startbensin för brännolje- och fotogendrivna, liter	251	220	349	252	250	249
Smörjmedel, kg						
Bensindrivna	53	42	100	53	51	49
Brännoljedrivna	140	111	258	142	137	134
Fotogendrivna	93	73	169	94	93	92

Årsförbrukningen per fordon för dragbilar och jeepar. Förbrukningen av driv- och smörjmedel per fordon och år anges oförändrad från föregående kalkyl.

	Förbrukning per fordon och år av		
	drivmedel, liter	startbensin, liter	smörjmedel, kg
Dragbilar			
Bensindrivna	520		15
Fotogendrivna	850	135	25
Jeepar	3 300		85

Förbrukningen av driv- och smörjmedel till traktorer, dragbilar och jeepar

År	Motorfotogen, m³	Motorbrännolja, m³	Bensin, m³	Summa drivmedel, m³	Smörjolja, ton
1950/51	163 108	37 716	23 167	223 991	8 281
1951/52	180 575	41 817	25 575	247 967	9 345
1952/53	187 060	47 640	28 055	262 755	10 225
1953/54	189 354	59 772	33 433	282 559	10 692
1954/55	194 555	70 360	38 168	303 083	11 372
1955/56	201 142	78 482	41 810	321 434	12 215

Förbrukningen av motorbrännolja och bensin har under senare år ökat betydligt snabbare än man tidigare räknat med. Å andra sidan har ökningen i fotogenförbrukningen blivit mindre än den beräknade. För att i tabellen angivna kvantiteter av drivmedel så nära som möjligt skall överensstämma med den verkliga förbrukningen också för tidigare år, har omräkning nu gjorts fr. o. m. 1952/53.

Skördetröskor. Beräkningen av driv- och smörjmedelsförbrukningen till skördetröskor grundar sig på uppgifter, som infordrades i samband med arealinventeringen hösten 1954. Dessa uppgifter omfattar dels antalet självgående och med hjälpmotor försedda skördetröskor, dels under skördesäsongen 1954 förbrukade kvantiteter driv- och smörjmedel.

Drivmedelsförbrukningen per skördetröska och år har erhållits på så sätt, att den totala förbrukningen av drivmedel till skördetröskor under skörde-

säsongen 1954 dividerats med motsvarande antal tröskor. De redovisade drivmedelskvantiteterna är inte fördelade på förbrukning till självgående respektive bogserade skördetröskor. Som fördelningsnorm har i stället antagits, att en självgående tröska i genomsnitt förbrukat ca 3 gånger så mycket drivmedel som en med hjälpmotor utrustad. Antalet skördetröskor är ej heller fördelat på drivmedelsslag i den nämnda undersökningen. Därför har räknats med att förbrukningen per tröska är densamma, oavsett om den drives med bensin eller fotogen.

Den totala förbrukningen har beräknats genom att medelförbrukningen per skördetröska under 1954 multiplicerats med antalet tröskor under olika år. Antalet har t. o. m. 1954 grundats på uppgifter, som lämnats av tillverkare och importörer av skördetröskor. Uppgifterna inhämtas och sammanställes av Jordbrukets utredningsinstitut.

För prognosåren har räknats med samma ökning som i genomsnitt under de två senast kända åren.

Förbrukningen av driv- och smörjmedel till skördetröskor

År	Fotogen eller annat drivmedel, m³	Bensin, m³	Smörjmedel, ton
1950/51	223	477	21
1951/52	337	706	31
1952/53	554	1 056	48
1953/54	838	1 426	68
1954/55	1 122	1 797	88
1955/56	1 402	2 177	107

Prisutvecklingen på driv- och smörjmedel

Sedan vårkalkylen 1955 gjordes upp, har följande prisförändringar per liter drivmedel ägt rum. Bensinpriset höjdes den 1 maj 1955 med 1 öre samt den 1 september med ytterligare 1 öre. Priset på motorbrännolja höjdes den 17 mars 1955 med 1 öre men sänktes den 1 maj med 0,5 öre. Priset på motorfotogen sänktes den 1 maj 1955 med 0,5 öre. Priset på smörjolja har sänkts med 10 öre/kg.

Liksom i tidigare kalkyler har förutsatts, att förbrukningen av driv- och smörjmedel är jämnt fördelad under produktionsåret. Under denna förutsättning erhålles följande årsmedelpriser inklusive zontillägg, redovisade i följande tablå. För drivmedlen förutsättes köp i lånefat.

År	Motorfotogen öre/liter	Motorbrännolja öre/liter	Bensin öre/liter	Smörjolja öre/kg
1950/51	25,68	23,85	62,33	186,63
1951/52	26,97	25,05	57,09	200,00
1952/53	26,91	25,64	56,61	195,07
1953/54	25,80	23,93	58,62	180,00
1954/55	25,58	23,54	60,72	170,00
1955/56	25,25	23,75	62,75	170,00

Avdrag från drivmedelskostnaderna för restitution av bensinskatt

Sedan den 1 januari 1955 utgår 325 kr i restitution per bensindriven traktor och år. Jämfört med vårkalkylen har ingen ändring gjorts i beräkningarna av restituerade belopp per traktor.

Summa kostnad för driv- och smörjmedel till traktorer, dragbilar, jeepar och skördetröskor, milj. kr

År	Motorfotogen	Motorbrännolja	Bensin	Summa kostnad för drivmedel	Smörjmedel	Summa kostnad för driv- och smörjmedel
Vårkalkylen						
1950/51 ...	41,93	9,00	14,80	65,73	15,48	81,21
1951/52 ...	48,77	10,48	15,08	74,33	18,75	93,08
1952/53 ...	52,01	11,80	16,60	80,41	20,04	100,45
1953/54 ...	49,80	14,07	20,63	84,50	19,59	104,09
1954/55 ...	50,75	16,01	24,05	90,81	20,85	111,66
1955/56 ...	53,37	17,52	26,02	96,91	22,28	119,19
Reviderad beräkning						
1950/51 ...	41,95	9,00	14,74	65,69	15,49	81,18
1951/52 ...	48,79	10,48	15,00	74,27	18,75	93,02
1952/53 ...	50,49	12,21	16,48	79,18	20,04	99,22
1953/54 ...	49,07	14,30	20,44	83,81	19,37	103,18
1954/55 ...	50,05	16,56	24,27	90,88	19,48	110,36
1955/56 ...	51,14	18,64	27,61	97,39	20,95	118,34

Beräkningarnas slutresultat

I tabell 16 lämnas ett sammandrag av kostnaderna för driv- och smörjmedel under produktionsåren 1950/51—1955/56.

Tabell 16. Jordbrukets kostnader för driv- och smörjmedel i sammandrag, milj. kr

År	Beräknad drivmedelskostnad	Avgår restitution	Nettosumma för drivmedel	Smörjmedel	Totalsumma	Index 1950/51 = 100
Vårkalkyl						
1950/51	65,73	0,91	64,82	15,48	80,30	100,0
1951/52	74,33	—	74,33	18,75	93,08	115,9
1952/53	80,41	1,15	79,26	20,04	99,30	123,7
1953/54	84,50	2,34	82,16	19,59	101,75	126,7
1954/55	90,81	2,99	87,82	20,85	108,67	135,3
1955/56	96,91	3,49	93,42	22,28	115,70	144,1
Reviderad beräkning						
1950/51	65,69	0,91	64,78	15,49	80,27	100,0
1951/52	74,27	—	74,27	18,75	93,02	115,9
1952/53	79,18	1,15	78,03	20,04	98,07	122,2
1953/54	83,81	2,50	81,31	19,37	100,68	125,4
1954/55	90,88	3,53	87,35	19,48	106,83	133,1
1955/56	97,39	4,44	92,95	20,95	113,90	141,9

Handelsgödsel och kalk

Handelsgödsel. Den handelsgödsel, som förbrukas under ett visst produktionsår, kommer i realiteten den i kalkylen för nästa produktionsår ingående skörden till godo. De kostnader för handelsgödsel, som skall belasta ett visst produktionsår, beräknas därför med utgångspunkt från förbrukade kvantiteter och priser under närmast föregående år.

Definitiva uppgifter föreligger nu fram t. o. m. förbrukningsåret 1954/55 (som i beräkningarna motsvarar produktionsåret 1955/56). Som framgår av tabell 17 har förbrukningen av alla handelsgödselslag med undantag för kalisalt och ammoniumsulfat blivit mindre än som räknades med i normkalkylen i januari i år. Den starkaste nedgången gäller superfosfat och torde bl. a. sammanhänga med ändringar i arealanvändningen.

Den samlade förbrukningen av handelsgödsel under olika år (förbrukningsår) anges i följande tablå (milj. kg).

Gödselslag	1920/29	1930/39	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	
							Vårkalkylen	Reviderad beräkning
Kvävehaltiga (15,5 %)	70	150	439	410	461	509	513	498
Fosfat (20 %)	170	250	527	515	519	547	558	521
Kalisalt (40 %)	60	75	136	152	171	185	193	208

Jordbrukskalk. Kostnaderna för jordbrukskalk har beräknats på samma sätt som i årets vårkalkyl. Närmare redogörelse för principerna finns intagen i propositionen 1949: 212. Värdesummorna bygger på ett löpande femårsmedeltal av inköpskostnader. Nu utförda beräkningar är baserade på preliminära uppgifter över tillverkad jordbrukskalk år 1954 enligt kommerskollegii statistik. För 1955 finnes ännu inga kvantitetsuppgifter tillgängliga. Den för 1954 redovisade kvantiteten har fått gälla även för kalenderåren 1955 och 1956.

Den för 1954 preliminärt redovisade tillverkningen av jordbrukskalk understiger tillverkningen 1953 med 10 procent.

Beträffande prisunderlaget må erinras om att årsmedelpriser införskaffas från de 4 största försäljningsenheterna i landet, varefter sammanvägning göres till årsmedelpris för bränd kalk respektive kalkstensmjöl. Uppgifterna avser pris vid fabrik. Kvantitets-, pris- och kostnadsutvecklingen belyses av följande uppgifter.

År	Femårsmedeltal Kvantitet, milj. kg	Pris, kr/ton	Kostnad, milj. kr	Index 1950/51 = 100
Vårkalkylen				
1950/51	300,6	28,14	8,46	100,0
1951/52	287,5	30,30	8,71	103,0
1952/53	270,3	32,52	8,79	103,9
1953/54	250,5	34,69	8,69	102,7
1954/55	231,9	36,91	8,56	101,2
1955/56	219,5	38,36	8,42	99,5
Reviderad beräkning				
1952/53	270,3	32,50	8,78	103,8
1953/54	250,4	34,68	8,68	102,6
1954/55	231,7	36,88	8,55	101,1
1955/56	219,2	38,34	8,40	99,3

Köpfodermedel

Åren 1954/55 och 1955/56. För produktionsåret 1954/55 har definitiva uppgifter kunnat erhållas om såväl kvantiteter som priser, varigenom kostnadsberäkningarna för köpfodermedel kunnat slutjusteras.

Tabell 17. Kostnadsberäkning för handelsgödsel och jordbrukskalk

(I fråga om handelsgödsel avses förbrukning och priser under närmast föregående år)

	1950/51		1953/54		1954/55		1955/56			
							Vårkalkylen		Reviderad beräkning	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr
Chilesalpeter	53 000 (24,76)	13,12	22 000 (37,40)	8,23	30 000 (33,70)	10,11	35 000 (28,15)	9,85	32 000 (28,15)	9,01
Kalksalpeter	166 000 (21,74)	36,09	273 000 (25,39)	69,31	294 000 (25,42)	74,73	300 000 (24,50)	73,50	294 000 (24,50)	72,03
Kalkkväve	58 000 (24,44)	14,18	63 000 (35,28)	22,23	57 000 (34,45)	19,64	55 000 (32,70)	17,98	51 000 (32,70)	16,68
Svavelsyrad amm..	14 000 (27,00)	3,78	16 000 (35,98)	5,76	20 000 (32,13)	6,43	16 000 (32,88)	5,26	18 000 (32,88)	5,92
Kalkammonsalpeter	[1] 78 000 (19,72)	15,38	[2] 54 000 (31,91)	17,23	[2] 63 500 (30,70)	19,49	[2] 64 000 (30,39)	19,45	[2] 62 000 (30,39)	18,84
Kalisalt 40 %	138 000 (20,63)	28,47	171 000 (17,71)	30,28	185 000 (17,39)	32,17	193 000 (17,30)	33,39	208 000 (17,31)	36,00
Superfosfat 19–20 %	494 000 (13,58)	67,09	520 000 (17,55)	91,26	545 000 (16,55)	90,20	550 000 (16,55)	91,02	513 000 (16,55)	84,90
Thomasfosfat	14 000 (13,35)	1,87	14 000 (15,80)	2,21	19 000 (13,70)	2,60	25 000 (13,40)	3,35	24 000 (13,40)	3,22
Summa		**179,98**		**246,51**		**255,37**		**253,80**		**246,60**
Index		100,0		137,0		141,9		141,0		137,0
Jordbrukskalk.....		8,46		8,68		8,55		8,42		8,40
Summa		**188,44**		**255,19**		**263,92**		**262,22**		**255,00**
Index		100,0		135,4		140,1		139,2		135,3

[1] 15,5 %-ig vara. — [2] 20,5 %-ig vara.

Beräkningarna av kostnaderna för foder till äggproduktionen utanför jordbruket har reviderats. Hänsyn har härvid tagits till prognosen över äggproduktionen och förändringen i priserna på olika fodermedel.

Förbrukningen av köpfodermedel under 1955/56 har beräknats med ledning av storleken av den inhemska produktionen av fodermedel samt hushusdjursantalets och animalieproduktionens förändringar.

Beräkningarna av kostnaderna för köpfodermedel redovisas i tabellerna 18 och 19. I det följande lämnas några kortfattade kommentarer till de för 1954/55 och 1955/56 lämnade uppgifterna.

Kraftfoder. Förbrukningen av importerad fodersäd beräknas under 1955/56 uppgå till 335 milj. kg, varav 50 milj. kg majs, 150 milj. kg sorghum, 50 milj. kg korn, 30 milj. kg havre, 15 milj. kg blandsäd och 40 milj. kg fodervete. I fråga om förbrukningen av oljekraftfoder räknar man med en ökning för innevarande år i jämförelse med förbrukningen under 1954/55. Den beräknade användningen av vegetabiliskt kraftfoder belyses närmare i tablån på s. 55*. Vid kostnadsberäkningen har man utgått från förbrukarpriser fritt fordon och noteringsort. För 1955/56 har priserna beräknats med ledning av hittills gällande priser.

Tabell 18. Kostnadsberäkning för fodermedel

	1950/51		1954/55		1955/56			
					Vårkalkylen		Reviderad beräkning	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr
A. Kraftfoder								
Majs	106 500 (32,29)	34,39	44,400 (49,38)	21,92	40 000 (46,00)	18,40	50 000 (46,00)	23,00
Sorghum	41 350 (31,85)	13,17	48 000 (38,37)	18,42	—	—	150 000 (34,00)	51,00
Korn (importerat)	21 800 (27,14)	5,92	55 500 (39,63)	21,99	—	—	50 000 (36,50)	18,25
Havre (importerad)	250 (26,00)	0,06	14 500 (42,00)	6,09	—	—	30 000 (38,00)	11,40
Blandsäd (importerad)	—	—	16 400 (41,00)	6,72	—	—	15 000 (37,00)	5,55
Fodervete: inhemskt[1]	—	—	42 000 (39,50)	16,59	—	—	—	—
» importerat	—	—	—	—	—	—	40 000 (36,50)	14,60
Foderråg: inhemsk[1]	—	—	88 000 (36,00)	31,68	—	—	—	—
Kli av vete: inhemskt	111 200 (30,17)	33,55	113 200 (39,49)	44,70	118 000 (36,00)	42,48	118 000 (38,00)	44,84
» » » importerat	100 230 (28,61)	28,68	56 430 (39,38)	22,22	35 000 (35,00)	12,25	75 000 (38,00)	28,50
Kli av råg	13 400 (28,99)	3,88	14 900 (35,39)	5,27	16 000 (31,00)	4,96	15 000 (35,50)	5,32
» » havre	16 700 (20,12)	3,36	12 260 (22,65)	2,78	13 000 (16,00)	2,08	12 000 (23,00)	2,76
» » korn	3 850 (24,20)	0,93	3 750 (26,00)	0,98	4 000 (23,00)	0,92	4 000 (27,00)	1,08
»Övrigt» [2]	7 640	2,54	670	0,22	—	—	—	—
Linkakmjöl och linfrökakor/expeller	10 940 (48,98)	5,36	5 050 (62,90)	3,18	7 000 (60,00)	4,20	5 000 (63,50)	3,18
Sojamjöl	10 310 (54,25)	5,59	16 300 (58,04)	9,46	17 000 (60,00)	10,20	16 500 (55,00)	9,08
Jordnötsmjöl och -kakor			2 500 (64,72)	1,62	5 000 (60,00)	3,00	2 500 (64,50)	1,61
Rapsmjöl	1 980 (36,83)	0,73	13 400 (41,78)	5,60	11 000 (36,00)	3,96	13 500 (43,50)	5,87
Kokoskakor	172 230 (44,34)	76,37	20 100 (48,79)	9,81	15 000 (49,00)	7,35	22 000 (50,00)	11,00
Oljekraftfoderblandningar			135 450 (52,37)	70,94	120 000 (50,00)	60,00	162 000 (52,50)	85,05
Övrigt			3 100 (53,00)	1,64	5 000 (54,00)	2,70	3 500 (53,00)	1,86
Summa		**214,53**		**301,83**		**172,50**		**323,95**

[1] Såld genom Svenska spannmålsaktiebolaget eller Svensk spannmålshandel och genom andra foderhandlare. — [2] Tapioka- och maniokamjöl, risfodermjöl, majsglutenfoder och melasserat kli.

Tabell 18 (forts.). **Kostnadsberäkning för fodermedel**

	1950/51		1954/55		1955/56			
					Vårkalkylen		Reviderad beräkning	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr
B. Fabriksavfall								
Melass:								
betodlare	23 100 (6,30)	1,46	26 200 (6,47)	1,70	23 000 (6,49)	1,49	24 000 (6,47)	1,55
övr. jordbrukare	38 175 (25,00)	9,54	41 150 (24,75)	10,18	30 000 (24,75)	7,42	40 000 (28,75)	11,50
Sockersnitsel (importerad)	—	—	11 750 (30,15)	3,54	—	—	20 000 (36,00)	7,20
Betmassa:								
betodlare	795 720 (0,295)	2,35	705 000 (0,307)	2,16	770 000 (0,305)	2,35	570 000 (0,307)	1,75
övr. jordbrukare	61 310 (1,013)	0,62	54 000 (1,659)	0,90	30 000 (1,646)	0,49	42 000 (1,659)	0,70
Betfor:								
betodlare	9 600 (17,50)	1,68	11 100 (21,00)	2,33	10 500 (21,00)	2,20	8 200 (27,00)	2,21
övr. jordbrukare	17 300 (25,25)	4,37	21 300 (30,15)	6,42	22 000 (30,00)	6,60	22 000 (38,25)	8,42
Drank, hl	1 160 000 (0,40)	0,46	1 860 000 (0,50)	0,93	2 140 000 (0,50)	1,07	1 430 000 (0,50)	0,72
Drav, hl	344 000 (2,00)	0,69	326 000 (2,30)	0,75	465 000 (2,20)	1,02	381 000 (2,40)	0,91
Summa		**21,17**		**28,91**		**22,64**		**34,96**
C. Animaliskt foder m. m.								
Köttfodermjöl	6 110 (36,44)	2,23	10 180 (54,81)	5,58	10 800 (55,00)	5,94	10 500 (55,00)	5,78
Foderbenmjöl	5 261 (29,50)	1,55	4 160 (40,80)	1,70	4 600 (41,00)	1,89	4 200 (41,00)	1,72
Dikalciumfosfat	2 690 (49,65)	1,34	3 510 (41,00)	1,44	2 000 (42,00)	0,84	3 800 (44,00)	1,67
Dinatriumfosfat	718 (48,70)	0,35	560 (46,50)	0,26	300 (46,50)	0,14	550 (47,00)	0,26
Blandat mineralfoder	17 910 (50,80)	9,10	19 750 (46,95)	9,27	20 500 (47,00)	9,64	20 500 (49,00)	10,04
Fiskmjöl	8 785 (70,42)	6,19	15 300 (89,35)	13,67	17 000 (92,50)	15,72	15 300 (94,00)	14,38
Fodertran	3 000 (310,00)	9,30	3 650 (265,00)	9,67	3 750 (265,00)	9,94	3 650 (265,00)	9,67
Vitaminfodermedel	6 278 (146,15)	9,18	10 316 (162,06)	16,72	11 500 (161,00)	18,52	11 000 (168,00)	18,48
Summa		**39,24**		**58,31**		**62,63**		**62,00**

	1950/51 milj. kg	1953/54 milj. kg	1954/55 milj. kg	1955/56 Vårkalkylen milj. kg	Reviderad beräkning milj. kg
Vetekli					
Inhemskt, erhållet vid handelsförmalning	99,5	[1]106,5	107,1	110,0	111,1
Inhemskt, erhållet vid löneförmalning	11,7	8,3	6,1	7,8	6,8
Importerat	100,2	33,4	56,4	35,0	75,0
Summa	**211,4**	**148,2**	**169,6**	**152,8**	**192,9**
Rågkli					
Erhållet vid handelsförmalning	11,7	13,6	14,4	14,9	14,3
» » löneförmalning	1,7	0,9	0,5	0,8	0,7
Summa	**13,4**	**14,5**	**14,9**	**15,7**	**15,0**
Havrekli					
Erhållet vid handelsförmalning	**16,7**	**13,3**	**12,3**	**13,0**	**12,0**
Kornkli					
Erhållet vid handelsförmalning	1,1	1,2	1,0	1,2	1,0
» » husbehovsförmalning	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Summa	**3,9**	**4,0**	**3,8**	**4,0**	**3,8**
Summa kli	**245,4**	**180,0**	**200,6**	**185,5**	**223,7**
Oljekraftfoder, totalt	**195,5**	**170,2**	**195,9**	**180,0**	**225,0**
Inhemskt foder av vete och råg[2]	—	**32,5**	**130,0**	—	—
Importerad fodersäd, totalt	**169,9**	**66,2**	**178,8**	**40,0**	**335,0**

[1] Avdrag har gjorts för exporterade 2,4 milj. kg.
[2] Sålt genom Svenska spannmålsaktiebolaget eller Svensk spannmålshandel och genom andra foderhandlare.

Fabriksavfall. I fråga om melass, betmassa och betfor har förbrukningen beräknats i samråd med Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Eftersom prisbildningen nu i viss mån är fri, har de i kalkylen tillämpade priserna baserats på överväganden rörande den sannolika prisutvecklingen.

Förbrukningen av drank har som vanligt beräknats under förutsättning att varje hl potatis vid brännvinstillverkning ger 1 hl drank och att potatisens hektolitervikt är 70 kg. Förbrukningen av drav har som vanligt beräknats under förutsättning att 1 ton korn ger 9,3 hl drav. Förbrukarpriserna på drank och drav har erhållits från Sveriges bränneriidkareförening och Aktiebolaget Stockholms bryggerier.

Animaliskt foder m. m. En redogörelse för beräkningsmetoderna återfinnes i propositionen 1953: 224, s. 107*. Förbrukningen under 1955/56 har uppskattats med ledning av tidigare års kvantiteter.

Kostnader för foder till äggproduktionen utanför jordbruket. Beräkningarna har utförts enligt samma principer som tidigare (om beräkningsmetoderna se propositionen 1947: 280, s. 134—136).

Diverse förnödenheter

Skördegarn. Uppgifter föreligger nu angående tillverkningen av skördegarn inom landet under första halvåret 1955. Dessa uppgifter tyder på en i stort sett oförändrad total tillverkning jämfört med 1954, medan däremot

Tabell 19. Sammandrag av kostnader för köpfoder, milj. kr

	1950/51	1953/54	1954/55	1955/56	
				Vår-kalkylen	Reviderad beräkning
Kraftfoder	214,53	188,97	301,83	172,50	323,95
Fabriksavfall	21,17	23,11	28,91	22,64	34,96
Animaliskt foder m. m.	39,24	52,36	58,31	62,63	62,00
Summa	**274,94**	**264,44**	**389,05**	**257,77**	**420,91**
Index	100,0	96,2	141,5	93,8	153,1
Avgår kostnader för foder till äggproduktionen utanför jordbruket	24,67	23,27	23,23	21,89	23,67
Nettosumma	**250,27**	**241,17**	**365,82**	**235,88**	**397,24**
Index	100,0	96,4	146,2	94,3	158,7

en betydande förskjutning i fråga om fördelningen på pappers- respektive sisalgarn synes ha ägt rum. De i vårkalkylen upptagna kvantiteterna skördegarn har hållits oförändrade.

Priset på pappersskördegarn under skördesäsongen 1955 är enligt inhämtade uppgifter oförändrat jämfört med det i vårkalkylen upptagna, d. v. s. 1,70 kr/kg, medan priset på sisalgarn nu anges till i genomsnitt 2,00 kr/kg, vilket är 5 öre/kg högre än det i vårkalkylen upptagna priset. Priset på sisalgarn har på vanligt sätt med hänsyn till antalet garnmeter per kg omräknats till att motsvara priset på pappersgarn. Det därefter sammanvägda genomsnittspriset för allt skördegarn blir 1,67 kr/kg för skördesäsongen 1955, vilken motsvarar produktionsåret 1955/56. Sänkningen med 1 öre/kg jämfört med vårkalkylen, trots höjt pris på sisalgarn, beror på dettas ökade andel av tillverkningen. Priset på sisalgarn är med hänsyn till antalet garnmeter per kg alltjämt lägre än priset på pappersgarn.

Tillämpade kvantiteter och priser samt beräknade kostnader framgår av följande tablå.

År	Kvantitet, ton	Pris, kr/kg	Kostnad, milj. kr
Vårkalkylen			
1950/51	7 000	1,37	9,59
1951/52	6 700	2,40	16,08
1952/53	6 300	2,55	16,07
1953/54	6 000	1,95	11,70
1954/55	6 000	1,88	11,28
1955/56	6 000	1,68	10,08
Reviderad beräkning			
1955/56	6 000	1,67	10,02

Foderkonserveringsmedel. Enligt den i vårkalkylen 1953 införda principen beräknas kostnaderna för foderkonserveringsmedel under ett visst produktionsår med utgång från förbruknings- och prisuppgifter för det kalenderår, under vilket produktionsåret börjar. För kalenderåret 1954 föreligger definitiva uppgifter, vilka alltså insatts för produktionsåret 1954/55. Preliminära uppgifter angående försäljningen av foderkonserveringsmedel under 1955, vilka nu kunnat erhållas, tyder på en relativt stark minskning

i användningen av nämnda preparat jämfört med föregående år, vilket står i samband med den misslyckade vallskörden. Minskningen berör såväl AIV-syra som övriga konserveringsmedel. De under sommaren 1955 rådande väderleksbetingelserna har emellertid även varit gynnsamma för inläggning utan tillsatsmedel. Kvantiteter och kostnader framgår av följande tablå.

År	AIV-syra Kvantitet, ton	Pris, kr/ton	Kostn., milj. kr	Övriga foderkonserveringsmedel, milj. kr	Summa kostn., milj. kr
Vårkalkylen					
1950/51	3 600	139,00	0,50	0,51	1,01
1951/52	2 400	158,10	0,38	0,63	1,01
1952/53	1 270	182,50	0,23	1,04	1,27
1953/54	690	192,90	0,13	1,32	1,45
1954/55	660	192,90	0,13	1,64	1,77
1955/56	660	192,90	0,13	1,64	1,77
Reviderad beräkning					
1955/56	350	192,90	0,07	1,26	1,33

Kostnaderna för melass till foderkonservering upptages som vanligt under kostnadsgruppen »Fabriksavfall» i foderkostnadsberäkningen.

Växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. I vårkalkylen 1955 infördes definitiva uppgifter angående jordbrukets kostnader för växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. under 1953. Undersökningen beträffande dessa kostnader under 1954 hade då ej hunnit slutföras. Den kända kostnadssumman för 1953 ökades för såväl 1954 som 1955 med 5 procent. Definitiva uppgifter för 1954 föreligger nu. Kostnaderna för detta år överstiger med nära 25 procent 1953 års kostnader. Ökningen av totalbeloppet beror särskilt på starkt ökade kostnader för insektsmedel (45 procent), ehuru betydande kostnadsökningar även förekommit för ogräsmedel (18 procent) och medel mot växtsjukdomar (11 procent).

Liksom tidigare tillämpas den för ett visst kalenderår konstaterade kostnaden för det produktionsår, som börjar under kalenderåret i fråga. Då uppgifter nu föreligger t. o. m. 1954, kan beräkningen alltså anses definitiv t. o. m. produktionsåret 1954/55. Liksom i vårkalkylen har det nu ansetts motiverat att för 1955/56 räkna med en femprocentig ökning av kostnaderna för växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel.

Rengörings- och desinfektionsmedel. Liksom i fråga om växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel föreligger nu definitiva uppgifter angående jordbrukets kostnader för rengörings- och desinfektionsmedel under 1954. Vid den senaste undersökningen av dessa kostnader erhölls fullständigare uppgifter än tidigare, vilket medfört, att ändrade kostnadssummor nu upptagits ända från basåret.

Nu föreliggande uppgifter möjliggör definitiv beräkning t. o. m. produktionsåret 1953/54. Då möjligheter saknas att närmare bedöma utvecklingen för kommande år, har för de följande produktionsåren införts samma belopp (avrundat) som konstaterats för 1954, nämligen 3,41 milj. kr.

I fråga om *övriga poster* bland diverse förnödenheter har i några fall prishöjningar inträffat. Effekten härav framgår av tabell 20, i vilken kostnaderna för diverse förnödenheter sammandragits.

Tabell 20. Kostnader för diverse förnödenheter i sammandrag, milj. kr

	1950/51	1954/55		1955/56	
		Vår-kalkylen	Reviderad beräkning	Vår-kalkylen	Reviderad beräkning
Skördegarn	9,59	11,28	11,28	10,08	10,02
Hösalt	1,28	1,51	1,51	1,51	1,51
Foderkonserveringsmedel	1,01	1,77	1,77	1,77	1,33
Växtskydds- och ogräsmedel m. m.	14,39	17,92	20,74	18,81	21,78
Hästskor	3,11	2,69	2,84	2,69	3,21
Hästskosöm	1,43	1,90	1,97	1,90	2,28
Silfilter	2,66	1,83	1,83	1,83	1,83
Torvströ	6,07	8,57	8,57	8,64	8,64
Rengörings- och desinfektionsmedel	3,06	3,30	3,41	3,30	3,41
Summa	**42,60**	**50,77**	**53,92**	**50,53**	**54,01**
Index	100,0	119,2	126,6	118,6	126,8

Kostnader för frakter m. m.

Frakter

Mjölkfrakter. Beräkningarna av kostnaderna för mjölkfrakter är som vanligt baserade på uppgifter från Svenska mejeriernas riksförening beträffande fraktkostnaderna per ton mjölk, den procentuella andel, för vilken mejerierna betalar frakt, samt invägda mjölkkvantiteter. Beträffande fraktkostnaderna per ton finnes uppgifter t. o. m. juli 1955.

Under 1955 har fraktkostnaderna för mjölk ökats dels till följd av nytt löneavtal för chaufförerna, dels till följd av höjd bilskatt samt investeringsavgift. Den hittillsvarande höjningen av fraktkostnaderna per ton t. o. m. juli 1955 i jämförelse med motsvarande tid 1954 har emellertid varit relativt måttlig (4,9 procent), beroende på att köravtalen är bundna för viss tid. Höjningen slår därför igenom successivt i den takt avtalen förnyas.

Genom den minskade mjölkproduktionen har de totala kostnaderna för mjölkfrakterna minskat med 1,94 milj. kr för 1954/55 och 5,69 milj. kr för 1955/56 i jämförelse med beräkningarna i vårkalkylen 1955. Fraktkostnad per ton mjölk och beräknade totalkostnader framgår av följande tablå.

År	Fraktkostnad per ton, kr	Beräknad mjölkkvantitet med betald frakt, milj. kg	Fraktkostnader för mjölk, milj. kr
Vårkalkylen			
1950/51	16,58	3 824	63,40
1951/52	18,33	3 641	66,75
1952/53	19,17	3 640	69,78
1953/54	19,40	3 573	69,32
1954/55	20,21	3 526	71,26
1955/56	20,21	3 561	71,96
Reviderad beräkning			
1954/55	20,19	3 434	69,32
1955/56	20,53	3 228	66,27

Bilfrakter. Kostnaderna för bilfrakter beräknas genom framskrivning av basårssumman med ett index för frakttaxornas utveckling enligt uppgifter

från Svenska lasttrafikbilägareförbundet. Grundtaxorna har varit oförändrade ända sedan mars 1952. Den 1 januari 1955 ändrades emellertid beskattningen av motorfordonstrafiken. Inom Svenska lasttrafikbilägareförbundet har beräknats, att taxorna delvis som följd av denna ändring stigit med ca 10 procent sedan december 1954. Kostnadssumman för 1954/55 har beräknats till 20,75 milj. kr och för 1955/56 till 21,41 milj. kr mot 20,00 milj. kr bägge åren enligt vårkalkylen.

Järnvägsfrakter. Taxorna för järnvägsfrakter, som i stort sett varit oförändrade sedan april 1952, höjdes den 1 juni 1955 med i genomsnitt 8,4 procent enligt uppgift från järnvägsstyrelsen. Taxehöjningen är större vid korta transportavstånd än längre. Likaså är höjningen något olika beroende på vilka varuslag som transporteras. Det har emellertid inte varit möjligt att fastställa på vilka avstånd jordbrukets förnödenheter och produkter transporteras eller vilka kvantiteter som transporteras efter de olika tarifferna. Då i stort sett jordbrukets transporter inte torde avvika mera avsevärt från SJ:s övriga transporter, har räknats med den genomsnittliga höjningen för allt av SJ transporterat gods med undantag av malmtransporterna. För produktionsåret 1954/55 medför detta en kostnadsökning med 0,21 milj. kr samt för 1955/56 0,83 milj. kr beräknat på den hittills tillämpade kostnadsvolymen för järnvägsfrakter.

Mjölkkontroll

Antalet kontrollassistenter. Definitiv statistik för 1953/54 visar, att antalet kontrollassistenter detta år var 891. För 1954/55 och 1955/56 har antalet assistenter hållits oförändrat i kalkylen.

Löner till kontrollassistenterna. Liksom i tidigare kalkyler har assistentlönerna för kontrollår (1/11—31/10) tillämpats för produktionsår utan omräkning. Vid uppgörandet av vårkalkylen 1955 var assistentlönerna kända t. o. m. 1953/54. I nu verkställd omräkning har tillämpats löner gällande för 1954/55.

Liksom tidigare har verkställts framräkning av kostnaderna för mat och logi till assistenterna med hänsyn till prisutvecklingen. Den beräknade årskostnaden för mat och logi per assistent uppgår för 1953/54 till 1 468 samt för 1954/55 till 1 485 kr.

Statliga bidrag. Från lantbruksstyrelsen har erhållits uppgifter om utbetalda statliga bidrag till kontrollverksamhetens uppehållande t. o. m. budgetåret 1953/54. Bidragen detta år uppgick till 0,37 milj. kr. För 1954/55 och 1955/56 antages bidragen bli av samma storlek. De angivna beloppen har dragits från de beräknade totala kostnaderna för mjölkkontroll.

Kontrollår	Antal assistenter	Beräknad årskostnad per assistent, kr	Total kostnad, milj. kr	Avgår statliga bidrag, milj. kr	Kostnad för jordbruket, milj. kr
Vårkalkylen					
1950/51	1 087	5 993	6,51	0,31	6,20
1951/52	1 023	8 045	8,23	0,33	7,90
1952/53	901	8 078	7,28	0,38	6,90
1953/54	891	8 481	7,56	0,36	7,20
1954/55	890	8 481	7,55	0,36	7,19
1955/56	890	8 481	7,55	0,36	7,19
Reviderad beräkning					
1953/54	891	8 481	7,56	0,37	7,19
1954/55	890	9 315	8,29	0,37	7,92
1955/56	890	9 315	8,29	0,37	7,92

Seminkostnader

Kostnaderna för insemination har beräknats på samma sätt som i vårkalkylen 1955. Närmare redogörelse för principerna finnes intagen i propositionen 1951: 207. Beräkningarna är nu baserade på de totala seminkostnaderna t. o. m. 1954. Vid upprättandet av vårkalkylen fanns uppgifter endast t. o. m. 1953. För efterföljande år har nu liksom tidigare verkställts framskrivning med hänsyn till förväntad ökning av seminverksamheten. Kostnaderna redovisas i följande tablå, fördelade på tjurhållning respektive övriga kostnader.

Kalenderår	Total seminkostnad, milj. kr	Avgår tjurkostnader, milj. kr	Återstående seminkostnader att medtas i kalkylen per kalenderår, milj. kr	produktionsår, milj. kr		Stegring sedan närmast föregående produktionsår, %
Vårkalkylen						
1945	0,72	0,21	0,51			
1946	1,42	0,31	1,11	1945/46	0,91	—
1947	2,09	0,48	1,61	1946/47	1,44	58
1948	3,42	0,69	2,73	1947/48	2,36	64
1949	4,88	0,79	4,09	1948/49	3,63	54
1950	5,87	0,88	4,99	1949/50	4,69	29
1951	6,54	0,99	5,55	1950/51	5,36	14
1952	7,67	1,06	6,61	1951/52	6,26	17
1953	8,64	1,12	7,52	1952/53	7,22	15
				1953/54	8,09	(12)
				1954/55	8,90	(10)
				1955/56	9,79	(10)
Reviderad beräkning						
1954	9,80	1,23	8,57	1953/54	8,22	14
				1954/55	9,21	(12)
				1955/56	10,13	(10)

Maskinlegor

Beräkningen av kostnaderna för maskinlegor grundar sig på en vid Jordbrukets utredningsinstitut utförd undersökning över maskinhållarverksamheten inom det svenska jordbruket. En redogörelse över denna undersökning har lämnats i propositionen 1954: 180.

Jordbrukets kostnader för maskinlegor är delvis redan beaktade i jordbrukskalkylen. Dessa redan beaktade poster får följaktligen dragas från det belopp, som debiterats för arbeten i jordbruket. I följande tablå redovisas för de år undersökningen omfattar debiterade belopp, avdragsposter samt nettobelopp till jordbrukskalkylen.

De i tablån s. 61° på grundval av institutets undersökning beräknade nettobeloppen avser åren 1948—1952. Kalkylsakkunniga har verkställt framskrivning av det för 1952 beräknade beloppet under förutsättning av oförändrad volym men med hänsyn till kostnadsutvecklingen. Eftersom den i tabellen anförda nettokostnaden till största delen representerar arbetskostnader, har framskrivningen gjorts enligt utvecklingen av avtalslönen till motorkunniga traktorförare i jordbruket. I nu föreliggande beräkning har ändringar i avtalslönen under 1955 beaktats för 1955 och 1956. Efter framskrivning erhålles kostnadssummor enligt tabell 21.

Jordbrukets kostnader för maskinlegor per kalenderår, milj. kr

	1948	1949	1950	1951	1952
I. Debiterade belopp för arbeten i den egentliga jordbruksdriften	7,55	12,22	15,95	18,32	19,67
II. Avdragsposter					
1. Ränta på maskinkapitalet	0,56	0,88	1,12	1,26	1,33
2. Avskrivning av maskinvärdet	1,21	1,90	2,42	2,71	2,88
3. Underhåll av maskinbeståndet	0,27	0,41	0,46	0,50	0,49
4. Driv- och smörjmedel	1,57	2,36	3,10	3,50	3,65
5. Bekämpningsmedel	0,53	1,21	1,89	2,50	2,87
6. Skördegarn	0,05	0,09	0,12	0,11	0,10
Summa avdrag	4,19	6,85	9,11	10,58	11,32
III. Nettobelopp till jordbrukskalkylen ...	3,36	5,37	6,84	7,74	8,35

Tabell 21. Jordbrukets kostnader för maskinlegor, framskrivning och beräkning för produktionsår, milj. kr

Kalenderår	Milj. kr	Index föreg. år = 100	Produktionsår	Milj. kr	Index 1950/51 = 100
Vårkalkylen					
1948	3,36				
1949	5,37	159,8	1948/49	4,70	
1950	6,84	127,4	1949/50	6,35	
1951	7,74	113,2	1950/51	7,44	100,0
1952	8,35	107,9	1951/52	8,15	109,5
1953	8,35	100,0	1952/53	8,35	112,2
1954	8,78	105,1	1953/54	8,64	116,1
1955	8,78	100,0	1954/55	8,78	118,0
1956	8,78	100,0	1955/56	8,78	118,0
Reviderad beräkning					
1955	9,77	111,3	1954/55	9,44	126,9
1956	9.77	100,0	1955/56	9,77	131,3

Torkningskostnader för brödsäd

Åren 1954/55 och 1955/56. Torkningskostnaderna för brödsäd har beräknats på samma sätt som tidigare (se propositionen 1954: 180, s. 120*). Beräkningarna grundar sig sålunda på uppgifter från centralföreningarna. De inkomna uppgifterna gäller odlarleveranser av 1955 års skörd under augusti—september och avser dels beräknade medelvattenhalter för olika brödsädsslag, dels torkningsavdragen per deciton mottagen vara. De inhämtade uppgifterna representerar samtliga brödsädsproducerande län utom Jönköpings, Kronobergs och Kopparbergs, varifrån odlarleveranserna emellertid är förhållandevis små. För 1955 års skörd uppgår torkningskostnaderna enligt de inkomna uppgifterna till endast 27,31 öre/dt mot 107,52 öre/dt för 1954 års skörd. Vid beräkningen av kostnaderna för 1955 års skörd antages den genomsnittliga kostnaden per deciton under oktober vara densamma som under september. Leveransernas fördelning på olika månader antages vara densamma som i fjol. För leveranser efter oktober månad har liksom tidigare icke räknats med några torkningskostnader.

De väsentligt minskade torkningskostnaderna beror på betydligt lägre vattenhalt hos 1955 års skörd. Torkningskostnaderna sammanfattas i följande tablå.

År	Saluöverskott (inkl. försålt utsäde), milj. kg	Torkningskostnad, öre/dt	Torkningskostnad, milj. kr
Vårkalkylen			
1950/51	698	46,10	3,22
1951/52	483	53,83	2,60
1952/53	849	96,58	8,20
1953/54	1 066	65,27	6,96
1954/55 (prel.)	1 034	110,12	11,39
1955/56 (prognos)	961	65,27	6,27
Reviderad beräkning			
1954/55	1 059	107,52	11,39
1955/56 (prel.)	739	27,31	2,02

Sammandrag. De olika delposterna under rubriken »Frakter m. m.» återfinnes i tabell 22.

Tabell 22. Kostnader för frakter m. m. i sammandrag, milj. kr

	1950/51	Vårkalkylen			Reviderad beräkning		
		1953/54	1954/55	1955/56	1953/54	1954/55	1955/56
Mjölkfrakter	63,40	69,32	71,26	71,96	69,32	69,32	66,27
Övriga frakter:							
Bilfrakter	15,57	19,46	20,00	20,00	19,46	20,75	21,41
Järnvägstransporter	7,30	9,86	9,86	9,86	9,86	10,07	10,69
Summa frakter	**86,27**	**98,64**	**101,12**	**101,82**	**98,64**	**100,14**	**98,37**
Mjölkkontroll	6,20	7,20	7,19	7,19	7,19	7,92	7,92
Seminkostnader	5,36	8,09	8,90	9,79	8,22	9,21	10,13
Maskinlegor	7,44	8,64	8,78	8,78	8,64	9,44	9,77
Torkningskostnader för brödsäd	3,22	6,96	11,39	6,27	6,96	11,39	2,02
Summa	**108,49**	**129,53**	**137,38**	**133,85**	**129,65**	**138,10**	**128,21**
Index (1950/51 = 100)	100,0	119,4	126,6	123,4	119,5	127,3	118,2

Tabell 23. Jordbrukets kostnader (exklusive arbetskostnader) åren 1950/51 och 1954/55—1955/56, milj. kr

	1950 /51	1954 /55	1955/56		Värdeförändring reviderad beräkning — normkalkyl beroende på förändring av		
			Norm-kalkylen	Reviderad beräkning	kvan-titeter	priser	sum-ma
Kapitalkostnader							
Grundförbättringar	18,5	27,3	25,9	28,4	—	+ 2,5	+ 2,5
Ekonomibyggnader	162,4	201,0	197,7	206,2	—	+ 8,5	+ 8,5
Maskiner o. redskap	272,6	422,4	434,9	448,1	+ 3,8	+ 9,4	+ 13,2
Elektricitet	43,8	80,1	87,5	87,5	—	—	—
Räntekostnader	302,2	438,6	421,3	453,2	— 8,7	+ 40,6	+ 31,9
Summa kapitalkostnader	799,5	1 169,6	1 167,3	1 223,4	— 4,9	+ 61,0	+ 56,1
Index	100,0	146,3	146,0	153,0			
Kostnader för förnödenheter							
Driv- och smörjmedel	80,3	106,8	115,7	113,9	+ 0,1	— 1,9	— 1,8
Handelsgödselmedel och kalk	188,4	263,9	262,2	255,0	— 7,2	+ 0,0	— 7,2
Köpfodermedel	250,3	365,8	235,9	397,2	..	..	+ 161,3
Diverse förnödenheter	42,6	53,9	50,5	54,0	— 0,4	+ 3,9	+ 3,5
Summa förnödenheter	561,6	790,4	664,3	820,1	..	..	+ 155,8
Index	100,0	140,7	118,3	146,0			
Frakter m. m.							
Frakter	86,3	100,2	101,8	98,4	— 6,7	+ 3,3	— 3,4
Mjölkkontroll	6,2	7,9	7,2	7,9	—	+ 0,7	+ 0,7
Seminkostnader	5,4	9,2	9,8	10,1	+ 0,3	—	+ 0,3
Maskinlegor	7,4	9,4	8,8	9,8	—	+ 1,0	+ 1,0
Torkningskostnader för brödsäd	3,2	11,4	6,3	2,0	— 4,3	—	— 4,3
Summa frakter m. m.	108,5	138,1	133,9	128,2	— 10,7	+ 5,0	— 5,7
Index	100,0	127,3	123,4	118,2			
Summa kostnader exklusive arbetskostnader	**1 469,6**	**2 098,1**	**1 965,5**	**2 171,7**	..	..	+ 206,2
Index	100,0	142,8	133,7	147,8			

Sammanfattning av inkomst- och kostnadsberäkningarna

Enligt prisöverenskommelsen våren 1952 beräknades av det dåvarande underskottet för 1952/53 (avrundat nedåt med 1,8 milj. kr) 55 milj. kr hänföra sig till ökade räntekostnader på grund av höjning av jordvärdena för jordbruksfastigheter enligt 1952 års fastighetstaxering ävensom ökade värden på kreaturs- och förrådskapital. Av denna räntekostnadsökning skulle 1/5 eller 11 milj. kr beaktas vid prissättningen för 1952/53, medan återstående del eller 44 milj. kr skulle successivt intäckas med 1/4 under vart och ett av de följande fyra åren. I enlighet härmed skall de i följande tablå angivna beloppen för kalkylmässigt underskott minskas med 22 milj. kr för 1954/55 och 11 milj. kr för 1955/56.

Resultatet av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader har sammanfattats i följande tablå.

	1950/51	1954/55	1955/56	
			Vårkalkylen[1]	Reviderad beräkning
Kostnader (inkl. arbetskostnader), milj. kr				
Alt. I	3 466,7	4 789,3	4 674,8	4 881,0
» II	3 466,7	4 734,2	4 605,6	4 811,8
» III	3 466,7	4 680,0	4 538,0	4 744,2
» IV	3 466,7	4 626,7	4 471,7	4 677,9
» V	3 466,7	4 574,2	4 406,8	4 613,0
Kostnadsindex				
Alt. I	100,00	138,15	134,85	140,80
» II	100,00	136,56	132,85	138,80
» III	100,00	135,00	130,90	136,85
» IV	100,00	133,46	128,99	134,94
» V	100,00	131,95	127,12	133,07
Inkomster, milj. kr	3 264,4	3 936,5	4 139,0	3 759,9
Avgår överskott 1950/51 enligt kalkyl med 1938/39 som basår, milj. kr	8,4	—	—	—
Basinkomst, framskriven medelst kostnadsindex, milj. kr				
Alt. I	3 256,0	4 498,2	4 390,7	4 584,4
» II	3 256,0	4 446,4	4 325,6	4 519,3
» III	3 256,0	4 395,6	4 262,1	4 455,8
» IV	3 256,0	4 345,5	4 199,9	4 393,6
» V	3 256,0	4 296,3	4 139,0	4 332,8
Kalkylmässigt underskott, milj. kr				
Alt. I	—	— 561,7	— 251,7	— 824,5
» II	—	— 509,9	— 186,6	— 759,4
» III	—	— 459,1	— 123,1	— 695,9
» IV	—	— 409,0	— 60,9	— 633,7
» V	—	— 359,8	± 0,0	— 572,9

Anm. Alternativen I—V motsvarar en årlig minskning av arbetsvolymen fr. o. m. basåret med respektive 3,0, 3,5, 4,0, 4,5 och 5,0 procent.

För 1955/56 har de sålunda justerade underskotten i avrundade tal ställts samman i följande tablå.

Alternativ minskning av arbetsvolymen, %	Underskott (—) respektive överskott (+) 1955/56	
	Vårkalkylen,[1] milj. kr	Reviderad beräkning, milj. kr
3	— 241	— 813
3,5	— 176	— 748
4	— 112	— 685
4,5	— 50	— 623
5	+ 11	— 562

[1] Inklusive våren 1955 beslutade prishöjningar jämte kompensation för ökade löner i livsmedels- och transportfacket. Dessutom har arbetskostnadsposten höjts enligt det nya lantarbetaravtalet, varvid samma löneökning kalkylmässigt tillgodoförts jordbrukets egen arbetskraft.

Det kalkylmässiga kompensationsbeloppet vid tillämpning av 4-procentregeln

Med tillägg för de i vårens prisuppgörelse beslutade prishöjningarna, vartill kommer 19,0 milj. kr, vilket belopp tillgodoräknats jordbruket såsom kompensation för ökade löner i livsmedels- och transportfacket, kan jordbrukets totala inkomster enligt normkalkylen beräknas uppgå till 4 139,0 milj. kr. Såsom framgår av föreliggande reviderade kalkyl har emellertid en stor sänkning av jordbrukets produktionsvolym beräknats för innevarande regleringsår, vilken endast till mindre del kompenserats av prisstegringar utöver vad som förutsattes i uppgörelsen. Den totala inkomstsumman beräknas sålunda nu till 3 759,9 milj. kr, vilket belopp med 379,1 milj. kr understiger det i våras avsedda inkomstbeloppet. I allt väsentligt kan denna inkomstminskning anses vara ett resultat av det dåliga skördeutfallet. Smärre ändringar i beräkningsmetodiken har visserligen företagits, t. ex. för mjölk utanför mejeri och mjölk till hemmaförbrukning. Vidare har en mindre sänkning av producentbidraget för mjölk beräknats jämfört med normkalkylen. Det kan ifrågasättas om inkomstförskjutningar av nu nämnt slag bör inräknas under 4-procentregeln. Ifrågavarande förskjutningar har emellertid en mycket ringa storleksordning jämfört med det totala inkomstunderskottet och verkar dessutom i olika riktningar. De sakkunniga har därför ansett, att man får en i stort sett riktig uppfattning om inkomstbortfallet i jordbruket till följd av de ogynnsamma väderleksbetingelserna genom att utgå från det totala underskottet på kalkylens inkomstsida.

Kostnadssidan visar en ökning jämfört med normkalkylen med 206,2 milj. kr. Härav kommer icke mindre än 161,3 milj. kr på posten Köpfodermedel. Till viss del beror ökningen på att prisnivån för fodermedel nu beräknas vara något högre än man antog i våras. Kostnadsstegringen är dock väsentligen en följd av att man nu förutsätter ett större behov av köpfodermedel. (En exakt fördelning av kostnadsstegringen på pris- och volymökning låter sig icke göra med hänsyn till att beräkningen upptager även sådana fodermedel — sorghum etc. — som icke upptogs i normkalkylen.)

Å andra sidan har det dåliga skördeutfallet medfört vissa smärre kostnadsbesparingar till följd av minskad skördevolym och reducerat djurbestånd. Detta gäller i främsta rummet posterna räntor, handelsgödsel, mjölkfrakter och torkningskostnader för brödsäd, där kostnaderna i anledning av minskad volym jämfört med normkalkylen beräknas sjunka med 8,7, 7,2, 6,7 respektive 4,3 milj. kr eller tillhopa 26,9 milj. kr. Enligt nu anförda uppgifter kan kostnadsökningen till följd av det dåliga skördeutfallet beräknas till (161,3 — 26,9 =) 134,4 milj. kr. Sagda nettobelopp motsvaras på kalkylens inkomstsida av 126,2 milj. kr. Tillsammans med det förut angivna inkomstbortfallet utgör sålunda det på angivet sätt beräknade underskottet (379,1 + 126,2 =) i runt tal 505 milj. kr. Riskmarginalen, som jordbruket enligt prisöverenskommelsen självt svarar för, utgör 4 procent av inkomstsumman enligt normkalkylen ökad med beslutade prishöjningar. Detta belopp utgör omkring 165 milj. kr. Det kalkylmässiga kompensationsbeloppet enligt 4-procentregeln uppgår sålunda till (505 — 165 =) 340 milj. kr.

De sakkunniga vill till sist återigen understryka, att beräkningen av kalkylutfallet är omgiven med stor osäkerhetsmarginal såväl uppåt som nedåt.

Särskilt yttrande av herr Holmström

Jag anser mig icke kunna biträda den kostnadsberäkning för inköpta fodermedel för produktionsåret 1955/56, som presenterats i kalkylen.

Det anföres i kalkylsakkunnigas skrivning, att uppskattningen av foderimporten är förenad med betydande osäkerhet, och jag delar denna uppfattning. Det är oundvikligt, att ifrågavarande beräkningar blir osäkra under år med stora avvikelser från det normala både i fråga om fodertillgångar av inländsk skörd och animalieproduktion. Tillgängliga uppgifter bör under sådana förhållanden bedömas med försiktighet, emedan framförallt skördeuppskattningarna kan inrymma betydande fel. Likväl anser jag, att tillbörlig hänsyn ej tagits till föreliggande uppgifter om foderförbrukningen under närmast föregående år samt fodertillgångarna av årets skörd i jämförelse med fjolårets.

Jag vill särskilt understryka, att den säkraste bedömningen torde kunna göras på grundval av uppgifter om fodertillgångar och produktion under de senaste åren. Bedömningar grundade på erfarenheter från tidigare år torde vara mera osäkra, bl. a. på grund av att tillvaratagandet av fodertillgångarna försämrats genom bristen på arbetskraft i jordbruket. Dessutom kan ingående foderlager i efterhand svårligen bedömas för utfodringssäsonger ett antal år tillbaka i tiden — exempelvis vintern 1947/48.

I den föreliggande kalkylen för 1955/56 har för fodersäd och kli räknats med en sammanlagd import av 410 000 ton. Jag anser denna kvantitet vara för liten med hänsyn till den förutsatta animalieproduktionen.

Under det nyligen avslutade produktionsåret 1954/55 har förbrukats följande kvantiteter fodersäd och kli *utöver den inländska fodersädsskörden.*

Importvara	235 000 ton
Brödsäd utnyttjad som foder	190 000 ton
Summa	425 000 ton

Om man beräkningsvägen vill söka komma fram till den foderimport, som kan anses rimlig 1955/56, får dessutom skördens storlek beaktas. Enligt skördeuppskattningarna är årets fodersädsskörd 273 000 ton lägre än fjolårets. Härtill kommer, att tillgången på avrens från brödsäd av 1955 års skörd beräknas bli 26 000 ton lägre än fjolårskvantiteten. För att erhålla samma totala tillgång på fodersäd och kli som 1954/55 skulle alltså krävas en import motsvarande (425 000 + 273 000 + 26 000 =) 724 000 ton.

Emellertid beräknas nu förändringar i fläsk- och äggproduktionen, vilka tillsammans reducerar behovet av kraftfoder jämfört med 1954/55.

På grund av minskad fläskproduktion	— 125 000 ton
På grund av ökad äggproduktion	+ 12 000 ton
Netto	— 113 000 ton

Nyss anförda importkvantitet av fodersäd och kli kan sålunda reduceras till (724 000 — 113 000 =) 611 000 ton. Med denna importkvantitet skulle, om skördeuppskattningarna till fullo beaktas, tillgången på fodersäd och kli vara jämförbar med fjolårets. I kalkylen har som nämnts upptagits 410 000 ton, vilket t. o. m. är mindre än fjolårets förbrukning av ifrågavarande importvaror jämte utfodrad brödsäd.

Fodersäd av 1955 års skörd är av bättre kvalitet än fjolårets. Det är dock ej möjligt att avgöra hur mycket fjolårsskörden bör reduceras för att kunna jämföras med årets skörd. Det synes i varje fall föga troligt, att hela det underskott, som föreligger enligt anförda beräkningar, skulle kunna uppvägas av bättre kvalitet hos årets foderskörd. Det må anföras, att importen

fr. o. m. den 1 september tillsammans med partier köpta för avlastning intill den 1 januari 1956 redan den 11 oktober 1955 uppgick till 168 000 ton. Motsvarande kvantitet ett år tidigare var ca 50 000 ton. Tillgången på fodersäd och kli på utlandsmarknaden är med hänsyn till Sveriges importbehov obegränsad.

Jag vill även fästa uppmärksamheten på det betydande underskott på protein, som kan väntas föreligga med hänsyn till den begränsade tillgången på hö och ensilage och vilket endast till ringa del kompenseras genom den ökning i förbrukningen av oljekraftfoder, som förutsatts i kalkylen för 1955/56. Årets höskörd från slåttervallar beräknas till 3 509 000 ton (efter lagringsförluster) mot 4 937 000 ton 1954. Jordbruksnämnden har beräknat näringsvärdet i höskördarna de båda åren (exklusive hö från slåtteräng samt grönfoderhö) till följande.

	1954	1955	Differens
Miljoner foderenheter (fe)	2 244	1 595	649
Smältbar äggvita, milj. kg	276,4	196,5	79,9

På grund av att 1955 års höskörd genomsnittligt har högt allmänt näringsvärde men (på grund av låg baljväxtprocent) låg proteinhalt, borde antalet fe 1955 höjas något och mängden äggvita sänkas. Den i tablån angivna mindre äggvitemängden i årets höskörd motsvarar omkring 245 000 ton oljekraftfoder. Härtill kommer emellertid:

1. Mängden äggvita i blast och grönfoder blir mindre än föregående år
2. Inläggningen av ensilage, som 1954 var omfattande, har i år blivit väsentligt mindre
3. Skörden av vallhö och grönfoderhö har inom de av torkan hårdast drabbade områdena delvis förbrukats före den ordinarie stallfodringstiden, eftersom återväxten på slåtter- och betesvallar inom dessa områden under ett par månader var praktiskt taget obefintlig.

Det går att inom vissa gränser ersätta bortfallet av foderenheter i vallskördarna genom ökade halmgivor. Protein måste emellertid då tillföras genom starkt ökade kraftfodergivor.

År 1954/55 har enligt siffror i kalkylen förbrukats 196 000 ton oljekraftfoder. För 1955/56 har räknats med 225 000 ton, vilket innebär ökning med 29 000 ton jämfört med fjolåret. Mängden smältbar äggvita i dessa 29 000 ton oljekraftfoder kan beräknas till ca 10 milj. kg, vilket motsvarar 1/8 av den beräknade minskningen i proteintillgången i form av vallhö jämfört med fjolåret.

Vid bedömningen får naturligtvis beaktas, att antalet mjölkkor antagits minska med 58 000 och att mjölkproduktionen beräknats bli 243 milj. kg lägre än 1954/55. Proteinbehovet till mjölkkor under stallfodringsperioden 1955/56 kan härigenom beräknas bli nära 12 milj. kg lägre än 1954/55. Delvis motvägs emellertid detta genom att jordbrukarna disponerar mindre kvantitet skummjölk till utfodring än föregående år. Nedgången i skummjölksmängden kan beräknas motsvara 8—9 milj. kg protein.

Med hänsyn till *dels* de uppgifter som föreligger i fråga om årets skörd i jämförelse med fjolårets, *dels* de förutsättningar, som gjorts i fråga om animalieproduktionen, anser jag även den beräknade mängden oljekraftfoder orealistisk. Det är visserligen på grund av tidigare erfarenheter känt, att en dålig skörd i regel ej sätter så stora spår i animalieproduktionen, som kunde förväntas. Med hänsyn till storleken av de proteinunderskott det i år kan röra sig om, måste emellertid enligt min uppfattning större proteintillskott genom oljekraftfoder ges än som antagits i kalkylen, om den förutsatta mjölkproduktionen skall kunna åstadkommas.

Tabell 1. Utdrag ur jordbrukskalkylerna för 1947/48 och 1955/56 avseende animalieproduktionen

Bilaga 1 till PM med reviderade beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56

	Regleringsåret 1947/48					Regleringsåret 1955/56		
	Normkalkylen våren 1947 (1)	Augustikalkylen 1947 (2)	Differens (2)—(1) (3)	Definitivt resultat (4)	Differens (4)—(1) (5)	Normkalkylen våren 1955 (6)	Oktoberkalkylen 1955 (7)	Differens (7)—(6) (8)
I. Foderskörd, netto, milj. fe								
Kraftfoder	1 142	919	— 223	808	— 334	1 491	1 207	— 284
Stråfoder	2 995	2 388	— 607	2 312	— 683	2 904	2 279	— 625
Saftfoder	557	442	— 115	386	— 171	418	296	— 122
Summa	4 694	3 749	— 945	3 506	— 1 188	4 813	3 782	— 1 031
Avgår foder till hästar[1]	1 004	977	— 27	997	— 7	569	573	+ 4
Återstår (A)	3 690	2 772	— 918	2 509	— 1 181	4 244	3 209	— 1 035
Index	100	100		100		115	116	
							→ 128	
II. Köpfoder								
Fodersäd, milj. kg	50	90	+ 40	90	+ 40	40	335	+ 295
Kli, milj. kg	275	362	+ 87	247	— 28	186	224	+ 38
Oljekraftfoder, milj. kg	140	200	+ 60	183	+ 43	180	225	+ 45
Summa milj. fe (B)	423	596	+ 173	488	+ 65	388	750	+ 362
Summa (A) och (B)	4 113	3 368	— 745	2 997	— 1 116	4 632	3 959	— 673
Index	100	100		100		113	118	
							→ 132	
III. Animalieproduktionen								
Mjölkproduktion, exkl. fodermjölk, milj. kg	4 515	4 120	— 395	4 091	— 424	4 126	3 788	— 338
Kött, milj. kg	141	142	+ 1	144	+ 3	135	140	+ 5
Fläsk, milj. kg	141	155	+ 14	143	+ 2	199	180	— 19
Ägg, milj. kg	60	51	— 9	56	— 4	75	75	± 0
Kreaturskapital, milj. kr	— 18	— 55	— 37	— 82	— 64	— 28	— 99	— 71
Produktionen räknad i 1955/56 års priser,[2] milj. kr	3 105	2 972	— 133	2 941	— 164	3 179	2 993	— 186
Index	100	100		100		102	101	
							→ 102	

[1] Räknat efter 2 030 fe under stallfodringsperioden för hästar över 3 år; 1 220 fe för övriga hästar.

[2] No mkalkylens priser för 1955/56 exkl. förändringar i kreaturskapitalet.

Tabell 2. Utdrag ur jordbrukskalkylerna för 1952/53—1955/56 avseende animalieproduktionen

	Definitiva beräkningar		Reviderade beräkningar		Differenser		
	1952/53 (1)	1953/54 (2)	1954/55 (3)	1955/56 (4)	(4)—(1) (5)	(4)—(2) (6)	(4)—(3) (7)
I. Foderskörd, netto, milj. fe							
Kraftfoder	1 352	1 638	1 639	1 207	— 145	— 431	— 432
Stråfoder	2 984	3 251	3 109	2 279	— 705	— 972	— 830
Saftfoder	391	422	343	296	— 95	— 126	— 47
Summa	4 727	5 311	5 091	3 782	— 945	—1 529	—1 309
Avgår foder till hästar[1]	697	676	628	573	— 124	— 103	— 55
Återstår (A)	4 030	4 635	4 463	3 209	— 821	—1 426	—1 254
Index	100	100	100	80			
				→ 69			
				→ 72			
II. Köpfoder							
Fodersäd, milj. kg	53	66	179	335	+ 282	+ 269	+ 156
Kli, milj. kg	208	180	201	224	+ 16	+ 44	+ 23
Oljekraftfoder, milj. kg	168	170	196	225	+ 57	+ 55	+ 29
Summa milj. fe (B)	405	395	550	750	+ 345	+ 355	+ 200
Summa (A) och (B)	4 435	5 030	5 013	3 959	— 476	—1 071	—1 054
Index	100	100	100	89			
				→ 79			
				→ 79			
III. Animalieproduktion							
Mjölkproduktion, exkl. fodermjölk, milj. kg	4 287	4 190	4 021	3 788	— 499	— 402	— 233
Kött, milj. kg	141	136	146	140	— 1	+ 4	— 6
Fläsk, milj. kg	187	190	199	180	— 7	— 10	— 19
Ägg, milj. kg	69	70	74	75	+ 6	+ 5	+ 1
Kreaturskapital, milj. kr.	— 35	— 8	— 96	— 99	— 64	— 91	— 3
Produktion räknad i 1955/56 års priser,[2] milj. kr.	3 207	3 163	3 178	2 993	— 214	— 170	— 185
Index	100	100	100	93			
				→ 95			
				→ 94			

[1] Räknat efter 2 030 fe under stallfodringsperioden för hästar över 3 år; 1 220 fe för övriga hästar.

[2] Normkalkylens priser för 1955/56 exkl. förändringar i kreaturskapitalet.

Tabell 3. Jämförelser mellan beräknad tillgång och behov av foder (exkl. bete och fodermjölk)

	1947/48 [1]	1953/54 [1]	1954/55 [1]	1955/56
A. Fodertillgång				
I. Inhemsk foderskörd, milj. fe				
Kraftfoder	916	1 752	1 751	1 323
Stråfoder	2 312	3 251	3 109	2 279
Saftfoder	386	422	343	296
Summa	3 614	5 425	5 203	3 898
II. Köpfoder exkl. återköpt spannmål				
Fodersäd, milj. kg	90	66	179	335
Sockersnitsel, milj. kg	—	—	12	20
Kli, importerat, milj. kg	103	33	56	75
Oljekraftfoder, milj. kg	183	170	196	225
Summa milj. fe	380	281	448	651
Summa I och II	3 994	5 706	5 651	4 549
Skillnad i förhållande till 1955/56, (A)	— 555	+ 1 157	+ 1 102	—
B. Skillnader i beräknat foderbehov i förhållande till 1955/56				
Hästar [2]	+ 424	+ 103	+ 55	—
Mjölk, 0,8 fe/kg mjölk för 60 % av årsproduktion	+ 184	+ 198	+ 114	—
Kött, 8 fe/kg på beräknade kvantiteter nötkött [3]	— 42	+ 58	+ 58	—
Fläsk 6 fe/kg	— 221	+ 56	+ 104	—
Ägg, 7 fe/kg inkl. höns	— 144	— 28	— 14	—
Summa (B)	+ 201	+ 387	+ 317	
C. Netto: Foderbalans bättre (+) eller sämre (—) än 1955/56				
(A) minus (B)	— 756	+ 770	+ 785	—

[1] Enligt definitiva uppgifter.
[2] 2 030 fe per häst över 3 år under stallfodringsperiod, 1 220 fe per häst under 3 år.
[3] Foderåtgång förutom bete på beräknad viktökning (slaktvikt) från en utgångsvikt av 40 kg. Kalvkött ej medtaget.

Kommentarer till tabell 3.

Foderåtgången har beräknats endast för skillnaderna i animalieproduktionen under de olika åren. De fel, som givetvis vidlåder en överslagsberäkning av foderåtgången, begränsas härigenom.

Enligt beräkningen skulle foderbalansen ha varit c:a 770 milj. fe sämre under missväxtåret 1947/48 än den som framkommit för 1955/56 vid förutsatt produktion. För åren 1953/54 samt 1954/55 skulle foderbalansen i stället ha varit ungefär lika mycket bättre. Vid ingången av 1947/48 bör emellertid ha förelegat stora, här icke beaktade foderförråd, särskilt av hö, eftersom det föregående året (1946) uppvisade en mycket stor höskörd. De verkliga fodertillgångarna måste därför 1947/48 ha varit avsevärt större.

De skördade kvantiteterna har omräknats till foderenheter med användande av samma normtal för alla åren. Detta medför stora fel beroende på olikheter i kvaliteterna. Foderenhetsmängden hos 1954 års kvalitativt dåliga skörd har därigenom utan tvivel blivit för högt beräknad, medan de kvalitativt goda skördarna 1947 och 1955 blivit för lågt beräknade. För hö kan dessa fel enskilda år mycket väl uppgå till 10 %.

I stråfoderskörden ingår 550 à 700 milj. fe halm, som under goda foderår kommer till relativt liten användning men under svaga foderår tages i anspråk i betydligt större omfattning.

Anförda omständigheter jämte osäkerheter i skördeuppskattningarna kan till väsentlig del utjämna de framkomna skillnaderna i foderbalansen för olika år.

Bilaga 2 till PM med reviderade beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56

PM

angående hemslakten

I samband med arealinventeringen den 1 juni 1955 har inhämtats uppgifter om antalet hemslaktade icke veterinärbesiktigade djur under år 1954 samt för kontroll härav även uppgifter om totalantalet slaktade och till slakt försålda djur under samma år.

Undersökningen av slakten har liksom arealinventeringen och husdjursräkningen utförts på stickprovsbasis[1] och omfattat ca 10 procent av antalet brukningsdelar över 2 hektar åker i hela riket.

Antalet slaktade djur vid brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker har beräknats bygdevis med utgång från relationen mellan antalet djur vid brukningsdelar 0—2 och 2—5 hektar åker enligt 1951 års jordbruksräkning och antalet slaktade djur vid brukningsdelar med 2—5 hektar åker enligt undersökningen för år 1954. Slakten vid gårdar med mindre än 2 hektar åker har antagits fördela sig på marknadsförd slakt och hemslakt på samma sätt som slakten vid brukningsdelar med 2—5 hektar åker.

Skillnaden mellan den från undersökningen erhållna totalslakten, varmed avses det totala antalet slaktade och till slakt försålda djur, och hemslakten, som omfattar för enskilt hushålls behov behållna, icke veterinärbesiktigade slaktdjur, utgöres av marknadsförda slaktdjur och hemslaktade veterinärbesiktigade slaktdjur. Denna s. k. marknadsförda slakt har jämförts med den med utgång från veterinärstyrelsens löpande statistik över antalet besiktigade slaktdjur beräknade marknadsförda slakten (jfr tabell 1). Jämförelsen har visat, att den marknadsförda slakten i undersökningen i fråga om samtliga djurslag utom mindre kalv understiger den med ledning av löpande statistik beräknade marknadsförda slakten. Differensen är särskilt stor för får och getter. Med ledning av relationen mellan talen för den marknadsförda slakten enligt de båda materialen har den i undersökningen för år 1954 erhållna hemslakten uppräknats respektive nedräknats. Man har härvid antagit, att redovisningen av hemslakten i undersökningen är lika fullständig som redovisningen av den marknadsförda slakten. Det kan tilläggas att samma tillvägagångssätt användes vid närmast föregående undersökning av hemslakten (avseende år 1950) och att de nu erhållna relationstalen (se sista kolumnen i tabell 1) mycket nära överensstämmer med motsvarande tal i den tidigare undersökningen.

	Enligt höstkalkylen 1955 för regleringsåret 1954/55	Enligt de nya beräkningarna för år 1954
Storboskap	3 100	300
Större kalv	12 000	20 000
Mindre kalv	38 000	43 000
Får och getter	17 000	10 000
Häst	200	—
Svin	250 000	172 000

[1] Redogörelse för den använda metodiken finnes bl. a. i en artikel i 1954: 8 av Jordbrukseekonomiska Meddelanden.

Resultaten av beräkningarna över hemslakten (för enskilt hushålls behov behållna, icke veterinärbesiktigade slaktdjur) framgår av tablån på föregående sida (antal djur).

Som synes är hemslakten av större och mindre kalv större enligt de nya beräkningarna än man antagit i kalkylen på basis av undersökningsresultatet för år 1950 och en förutsatt årlig minskning av antalet slaktdjur fram t. o. m. år 1954/55. Hemslakten av övriga djurslag är däremot betydligt mindre än man förutsatt.

Beräkningarna samt deras inverkan på slaktinkomsterna åren 1954/55 och 1955/56 redovisas i följande tabeller. Det bör tilläggas, att de nya beräkningarna icke medför en justering av kalkylunderskottet för 1955/56 enligt 4-procentregeln.

Tabell 1. Antalet slaktade djur år 1954

Djurslag	Antalet slaktade djur år 1954 enligt undersökningen den 1 juni 1955			»Faktisk» marknadsförd slakt	»Faktisk» i % av den beräknade
	0—2 hektar[1]	över 2 hektar	Totalt		
Storboskap					
Marknadsförd	12 142	328 430	340 572	434 840	127,7
Hemslakt	23	240	263		
Summa	12 165	328 670	340 835		
Större kalv					
Marknadsförd	15 499	273 290	288 789	397 740	137,7
Hemslakt	1 699	13 160	14 859		
Summa	17 198	286 450	303 648		
Mindre kalv					
Marknadsförd	21 387	554 890	576 277	518 690	90,0
Hemslakt	5 432	42 700	48 132		
Summa	26 819	597 590	624 409		
Får och getter					
Marknadsförd	5 929	72 510	78 439	111 970	142,7
Hemslakt	728	6 480	7 208		
Summa	6 657	78 990	85 647		
Häst					
Marknadsförd	1 399	20 710	22 109	30 180	136,5
Hemslakt	—	—	—		
Summa	1 399	20 710	22 109		
Svin					
Marknadsförd	50 339	1 939 030	1 989 369	2 355 000	118,4
Hemslakt	14 791	130 500	145 291		
Summa	65 130	2 069 530	2 134 660		

[1] Antalet slaktade djur vid brukningsdelar med mindre än 2 hektar har beräknats bygdevis med utgång från relationen mellan antalet djur vid brukningsdelar med 0—2 och 2—5 hektar enligt 1951 års jordbruksräkning samt antalet slaktade djur vid brukningsdelar med 2—5 hektar enligt 1955 års undersökning. Totalslakten vid dessa gårdar (med mindre än 2 hektar) har antagits fördela sig på marknadsförd slakt och hemslakt på samma sätt som vid brukningsdelar med 2—5 hektar åker.

Tabell 2. Sammandrag av slaktberäkningarna

1954/55 *Enligt höstkalkylen 1955*	Antal slaktdjur	Medelslaktvikt, kg	Köttproduktion milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Storboskap	480 600	202,0	97,1	364	353,4
Större kalv	422 900	55,7	23,6	508	119,9
Mindre kalv	567 400	20,4	11,6	394	45,7
Häst	33 400	341,7	11,4	256	29,2
Svin	2 698 000	73,7	198,9	346	688,2
Summa			342,6		1 236,4
Får	128 600	15,5	2,0	492	9,8
Totalt			344,6		1 246,2
Reviderad beräkning (hemslakten enligt den nya undersökningen)					
Storboskap	477 800	202,3	96,7	364	352,0
Större kalv	430 900	55,6	24,0	508	121,9
Mindre kalv	572 400	20,4	11,7	394	46,1
Häst	33 200	341,8	11,3	256	28,9
Svin	2 620 000	73,2	191,9	346	664,0
Summa			335,6		1 212,9
Får	121 600	15,5	1,9	492	9,3
Totalt			337,5		1 222,2
1955/56 *Enligt höstkalkylen 1955*					
Storboskap	470 000	200,0	94,0		
Större kalv	382 000	55,0	21,0		
Mindre kalv	572 000	20,0	11,4		
Häst	34 000	342,0	11,6		
Svin	2 418 000	74,5	180,2		
Summa			318,2	379	1 204,6
Får	128 000	16,0	2,0	500	10,0
Totalt			320,2		1 214,6
Reviderad beräkning (hemslakten enligt den nya undersökningen)[1]					
Storboskap	470 000	200,0	94,0		
Större kalv	382 000	55,0	21,0		
Mindre kalv	572 000	20,0	11,4		
Häst	34 000	342,0	11,6		
Svin	2 351 000	74,0	174,0		
Summa			312,0	379	1 181,9
Får	128 000	16,0	2,0	500	10,0
Totalt			314,0		1 191,9

[1] Enligt de i kalkylen tillämpade beräkningsmetoderna för prognosåret påverkas enbart svinslakten av den nya undersökningen om hemslakten.

Tabell 3. Ökning (+) eller minskning (—) av slaktinkomsten till följd av den nya undersökningen om hemslakten, milj. kr

	1954/55	1955/56
Storboskap	— 1,4	—
Större kalv	+ 2,0	—
Mindre kalv	+ 0,4	—
Häst	— 0,3	—
Svin	— 24,2	— 22,7
Summa	— 23,5	— 22,7
Får	— 0,5	—
Totalt	— 24,0	— 22,7

Bilaga 3 till PM med reviderade beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56

Tillägg till PM med reviderade beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1955/56

Vid den granskning av kalkylen för 1955/56, som ägde rum vid jordbruksnämndens rådssammanträde den 2 november 1955, framställdes yrkanden om översyn av vissa poster. Denna borde omfatta dels inkomstberäkningen för sockerbetor, dels frågan om huruvida de ökade mejerikostnaderna inkluderade lönehöjningar i livsmedels- och transportfacket *utöver* det belopp, som förutsatts i vårens prisuppgörelse, dels frågan om inkomster av en eventuell smörimport i form av importavgifter.

Beträffande inkomsterna av sockerbetor har de sakkunniga nu haft tillgång till sockerbolagets senaste uppskattning per den 31 oktober. Enligt denna har sockerhalten nedgått väsentligt jämfört med bolagets tidigare uppskattning per den 3 oktober, vilken fanns tillgänglig, då kalkylen slutjusterades. Å andra sidan har skörden per hektar ökat i ungefär samma proportion som sockerhalten minskat, varför totalinkomsten endast obetydligt påverkas. De nya uppgifterna har sammanställts i följande tablå.

	1955/56 reviderad beräkning
Sockerbetsskörd, milj. kg	1 667
Sockerhalt, %	15,67
Råsockerproduktion, milj. kg	237
Grundpris, kr/dt	7,00
Genomsnittligt tilläggspris för sockerhalt över 16 %, kr/dt	— 0,14
Arealtillägg utslaget på hela betskörden, kr/dt	0,01
Täckningskostnader, utslagna på hela betskörden, kr/dt	0,15
Tillägg för 63-dygnsregeln, kr/dt	0,01
Summa betpris, kr/dt	7,03
Beräknad inkomst, milj. kr.	117,2

Den tidigare beräkningen slutade på 116,2 milj. kr. Justering enligt den senaste uppskattningen medför sålunda en sänkning av kalkylunderskottet med jämnt 1 milj. kr.

I fråga om den andra punkten må erinras om att kompensationsbeloppen till mejerier och slakterier för höjda löner enligt givna förutsättningar utgör vissa andelar av 15 milj. kr jämte det inkomstbortfall, som uppkommit genom att grundpriset för sockerbetor våren 1955 sänktes från 7,20 kr/dt till 7 kr/dt (tillhopa 19 milj. kr). Andelen för mejeriernas del har sedermera fixerats till 12,9 milj. kr. Beräkningarna av jordbrukets kalkylmässiga försäljningsinkomster av mejerimjölk i den reviderade kalkylen för 1955/56 visar sig innehålla en något större ökning av mejerikostnaderna än sagda 12,9 milj. kr, nämligen 14,8 milj. kr. Tages hänsyn härtill bör det kalkylmässiga kompensationsbeloppet vid tillämpning av 4-procentregeln minskas med skillnaden mellan nämnda belopp eller med 1,9 milj. kr.

Vad angår de inkomster, som kan inflyta i form av importavgifter och

dylikt vid införsel av smör, vill de sakkunniga framhålla, att vid den smörproduktion, som upptagits i kalkylen, en viss import av smör får förutsättas komma till stånd vid oförändrad smörkonsumtion. Med hänsyn till ovissheten om konsumtionsutvecklingen har emellertid de sakkunniga icke ansett sig böra göra någon uppskattning på denna punkt.

551685. Stockholm 1955. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag